

Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din România

APRILIE 1992

20 (119)

Hic sunt leones

Unui partid politic i te poți adresa printr-o parafrază la un proverb binecunoscut : spune-mi cine te conduce ca să-ți spun cine ești. Asta în situația acelor partide care-și pot permite — prin seriozitate, structură și coerență interioară — să țină mereu în acord grupul de lideri cu masa de aderenți sau simpatizanți. Nu știu dacă acesta e cazul partidelor noastre, nu știu dacă și câte din ele se află în respectiva situație forțată. Să presupunem însă că da, că liderii noștri de partid sînt pe potriva partidelor și că, la rîndu-le, acestea din urmă se recunosc în liderii lor. Înainte de a încerca să privim, cu toată obiectivitatea de care sîntem în stare, calitățile și defectele principalelor lideri politici din peisajul nostru politic, se cuvine să afirmăm un lucru de-acum banal, evident pentru toți cei interesați de chestiuni politice : dl Corneliu Coposu, președintele PNȚed, e singurul lider de partid de la noi, ireproșabil ca personalitate politică. Repetăm, ca personalitate politică, iar nu ca persoană. Prin ce ?! Prin, coerență, prin consecvență, prin cumpătare, prin bun-simț, prin disponibilitate pentru dialog, prin relativism și prin verticalitate. Ceilalți lideri de partide vor fi fiind respectabili ca persoane, unii, ca personalități în profesia de bază, alții, dar sînt departe de a avea coeziunea personalității politice a dlui Coposu. Să vedem, deci, cu cine defilează partidele noastre, cele cu pondere în peisaj, desigur. Frontul Salvării Naționale cu dl Petre Roman : inteligent, charismatic, cultivat, liberal prin comportamentul politic, social-democrat prin lozinci, orgolios, capricios, ambiguu, prionier al dorului de putere pînă la suspendarea codului etic, tranzacționist, iubitor de dialog cu condiția să aibă ultimul cuvînt, sensibil la măgulire, inclinat spre supraevaluarea izbînzilor personale și spre subevaluarea erorilor proprii, — politicește adolescent, cu tot binele și cu tot răul unei astfel de vîrste. Frontul Democrat al Salvării Naționale cu, se pare, dl Petre Ninosu : mediocru, lipsit de charismă, marcat de stereotipii mentale și verbale, vanitos, imponderabil intelectual, spirit encomiastic, naiv, sentimental, social-democrat de ocazie, comunist prin comportament, — politicește ne-născut. Partidul Național Liberal cu dl Radu Căm-

peanu : abil, loevace, calculat, egotist, orgolios, capricios, tranzacționist, liberal în concepții, retoric în expresie, sențențios, autoritar cu tendință despotică în comportament, disponibil pentru manevre de culise, — politicește matur, cu inclinații spre politicianism. Partidul Social Democrat cu dl Sergiu Cunescu : echilibrat, conștiincios, prudent, social-democrat prin educație, conservator prin comportament, fără charismă, modest ca prezență, tolerant, cooperant — politicește bătrîn. Partidul Unității Naționale Române cu dl Radu Ceotea : veleită, imprevizibil, înghețat în proiect, șovin în concepții, supra-realist în comportament, liric în atitudine, simpatic în registru comic, — politicește infantil. Partidul Democrat Agrar cu dl Victor Surdu : practicician, charismatic, eficient, socialist în concepții, liberal în atitudini, populist în comportament, luptător de tranșee, adaptabil la orice mediu — politicește fără vîrstă. Partidul Alianței Civice cu dl Nicolae Manolescu : inteligent, fără charismă, cultivat, liberal în concepții, liberal în comportament, liberal în atitudini, diplomat, șiret în variantă muntească, plin de aplomb — politicește tînăr.

Aceștia fiind cei din banca întii a principalelor noastre partide și admitînd că definirile pe care le-am încercat sînt plauzibile ar mai fi de văzut în ce măsură liderii în cauză comunică între ei caracterologic. Iată, în acest sens, o surpriză : dnii Roman, Cămpeanu și Manolescu sînt — din cele de mai sus — mult mai apropiați tipologic decît partidele pe care le reprezintă. Asta nu-i deloc un lucru neglijabil, mai ales pentru cine vrea să aflu cîte ceva despre liniile de fond ale eșichierului politic românesc. Cum nu-i de neglijat nici că, într-o aceeași ordine tipologică, se întîlnesc dnii Ninosu, Ceotea și Surdu. Sau că dl Cunescu pare să se afle între cele două linii tipologice iar dl Coposu, deasupra lor. Liderul Partidului Național Tărănesc creștin și democrat reimpune în politica de partid legea morală, ceea ce dacă nu aduce numai decît admirația politicienilor aduce cu siguranță un spor de prestigiu în electorat. Dar asta e altă poveste pe care, cîndva, vom învăța s-o citim.

„L”

Isabela Petrașincu : „Noaptea saltimbancilor”

PRIZINTII CONTINUTĂ

LAUDA LA ROMÂNI

de Gellu Dorian

OPINII

DE LA LIBERTATEA PRESEI LA DICTATURA REPORTERULUI

de Ilina Gregori

PRIVIGHETORUL

Recent, scenografia romanească a ieșit din arena spectacolului, pentru a se exprima ca „personaj” de sine stătător într-o expoziție, la Teatrul Național ; în paginile revistei sînt reproduse lucrări din cadrul acestei expoziții.

Elegie la spargerea vasului de preț

Cum mai jinduiau tinerii să-l țină în palme,
să-i admire fecioarele naive ce trec pe stradă,
„ei întrețin flacăra sacră a spiritului, ei nu
cedează prozei cotidiene”, se șoptea în urma lor.

Acum vasul de preț e numai cioburi, sau scinduri
din carnea de odinioară ; cu lacrimi și rășini,
cu infinită grijă, încercăm să recompunem elicea
și punțile, tot ce-a fost dărîmat de vinturi demente.

Ce-a fost minunat odată cu anii cei fragezi s-a dus ;
sub șuvoiul aspru al zilei, cei care nu știu trăi decît
din ritmuri și revelații, din iluminări și simboluri,
mult vor avea de suferit, în chingile vasului împotmolit.

„Vălătucii hîrtiei și cernelurile se iau acestor oameni
nepRACTICI !” Firi visătoare, dintr-o rasă ciudată, ce moare incet.
Vasul de preț, iată, s-a spart și miresmele curg în șuvoi.
De smirnă funebră, de singe se umple apusul planetei.

Adrian Popescu

În pagina 16, o proză de

ALFRED ANDERSCH MISIUNEA LORDULUI GLOUSTER

Irina Solomon : „Peruca cea mare” de Peter Kazan

semn

Rațiune
și entuziasm

Între rațiune și entuziasm am ales întotdeauna pe cea dinții. Asta și pentru că, poate, mi s-a vorbit de atâtea ori, în tinerețea mea pierdută sub comuniști, despre entuziasmul cu care, chipurile, ba „oamenii muncii de la orașe și sate“, ba pur și simplu „tinerii“, ba te miri ce alte categorii tot atât de arbitrar fixate au primit cutare hotărâre a partidului. Care partid? Știi dumneavoastră care

Este adevărat că minciuna are nevoie de entuziasmul celuilalt ca să i se poată impune. Căci rațiunea n-o va lăsa niciodată să treacă drept altceva decât ceea ce este. Entuziasmul, în schimb, care nu e de-înt somnul de după-amiaza al rațiunii prelungit apoi zile și nopți cu ajutorul unor droguri inocuate de cei interesați să dormi, are pe conștiință cele mai monstruoase crime. Naziste, comuniste creștine sau anticreștine.

Pentru mine, cel din România de după al doilea război entuziasmul nu e, pe de altă parte, altceva decât acel „hei rup“ al brigadierilor de pe la Salva-Vișeu menit să acopere strigătul de suferință al unui popor întreg, nus în butuci.

Astfel gîndeam și nu aveam cum să spun, pînă în 1989 cînd tot entuziasmul, de data aceasta cu semn schimbat, a ridicat din spaimă și supunere pe acela care și-au oferit ori chiar și-au dat, în decembrie, viața spre a scăpa o țară întreagă, un popor întreg, de cea mai teribilă și rușinoasă dictatură sub care a stat. Logic de

altfel: cui pe cui scoate. Dar nu e mai puțin adevărat că, atunci cînd e coincident cursul istoriei entuziasmul se vedește a fi un mijloc prin care ni se impune chiar domnia sa rațiunea. În general, însă, din entuziasmul manevrat de o rațiune superioară, de Dumnezeu în ultimă analiză, se cade, larăși, și foarte ușor, din păcate, în entuziasmul celălalt gol, rătăcitor, autor de victime nevinovate. Căci cu cit entuziasm ne urim astăzi între noi! Cu cit entuziasm ne aruncăm oricînd, la orice oră din zi și din noapte, blesteme dintre cele mai grave! Cine crede că ele sînt o prelungire firească a mișcării din decembrie '89 se înșală. Sînt aceste entuziasme negative, într-adevăr în prelungirea acelor zile fericite. Dar în felul în care viscul e o prelungire a stejarului, parazitărilor adică aberant, chiar dacă perfect explicabil. Și n-ar trebui decât să ne oprim o clipă cu toții, componenții acestei lumi românești de la finele mileniului doi de după Hristos, și să ne întrebăm ca Moromete: „incotro mergem noi?“, pentru ca primul pas spre întoarcerea la rațiune, la datorie chiar, să fie făcut. După cum se vede primul pas spre rațiune nu e mișcare, ci stare pe loc și gîndire lucidă. Avem noi răgaz pentru asta?

Căci entuziasmul nu este, în fond, decât virtul unei lănci pe care, însă, trebuie să o lăsăm rațiunii pentru a o îndrepta. Cînd inversul rațiunii manevrează această lance, cu virtul ei cu tot atunci poate fi vai chiar de cel care cred că o țin zdravăn în minile lor, înainte de a fi vai de alții. Deocamdată mă tem că la noi, lancea nu este în mina rațiunii. Cu toate acestea nu cred că va rămîne definitiv celor al căror gînd singur se exprimă prin strigăte de: Hei rup și Trăiască! Pentru generația următoare, sau pentru cealaltă, sînt speranțe. Cura!, imi spun eu, de aceea, la începutul fiecărei zile.

Nicolaie Prelipceanu

SCRISOARE DESCHISĂ

Domnului viitor ministru al Culturii

Stimate Amice,

Moftangiul care-ți trimite această scrisoare vine să te solicite într-o chestiune de care, pretinde el, ar depinde soarta lui și a copiilor lui. Te sfătuiesc să-l tratezi așa cum merită, așa cum l-au tratat și predecesorii dumitale, și să nu te intimidezi de faptul că unii au ajuns, iar alții vor ajunge în pușcărie. Te previn împotriva lui pentru că este un măgar și dacă nu mă crezi pe mine citește ce scriu despre el reviste ca România Mare sau Contrapunct care țin recordul gazetelor bine informate.

Pe scurt, el ar dori ca, îndată ce vei ajunge la postul pe care-l meriți, să te zbați pentru un buget mai mare (adică să te pui rău cu colegii dumitale de la Interne și Apărare), să faci eforturi pentru o lege a sponsorizării (adică să te pui și mai rău cu aceiași, care nu vor

mai beneficia de banii contribuabililor) iar, o ca o culme, să susții din banii statului acele gazete, așa-zis literare, în care niște scirța-scirța pe hirtie batgocorese președintele ales de Dumnezeu și Constituțiunea ce ați giurat.

În fața acestei infamii trebuie să ri-postezi, dar cu grijă, ca să nu pați conflict cu mitocanul, căci este în stare să te injure la jurnal ori să ceară să fii tradus în justiție, cum a făcut și cu ministrul dinaintea dumitale.

De aceea, ca să te afli în siguranță, este bine să sesizezi. Parchetul, să-l umfle binișor pe onorabilul așa cum știi că se face. Că nu de cultură avem noi nevoie și, în general, să mai terminăm cu reacțiunea care a prins iar limbă.

În final să știi, stimată amice, că pe onorabilul îl cheamă...

Horia Gârbea

dictatura personală

Cățărați pe propriile ruine

S e pierd rangurile sociale pe zi ce trece: doar confuzia și dezordinea, postrevolutionare, se întîlnesc pe toate drumurile, clipă de clipă. Tranzitia spre democrație a promovată de la totalitarism nu numai iluzia travestirilor, nu e o iocăcă Săraci cu duhul cum suntem!

Am sărăcit constant pe plan național, material și moral, guvernării noastre nu reușesc să ne trezească la realitate: degeaba ne tot cătărăm noi pe propriile ruine și ne tinem unii altora cuvîntări, în acest sens, mimetici, sprijinindu-ne sau dărîmîndu-ne unii pe alții! Degeaba cucurigu clarvăzătorilor, înregistrat dimineata pe bandă și redat seara, înainte de culcare să ne adoarmă. „Desteaptă-te, române“, e pus să ne aducă aminte pe ce lume suntem: răul e în noi în fiecare și cum nu suntem dispuși să ne răscurăm păcatele în fața lui Dumnezeu... Ce spun eu, nici Hristos însuși n-a anulat răul: „trebuie timp, trudă, răbdare, jertfă și rugăciune“...

Multe trebuie, dar am oboseit. Eu am oboseit, voi nu? Deia! Imi e greață de „politică“, de năsiurile ei mișcătoare contrafăcute, de ce să nu fiu sincer pînă la capăt, și imi e un dor nebun de poezie, de protecția ei, atîta cită e: dar cum naiba să te întorci la uneltele tale în această perioadă de tembelizare neocomunistă, cînd Puterea, retrogradă, te provoacă? Deranjată evident de prezența ta critică publicistică, Puterea te invită, amenințătoare, te calomniază, te injură ca la usa cortului, te forțează (inclusiv „financiar și economic“) să abdicii, să te retragi în particular — numai să-și poată ea face mendrele... Că se duce o luptă cruntă, surdă sau nu, pe viață și pe moarte pentru Putere, vin alegerile generale și „forțele obscure“ isi fac de cap, sunt gata să calce pe cadavre, nu se mai tine cont de nimic sfînt, lipsa de scrupule, duplicitatea și atacul la persoană sunt florile la ureche ce se poartă în vîzul tuturor, Nimeni și-nimic nu mai e dispus să piardă un centimetru din ce a cîștigat, necinstit, după Revoluție, pînă azi: o nouă realizare în Parlament înseamnă alți patru ani de putere, de îndestulare „capitalistă-sălbatică“, de imunitate chiar. Și merită să faci orice, să tai capete nevinovate, dacă așa ce interesele de moment, să desființezi sau să înființezi partide, să faci diversiune, să

te omori cu firea, să faci și pe dracul gol să iesi în față... Vai de capul nostru...

Vor fi aminate noile alegeri libere generale? Foarte bine: Parlamentul se autodizolvă constituțional abia la 9 decembrie 1992, pînă atunci nu vîd ce le-ar strica senatorilor și deputatilor salariile și avantajele sociale ce le au... Nenorocirea rămînd pe capul Guvernului de criză, numit pentru șase luni inițial, luni depășite între timp: ce ne va mai aștepta? Că actualul Guvern n-a făcut decât să toarne gaz peste foc, atunci cînd nu a încercat decât să dreagă busuiocul, depășit de mizeriile politice cotidiene, ai crede... Un Guvern tipic neocomunist, de „salvare națională“, fără speranțe... Oricum, e interesant să mai subliniezi un aspect, în preamia aniversării tragicelor evenimente, că Parlamentul, vinovat, complice, refuză în continuare, cu obstinatie, să aducă pe tapet „Raportul 13—15 iunie 1990“ și să-l amendeze fiind mai degrabă gata să-l paseze viitorilor parlamentari aleși: de ce? Nu cumva deoarece „forțele obscure“ funcționează la vîrf chiar în acest Parlament de marionete...

13—15 iunie 1990: va mai trece el și anul ăsta și despre ce ne vom mai aminti în contul acestor zile? Prostia fiind pusă pe rol perfect, serviciile de dezinformare S.R.L.-ste (care au infiltrat și Opozitia, din păcate, pînă la a o paraliza!) isi fac doar datoria cu vîrf și îndesat nu? Ba da, aveam să mă confirm zilele trecute „golani“ mei, personală din Jurnalul unui martor (Editura Humanitas, 1992), cărora eu le sunt nas religios din 19 mai 1991, odată căsătoriti, „golani“ și „legionari“ ai Pietei Universității, arestați pentru zece zile la rînd de militari și „mineri“ începînd cu 14 iunie 1990... Adică? Adică, mai nou, să rămîn la un singur exemplu de diversiune, fostii „legionari“ din 13 iunie 1990 ai președintelui I. Iliescu, ce au vrut să dea acia pretinsă „lovitură de stat“, au atîns chiar legionari istorici, „buni de legat“, continuatori, cîcă, ai mișcării legionare interbelice, prin legalizarea unui partid, din acest an, al liderului Pietei Universității (22 aprilie—13 iunie 1990), Marian Munteanu, mereu contestat...

Liviu Ioan Stoiciu

(va urma)

Vorbe de pe corabia
lui Sebastian

● DOINA și ADRIAN ANTONIE: „Respingătoare prin vehemență emanația dlui deputat Ioan BESE — PNL-Brașov. În stilul «dem scările» practicate cîndva onorîndu-și numele, dl deputat a practicat «punerea la zid» a «ziariștilor ireponsabili» din presa română, ba chiar și din presa străină. Nu este prima oară cînd PNL arată cu degetul «înfierînd» presa mai dihai decât FSN-ul în epoca sa trandafirică; „Oricum, de ce să ne mai mirăm... Liberalii știu conjugarea foarte bine: eu băs, tu beși, el bese ș.a.m.d.“ (Baricada) ● NICOLAE CERVENI: „Convîngerea mea — și eu nu obișnuiesc să arunc vorbe — este că dl. Radu Câmpeanu are un scenariu, ca să folosesc un cuvînt drag lui Iliescu, pe care nu-l cunoaște decât dumnea'ui și-l urmărește fără să-l spună companionilor săi politici. Eu nu știu ce urmărește, dar urmărește ceva care este împotriva opoziției, și, după opinia mea, care nu servește țării“. (Interviu în Zig Zag) ● GABRIEL HUIEDUȘ: „Dezastru la P.N.L.“ (Expres magazin) ● ALCIBIADE: „La ieșirea din Tribunal, un grup de (...) huligani ai străzii au proferat injurii și au sculptat în direcția dlui Vadim Tudor“... (România Mare) Vai, vai, vai... ● DORU LIONĂCHESCU: „Perspectiva, tot mai clară, a amînării alegerilor pînă spre solstiul de iarnă sfărîmă și ultimul ciob de credibilitate pe care actualul Parlament îl mai are în fața lumii și a țării“. (Tineretul liber) ● ANTON UNCĂ: „După alegerile locale (...) cînd a devenit clar că opoziția unită constituie o forță iar șansele Frontului au scăzut îngrijorător, a început delimitarea, adică a apărut Frontul Democratie al Salvării Naționale, o diversiune politică pe care numai mințea exersată a unui politolog ar fi putut-o născoci“ (România liberă) ● DAN STANCA: „Unii deputați și senatori, oricît de plini de ei au fost în urmă cu doi ani, acum simt că, odată lăsați la vatră, nu vor redeveni anonimizii de dinaintea, ci vor fi arătați cu degetul pentru

gogomăniile pe care le-au făcut jucîndu-se cu legile țării“. (Tineretul liber) ● MIOARA ROMAN: „Ceea ce pot să vă spun este un lucru foarte simplu, și a-nume acela că, din 1957, de cînd l-am văzut prima oară, dl. Dan Martian nu și-a schimbat în nici un fel manierele“. (AZI) ● ACCIDUZZU: „Academia Cățavencu caută colegi de liceu și de facultate ai profesorului Silviu Brucan. Oferim un bilet la «Cerbul de aur» pentru 5 (cinci) bucăți din facultate și 2 (două) rujuri pentru același număr bucăți de liceu“. (Academia Cățavencu) ● MIRCEA MIHĂIEȘ: „... dl. Iliescu preia și diversifică o practică de pe vremea lui Ceaușescu“. (România literară) ● AUREL PERVA: „Ceea ce dezamăgește cel mai mult în amintita alocațiune prezidențială este modul absolut superficial de tratare a problemei Basarabiei“. (Tineretul liber) ● ION CRISTOIU: „Eliberarea Televiziunii, inclusiv prin acțiunea din interior, ar fi o lovitură de moarte pentru forțele neocomuniste care, în fața mutațiilor din electoratul român, simt cum le fuge pămîntul de sub picioare. Aceasta pentru că Televiziunea reprezintă, încă din decembrie 1989, unul din instrumentele transpunerii în viață a politicii neocomuniste“. (Expres magazin) ● H. PARCEA: „«Dimineața» publică o declarație a Frontului Democratie al Salvării Naționale, din care desprind o frază: «Monarhia este o instituție care favorizează încălcarea democrației». Regina Angliei, de exemplu, o încălcă zilnic“. (Dimineața) ● Măi dragă... ILIE NEACȘU (director și fost): „Un bun român, mare și adevărat disident, închis din ordinul lui Ceaușescu pentru complot împotriva regimului comunist, dar tratat cu respect și considerație de securitate și poliție pe timpul detenției (...) m-am vizitat la redacție... (Europa) ● ALE. XANDRU BIRLĂDEANU: „Afirmațiile sînt absolut gratuite“. (Libertatea) ● EVA: „Și-a dat drumul pe burta mea exact în momentul în care reușise să și-l scoată din mine“. (Bordel).

Petre Stoica

RIB INTERNATIONAL S.R.L.
bd. Magheru 1-3, et.5 BUCUREȘTI, Tel:151.930, Telex:10.557, Fax:120.968

VĂ OFERĂ EN-GROS URMĂTOARELE PRODUSE DIN IMPORT:

DIN REPUBLICA FEDERATIVĂ CEHĂ ȘI SLOVACĂ, ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU ROMÂNIA:

- GAMĂ COMPLETĂ DE OBIECTE DIN STICLĂ, TIP CRISTAL BOHEMIA, INCLUSIV CORPURI DE ILUMINAT.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DE MENAJ DIN STICLĂ TERMOREZISTENTĂ.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DIN PORTELAN.

GAMĂ COMPLETĂ DE PRODUSE DIN MATERIAL PLASTIC. (FETE DE MASĂ, PUNGI SACI ETC.)

- MERCERIE
- PAPETĂRIE
- RECIPIENTE ȘCOLARE ETC.

PREȚURI AVANTAJOASE LIVRARE RAPIDĂ

Lauda la români

O caracteristică evidentă, care nu este deloc neglijabilă în stabilirea sine-tui floccării popor, este și modul cum acesta stie să-și prezinte succesele. Adică aceea **laudă de sine**, pe care însuși poporul nostru a definit-o că nu **mîroaso** a bine. Dar, probabil, în ultima vreme, acest proverb s-a uitat și la fiecare pas găsești **lăudăroși** din nimic, care își prezintă realizările proprii într-un noian de cuvinte care te îngrețosează pur și simplu și aproape că te face nici să nu te mai gîndesti la eventualele tale succese. De la faptul că si-a cumpărat blugi, tricou, haine, televizor, video, frigider, aparat, mașină, că are bani la CEC, bani la ciorap, că si-a făcut societate extrem de rentabilă, societate de vîndut spirit, goșii sau siropuri insipide, pînă la te le miri ce relații cu străinătatea de la Istanbul sau Varșovia, toate acestea devin fapte de laudă la orice pas, la orice sindrofie, la crismă, pe stradă, în pat cu nevasta sau cu amanta, în tren, în autobuz, în stația de tramvai, în sălile de concert, pe stadioane, peste tot rîndul simplu, devenit peste noapte deosebit de complex, se laudă de nu-i mai, ajung cu vîntele, cele mai abile superlative desore sine. Faptul acesta nu este prea vechi la noi. S-a instalat cu siguranță după cel de al doilea război mondial, cînd comunistul a desființat economia capitalistă și-a naționalizat-o, dînd-o pe mîna celor săraci care, negresit, s-au îmbolnăvit pentru un timp de **fericire**. Pentru că lauda nu este altceva decît o boală psihică inversă tristetii sau melancoliei, asemănătoare de altfel cu megalomania și mitomania. Un om care se laudă fără să i-o ceară cineva sau fără să simtă că este nevoie în mod imperios de acea laudă, nu este altceva decît un om bolnav, impus spre a face acest lucru din dorința de a arăta că și el este **cineva**, a devenit cineva. Deci, spunem că lauda a apărut la noi și s-a evidențiat în mod expres odată cu instalarea comunismului și cu așezarea în fruntea țării a **clasei muncitoare** și din aceasta doar acea categorie care muncea efectiv cu bratul și deloc cu capul — așa au considerat comunistii munca, ea incluzînd doar pe cei ce munceau efectiv fizic, cu mîna, fără a gîndi (de unde și sloganul „Noi muncim, nu gîndim”). Această categorie opropșită doar din pricina firească a decursului timpului — de cînd e lumea a fost așa — a

fînsă în posesia avuției naționale s-a îmbolnăvit efectiv de fericire și s-a comportat în continuare ca un bolnav, emanînd din mijlocul ei pe cei mai atînsi de boală, degenerînd în paranoia boală evidentă a virului clasei muncitoare, care ne-a condus în perioada comunistă și ne mai conduce încă. Exemplele se cunosc, nu mai are nici un rost să le enumerăm. Deci așa se explică de ce societatea noastră, în mare, este o societate bolnavă, și nu de orice boală, ci de boala **laudei de sine**, care s-a desprins din **boala fericirii** sau a goanei după fericire. Un astfel de bolnav este incurabil. A se vedea doar prin exemplul concludent al fostului tovarăș Ion Iliescu și al actualului Domn din fruntea țării. Nu e clipă din zi în care fericirea să nu-i izbucnească pe obraz, în zîmbet sau în rîs, și nu scapă nici o ocazie fără să nu se laude, de la cele mai mici contacte cu diferite personalități pînă la cele mai mari „împliniri” în relațiile cu străinătatea. Chiar și cînd vorbește de neazurile moldovenilor de dincolo de Prut, Domnia Sa zîmbește, ride, crezînd că zîmbetul lui este acel panaceu mult visat (și votat) pentru liniștea noastră. Însă n-are cum, el vine de la un om bolnav, bolnav de fericire și de **lauda de sine**, care nu cunoaște bine, fapt care se confirmă acum mai mult ca oricînd prin exemplul situației dramatice în care ne aflăm.

Dacă la nivelul acestei categorii eflorescente, ajunsă în toate fazele sociale, lauda pare a fi un **modus vivendi**, inexplicabilă mi se pare lauda de sine la nivelul intelectualității. Se cunoaște doar că intelectualitatea a fost categoria socială cea mai obidită după 1945. Din rîndul ei au fost recrutate cele mai celebre victime ale inchișorilor și torturilor comuniste. La un moment dat a fost atît de rarefiată încît un intelectual autentic putea afla cu mare greutate. Dar, probabil, fuziunile care s-au făcut, conform ideologiei comuniste, între clasa muncitoare, tărănime și intelectualitate, au dus la o omogenizare a societății și astfel intelectualitatea a fost asimilată și ea de modul de viață al majorității. Astfel că este explicabilă îmbolnăvirea acestei categorii, microbul laudelor fiind foarte puternic. Faptul de a **concura** n-a fost niciodată un act rău, ci dimpotrivă, a dus la performanțe extraordinare. Însă așa cum a fost el înțeles la noi, ca un act de omogenizare a societății, a dus la vicie-

rea tuturor categoriilor sociale. Trădarea unor intelectuali, transformîndu-se în piloni de susținere a dictaturii comuniste, s-a născut și din dorința de a avea motive de lauda. Pe mulți i-am auzit lăudîndu-se că stăteau la masă cu familia Ceaușesților sau a acoliților acestora, că puteau procura foarte ușor tot felul de lucruri, înlesnindu-li-se tot felul de avantaje, de la alimente pînă la burse și excursii în străinătate. Ba unii se lăudau că au intrat în per și în funcții de conducere pentru că li se oferea o protecție specială în fața oricăror organe de control și, desigur, ocrotiți fiind de securitate, Cunoșc un astfel de caz, în care o delapidare foarte mare a fost trecută pe un membru de partid, care a fost foarte bine plătit, pentru a se acoperi astfel persoana vinovată care avea o funcție deosebită în conducerea fostului partid. Dar astea sînt deja lucruri cunoscute. Însă, faptul că intelectualitatea a acceptat jocul murdar al avantajelor, căutîndu-si astfel fericirea pentru a se putea și ea lauda, a contribuit în mod decisiv la cronicizarea bolii societății, boală pe care n-o va putea vindeca decît timpul, extirpînd din trupul bolnav al societății pe toți foștii lăudăroși și actualii microbi care mențin boala.

Nu mi se pare deloc normală nici lauda comentatorilor sportivi, care, atunci cînd prind ocazia, nu-si mai găsesc cuvintele care să îmbrace în cele mai deranjante laude pe sportivii care, de cele mai multe ori, nici nu-i ascultă, nici n-au nevoie de lauda lor găunoasă, scabroasă cam de fiecare dată. Pot fi făcute comentarii simple, informative, exacte, fără floricele, ceea ce ar însemna o rasplătită mult mai mare și mai de folos decît laudele care te fac să închiți televizorul sau să-l dai mai încet. Modalitatea aceasta de laudă nejustificată, excesivă, prinde însă la marea masă, care astfel asimilează flagelul și-si va dezvoltă propriile ei laude, degenerînd încetul cu încetul în boală. Deci și aici trebuie umbat, spicherii, comentarii și realizatorii emisiunilor TV, pe lîngă faptul că trebuie să invete să vorbească bine românește, mai trebuie să se și controleze sau să se trateze în privința modului cum prezintă unele emisiuni sau unele succese. Ar fi un pas bun spre vindecarea îmbolnăvitei noastre societăți.

Iar cît privește modul cum se laudă scriitorii cu produsele lor literare, aici e mult de vorbit. Însă doar cîteva exemple ne-ar putea edifica în mod clar cum cine se laudă și cine nu. Nu l-am auzit niciodată pe Gellu Naum sau Mircea Ivănescu să se laude cu poezia pe care o scriu. I-am auzit în schimb lăudîndu-se peste tot și împănîndu-se pe unde s-au dus pe Adrian Păunescu și Corneliu Vadim Tudor. Poeti ca Daniel Turcea, Virgil Măzilescu, Vasile Vlad, Ion Mircea, Cristian Simionescu nu cred că-si doreau sau își doresc laude la tot pasul și din orice gură, așa cum fac cei menționați mai sus și alții ca ei. Sau, a te folosi de poezie, de cărțile pe care le-ai scris, pentru a ajunge **acolo**, pe pragul acelei **fericiri** generale, pentru a te putea lauda că ești cineva, este iarăși o manifestare a bolii **laudei de sine**, care la români cunoaște încă apogeul.

Gellu Dorian

Ștefan Agopian

minimax

Dispolitica

Sînt fapte de eroism intrucitva inconștiente, desigur, dar cu asemenea fapte se scrie istoria. Dacă n-am avea de pus pe scama popoarelor decît mari acte gîndite la rece, în analele lumii n-ar fi prea multe de comentat.

(Gustave Le Bon)

Dar acum, un fel de daimon sau ceva necruțător cotropindu-ne cu nelegiuirea, cu necredința și, ceea ce e cel mai grav, cu îndrăzneala pe care și-o dă prostia, din pămîntul căreia toate relele își trag rădăcinile și crește, pentru ca mai tirziu să dea rodul cel mai amar celor care le-au trezit la viață — un daimon ca acesta a răsturnat și a prăpădit toate, pentru a doua oară.

(Platon)

Prin însuși sorgințea-l, răul de care suferă societatea românească este eminentamente **politic** și, exprimat succint, ar putea fi numit astfel: **o societate de masă fără Conducător**. Decodificată cu ajutorul acestei grile, istoria celor peste doi ani care au trecut de la înlăturarea dictatorilor capătă sens, la fel ca și situația actuală cu perspectivele ce pot fi înțevăzute.

Înainte însă de a încerca explicarea determinației și a implicațiilor situației mai sus menționate, se cuvine zăbovit puțin asupra sintagmei **societate de masă**, date fiind particularitățile realității sociale românești în raport cu teoria conținută în „manualele” de politicologie, sociologie și psihologie socială. Așa cum mai mult sau mai puțin se cunoaște, masele (glorificate de mar-

xism-leninism pentru a sluji drept pedestal și ca turme de sclavi sau carne de tun pentru satrapii comunisti) s-au impus pregnant în istorie și în Europa începînd cam de la Revoluția Franceză încoace. Desigur, fenomenul este mult mai vechi, cum se spune, de cînd lumea, dar ca atare a fost sesizat în reflexia psiho-sociologică abia în condițiile marilor aglomerări urbane și industriale pentru ca, pe linia începută de G. Le Bon, G. de Tarde și continuată mai tirziu de S. Freud, în 1960 D. Bell să constate despre **psihologia mulțimilor** că „Se poate spune că este probabil teoria socială care are cea mai multă influență în lumea occidentală de astăzi”. (The End of Ideology, The Free Press Glencoe, p 21). De asemenea este, sau ar trebui să fie, iarăși, un fapt cunoscut **relația intimă între totalitarism și mase**. „Mișcările totalitare sînt posibile pretutindeni unde se găsesc mase care, pentru o rațiune sau alta, și-au descoperit un apetit pentru organizare politică”. Iar după acest avertisment făcut de una dintre cele mai competente autorități în „materie” de totalitarism, definierea dată de Hannah Arendt **maselor** merită să fie citată în extenso tocmai pentru că astfel ne este defrișată calea spre a înțelege atît starea actuală cît și primejdiile pe care ea le incumbă. „Masele nu sînt unite prin conștiința unui interes comun și nu au această logică specifică a claselor care se exprimă prin urmărirea unor interese precise, limitate și accesibile. Termenul de «mase» se aplică numai oamenilor care, fie din cauza numărului, fie datorită indiferenței, fie a ambelor motive, nu pot să se integreze în nici una dintre organizațiile fondate pe un interes comun — partide politice, con-

silii municipale, organizații profesionale sau sindicate”. Din punct de vedere strict politic masele fiind „aceste pături de oameni neutri și indiferenți politic care votează rar și nu se înscriu niciodată într-un partid”. (Arendt, H., **Le systeme totalitaire**, Seuil, 1972, p. 31—32). Pe de altă parte, vorba ceea, dacă mase zici, Conducător zici, indiferent cum se cheamă el: leader, lider massimo, caudillo, duce, Fuhrer sau, de ce nu?, Lider Național. Deocamdată însă, mai cu seama că, oficial, campania prezidențială nu a început, nu vom insista asupra fenomenului de **personificare a puterii**, inerent în condițiile unei societăți de masă, reținînd doar observația, de altfel la îndemîna oricui, că împotriva acestui fenomen cu toate implicațiile sale, instituțiile democrației parlamentare nu constituie o garanție.

Așadar, dacă oriunde s-a impus (fie în varianta nazistă, fie în cea comunistă) totalitarismul a beneficiat și, și s-a bazat pe o societate masificată*, măcar și în grabă (deci lăsînd pentru altcînd, va o analiză mai aprofundată) trebuie remarcat că în cazul României sînt vizibile cîteva particularități ce (în de specificul național, ori, poate mai de grabă, de hazard. Astfel, perioada în care s-a înregistrat maximum de teroare, teroarea în sine la care ajunge un regim totalitar, nu s-a suprapus cu existența unui dictator care să dezvolte pînă la ultimele consecințe așa-zisul cult al personalității. Cum bine se știe, abia mai tirziu a apărut Ceaușescu, profitînd de și întreținînd amintirea terorii dar, în același timp, izbutind totuși, chiar dacă pentru o perioadă destul de scurtă, să cîștige adevînta sinceră a maselor, „epidemie” la care n-a fost imună nici o bună parte din intelectualitate. În fine, specificul românesc a izbucnit abia în „epoca de aur” cînd fenomenele specifice totalitarismului și societății de masă au degenerat treptat într-o farsă tragicomică: dictatorul nu mai îngrozește pe nimeni într-adevăr (cu excepția lacheilor săi, activiști și securiști), dar, deși era urît de toată lumea, putea să-și continue nestînjinit ascensiunea spre piscurile luminoase

Altă opoziție?!

Foarte curioasă această strategia a amînării cu orice preț a alegerilor. Dacă pentru parlament faptul este explicabil, cei din parlament știind că nu mai pupă așa ceva cît or fi (majoritatea), pentru cei din opoziție această amînare a singurului moment politic veritabil, alegerile, este chiar foarte curioasă. Curioasă, dar nu inexplicabilă. În realitate, opoziția nu-si poate dori decît un singur lucru, alegeri, prin care, există această speranță, (și ea are o bază reală după alegerile locale) să iasă din situația de opoziție. Întrebarea este, vrea opoziția să iasă din situația în care se află? După ultimele mișcări politice, pe care le putem considera mai curînd mișcări negative, opoziția pare a fi intrat în adormire. Somnul care a cuprins-o este însă bîntuit de coșmare. Nefiind prea unită, nu stie încă pe cine să propună drept candidat la președinție. Iată un motiv de somn fără rațiune. Un oarecare, venit de la Paris și parcă programat să ne trădeze a dat tonul: oclălalt, venit de la Londra, 75 de ani, cu un schelet înșirat sub o piele pergamentoasă pe care, ca din întimplare mai apare cîte un coș purbertal, își dorește atît de tare „acceptare prezidențială” încît ar călca în picioare orice principiu democratic. Aștia doi, ai noștri, foștii candidați fără noroc din 20 mai '90, au devenit atît de urîți încît nimeni nu-i mai vrea. Asta deoarece minciuna are sprîncene negre și părul alb, iar democrația londonezului a expirat în fața unei gîste păroase și puțînd la subțiori ca un closet.

Mai sînt și alții, tot de-ai noștri. Nicolae Manolescu, profesor universitar după răscoală, critic la curtea căruia s-a închinat toată lumea timp de 30 de ani, dar care a început să le „pută” de la un timp tocmai celor care căutau odinioară să-l intre în grații. Că Manolescu le pute, este treaba lor. Dacă nu-ți mai place un miros există o multime de explicații pentru această întimplare. De exemplu, ai petrecut prea multă vreme mirosînd ceva și te-ai săturat de acel ceva. Din punct de vedere științific poate apărea un prag psihic al saturației olfactive. Ceea ce nu se explică nici psihic, nici în alt fel este de ce această saturație nu a apărut mai devreme. De ce nu ne-am săturat de **mirosul manolescu** atunci cînd el avea cartea voastră în mîna stîngă și un bici în mîna dreaptă? Explicația pare la îndemînă: Manolescu nu mai are un bici în mîna dreaptă. Adormirea opoziției devine astfel o propunere coșmarescă: tovarășul Iliescu este tocmai bun pentru crai, cei care nu știm ce vrem și murim de frica de a nu greși încă o dată. Pentru a nu greși, opoziția dorește, evident, să rămînă ceea ce este.

Iar noi încercăm să dorim altă opoziție.

ale comunismului, permițîndu-și fantezii greu imaginabile altundeva decît în perimetrul psihiatric. România a ajuns un „caz misterios” pentru politologi și sociologi pentru că, de bună seamă, cei cîțiva dizidenți și o faimoasă scrisoare a 6 comuniști bătrîni nu puteau să constituie echivalentul vîntului de libertate ce bîntuia prin tot lagărul sovietic. În România, omul-masă, deși asculta în fiecare zi „Europa liberă” și știa ce se întîmplă împrejur, ba chiar văzuse și la televiziunea bulgară-că, totuși, se poate ieși în stradă pentru a protesta, el, omul-masă, nu avea nici un chef să-și părăsească tihna sau să iasă din coada la adidași. Așteptînd!

Și n-a așteptat degeaba! Pînă la urmă și s-a dat voie, ba chiar a fost chemat să „facă revoluție”. De cînd începe **dispolitica**, adică inaugurarea unui **straniu „sistem” de relații și acțiuni care, în ultimă instanță, consecvent, se dovedesc potrivnice scopurilor politice vizate și, implicit, așezării oricărui fel de orînduire socială**. De unde și impresia de fantastic a rezultatului: parcă ar fi dictatură dar tocmai nu e, însă, la fel de sigur, nici despre democrație nu poate fi vorba.

Dispolitica! Vom încerca să verificăm dacă acest, hai să-i zicem concept!, poate căpăta drept de ședere pe tărîmul politicologiei, interpretînd cu ajutorul atît istoria începută în decembrie 1989 cît și modul cum funcționează în prezent instituțiile politice și, respectiv, principalele forțe angrenate în relația guvernanți-guvernați.

27 mai 1992

Șerban Lăncescu

Timp și valoare

Unul dintre sentimentele cele mai răspindite ale epocii noastre este acela al „lipsei de timp”; timpul exterior, în care se desfășoară activitățile noastre, fuge cu o viteză prea mare în raport cu timpul ca durată, intrinsec, al vieții noastre.

Avem senzația că am fost expropriati de timpul nostru, că s-a produs un fel de „naționalizare” a timpului?

Am ajuns supuși unui timp pe care-l simțim străin, dinafară de noi și mecanic. Căci, din fenomen interior, diferit ca durată subiectivă și coloratură afectivă de la individ la individ, în raport cu un ritm propriu personal, el a devenit tot mai mult ceva exterior, standardizat și stereotip, pe care-l trăim ca pe ceva străin nou și de aceea dureros, cu senzația că el ne-a „devorat”, ne-a „înghițit” viața, care de aceea nu ne mai aparține.

De aici senzația continuă de vană luptă cu și contra unui timp străin, care a devenit însă viața noastră, dar, vai, fără a ne mai aparține.

Alta vreme cît trecerea timpului cosmic, exterior, era trăită în propria conștiință preeminent ca durată interioară, omul era în armonie cu creațiunea; timpul era în fond ciclic, închis, asemenea unui cerc cuprins într-o serie infinită de alte cercuri, care constituiau eternitatea.

În eternitatea aceasta mare era eternitatea mică a propriei vieți; căci moartea, nefăcînd parte din viață — cîcși poate aminti de propria moarte dacă este mort? — era anulată și rămînea ca nesfîrșită durată propriei vieți, transpusă într-un timp mitic, al vieții de apoi, adică al unei alte dimensiuni spațial-temporale.

Căci știința modernă nu confirmă, la rîndul ei, existența, cel puțin ca posibilitate, a acestei dimensiuni spațial-temporale privilegiate, care este în tradiția umanității lumea de apoi?

Ce altceva este descoperirea fizicii moderne că timpul absolut, timpul egal și universal pentru toți, proclamat de Galilei și de Newton, care stă la baza fizicii clasice, nu există, dar există unități, dimensiuni spațial-temporale variabile

pentru fenomene fizice diferite, de unde legea relativității spațiului și a timpului a lui Einstein?

Aceste spații și timpuri diferite în Univers au fost intuite de Tradiție. Fiindcă prin moarte se pierde corpul, dar viața trăită de zi cu zi, fluidul misterios și imperceptibil pînă acum măsurătorilor fizice, suflul specific de viață al omului care este personalitatea, nu pot ele persista la infinit, în „veșnicie”, într-o altă dimensiune, potrivită pentru alte fenomene mult mai eterice? Chiar în virtutea principiului că nimic nu se creează, nimic nu se pierde?

Timpul mesianic, cu așteptarea și, respectiv, venirea lui Messia, și din nou așteptarea reînnoașării lui definitive, nu înlocuiau deloc timpul ciclic cu timpul

linear, ci scandau, marcau mai bine acest timp ciclic, dîndu-i o nouă tensiune, aceea a așteptării împlinirii timpului.

Timpul linear în numele unui mit istoric, fără legătură cu timpul sacru, l-a adus epoca modernă, cu mitul ei, al progresului continuu, noul Messia al erei materialiste. Timpul sacru a fost împins la periferia preocupărilor noastre, aproape în uitare, evenimentele care îmbinau acest timp sacru cu timpul profan, și se puneau în comunicare cu Absolutul, adică sărbătorile liturgice, fiind înlocuite cu sărbătorile fără conținut spiritual, ale materialismului.

Revoluția tehnologică a impus criteriul de eficiență și deci raționalizare a timpului, nemaiconoscute în epocile anterioare, care s-au concretizat cel mai bine în ecuația: timpul este egal cu bani (Time is money)!

Și nu este în această formulă, sentimentul complet mecanic și exterior al timpului, acele și de la baza filosofiei empiriste și a științei moderne în general, exacerbate apoi de pragmatism, la care s-a opus spiritualismul, filosofia timpului ca durată interioară, a lui H. Bergson?

Care află, fără doar și poate, rădăcinile sale în filosofia raționalistă a lui Descartes, mult mai îndreptată către subiect și psyche decît către obiect.

În această perspectivă, nu este atînci istoria omenirii o eternă căutare și luptă între sisteme de „orologii vitale” diferite, în care lupta pentru libertate, contra tiraniei, nu este altceva decît lupta pentru dreptul la propriul „orologiu vital”, propriul ritm de viață, contra aceluia impuse forțat, din afară?

Ce altceva decît eliberare de acest orologiu, este fenomenul aceluia care nu ac-

ceptă societatea de consum, de azi, din Occident, hippy, freaks, etc., sau „revoluția” artiștilor „blestemati” ca Rimbaud, ori fuga unui Gauguin la Tahiti, sau, cel mai elocvent, dezintegrarea sub ochii noștri a sistemului comunist, produsă chiar de foștii săi sclavi?

Ca și acum 2000 de ani de sclavii lumii romane, care și-au aflat propria interioritate și demnitate, propriul „timp interior”, adică propria viață, dincolo de istoria Cezarilor, în timpul ultrateren predicat prin Apostoli de Isus Hristos, arătînd că supremația în istorie nu o au structurile materiale, ci Ideile.

Marea Revoluție franceză, fondată pe valorile libertății și ale egalității, a pus la baza lor, pentru ca ele să poată fi atinse, frăția și amicitia, ca o condiție sine qua non; vezi, de aceea, cultul quasi religios al amicitiei și instituționalizarea ei în scrierile lui Saint Just („Fragment asupra instituțiilor republicane”).

„Forța instituțiilor constă în capacitatea de-a o folosi în numele naturii și al sentimentului; rațiunea singură dă loc numai la raporturi false, mutilate de ipocrizie și de „amour propre”. Nu numai domeniul unuia singur, dar chiar violența convenției originare (adică pactul social, conform ideilor lui J. J. Rousseau — n.a.) trebuie aplicate pe temeiul „frăției”, scria Saint Just.

Dezvoltarea Europei de după Marea Revoluție a fost poate contrarie acestei viziuni politice și istorice, al cărei fundament era bazat pe triumful „virtuții” asupra egoismului și a moralei lui.

În acest sens, Revoluția franceză a fost probabil, în parte, o revoluție „furată”.

Pentru că, în baza acestei noi ecuații a lumii moderne, „Time is money”, omul a căzut dureros în timp, într-un timp exterior, care a fost uniformizat, ajungînd dintr-o coordonare preeminent interioară și psihologică — V. timpul sacru — o coordonată exterioară a vieții, un timp deci exterior propriu vieții, scandat de alții după necesități de producție, cîștig, consum, nemaismîndu-se ca ceva ce ne aparține, ci ca „res”, lucru, străin, care ne fuge, într-o perpetuă accelerație, spre neant.

Într-un cuvînt, am fost expropriati de propriul nostru timp și mergem către moarte, într-un ritm frenetic de bandă rulantă — maternitate, școală, uzină, spital și cîmîtir — din care nu mai este scăpare.

Singura consolare — căci în lucruri există totuși o consolare — este că epoca tehnică actuală, care, pe de o parte, ne-a expropriat de senzația de stăpîni ai propriului nostru timp mai mult ca oricare alta dinaintea, ne-a pus la dispoziție translații temporo-spațiale — căci orologii istoriei e încă diferit în părți diferite de lume — transformînd diacronia în sincronie, grație mașinii zburătoare, restituindu-ne o parte din timp.

Dar pînă cînd, dacă lumea se va omogeniza, devenind uniformă peste tot, în virtutea unei istorii și a unui timp unic și egal pentru toți, scandat de „cuceritorii timpului”, după orologiul lor unic, centralizat și omologant?

Emil Rațiu

Gheorghe Cazan : „Take, Ianke și Kadir”

povestea vorbei

„Un nou copac”

Cineva scrie, neinspirat, despre dispariția unui fost coleg: „În marea pădure a naturii și a culmilor domoale sau semețe ale leagănelui românismului, Carpații, a căzut de curînd, trecînd, în neființă, un nou copac, îngroșînd rîndul celor ce nu mai sînt printre noi” („Verticale”, nr. 3, 1992). Dincolo de excesul metaforelor stereotipe, de obligatoria atingere a temei patriotice, de confuziile între planurile figurat și non-figurat (copac — printre noi), de coordonările lipsite de logică (pădure a naturii și a culmilor) — textul cuprinde o formulare a cărei stîngăcie nu e prea ușor de explicat: „a căzut... un nou copac”.

Nou face parte din categoria adjectivelor cu sensuri specializate în funcție de poziția pe care o ocupă față de substantiv — după cum îl precedă sau îi urmează acestuia; categorie din care fac parte și simplu, pur, adevărat, sărac etc. (pentru o descriere a comportamentului lor, v. Mioara Avram, Gramatica pentru toți, p. 288). Categoria există și în celelalte limbi romanice și e reprezentată de cam aceleași adjective. Diferența dintre „un simplu om” (sau „un simplu cetățean” — cum completează automat memoria noastră colectivă) și „un om simplu”, dintre „o pură iluzie” și „o iluzie pură”, „o adevărată informație” și „o informație a-

devărată”, „săracul băiat” și „băiatul sărac” e evidentă. În fiecare dintre aceste cazuri, sensul principal (sau sensurile principale) ale adjectivului se leagă de așezarea acestuia după substantivul determinat: „un om simplu” e totuna cu „un om care e simplu”, unde simplu poate însemna „lipsit de complicații, de pretenții; naiv etc.”. „Un simplu om” nu mai e echivalabil cu „un om care e simplu”, ci cu formule de genul „doar un om”, „nimic altceva decît...”. Plasat înaintea substantivului,

Olimpia Damjan : „Revizorul de Gogol

adjectivul capătă un sens relațional (în contrast cu sensul absolut din „om simplu”) — sau chiar afectiv („săracul băiat”, „sărmanul om”). În raport cu regula de așezare a adjectivului după substantiv, antepunerea e o poziție marcată, un mod de subliniere afectivă (a se compara „facem o mică pauză” cu „facem o pauză mică”); aceleași valori le înregistrează, de pildă, adjectivele din franceză, chiar dacă în cazul lor antepunerea e ceva mai frecventă.

Plasarea după substantiv a lui nou corespunde sensului principal — „apărut de puțin timp” — al adjectivului, în vreme ce antepunerea e echivalentă cu o construcție cu adverbul încă: „Și-a cumpărat o haină nouă” (nu veche) — „Și-a cumpărat o nouă haină” (încă una, pe lângă cele pe care le avea). DEX-ul înregistrează acest ultim sens, într-o formulare cam greoaie și fără a preciza legătura lui cu antepunerea lui nou: „care se adaugă (într-o succesiune) la ceva (de același fel) ce exista de mai înainte, care este încă unul pe lângă cel existent”.

În aceste condiții, exemplul de la care am plecat ar părea foarte normal:

A. Lăzărescu : Decor și personaj

„A căzut un nou copac” s-ar traduce pur și simplu prin „a mai căzut un copac”, „a căzut încă un / un alt copac”. E totuși evident că există anumite constrîngerii suplimentare care fac ca propoziția cu „nou copac” să „nu sune bine”. Antepunerea nu anulează total sensul principal al adjectivului; cele mai normale exemple cuprind, prin verb, ideea de apariție, de început: „vine un nou coleg”, „cumpără o nouă rochie”, „aprinde o nouă țigară”, „apare o nouă ediție” etc. Nou e pus în relație cu alte obiecte și cu un context: nou față de altele, nou pentru cineva, pentru un domeniu... E implicată astfel perspectiva subiectivă: din punctul de vedere al vorbitorului, nu mai contează noutatea obiectului în sine, ci noutatea apariției acestuia în sfera sa de interes, în cîmpul său vizual: doar așa o mașină foarte uzată poate deveni, pentru cineva, „o nouă mașină”. Din acest punct de vedere, e limpede că nou nu se poate combina în mod firesc cu verbe de dispariție, de sfîrșit: „a dispărut un nou produs”, „S-a terminat un nou an”; contradicția dintre aceste verbe și sensul de „apariție” legat de nou e prea puternică.

Neputrivirea din exemplul inițial mai are totuși cel puțin încă o explicație: adjectivul în cauză își păstrează, chiar în antepunere, posibilitățile obișnuite de combinare cu anumite substantive și nu cu altele. Nou e atribuibil în mod normal obiectelor, produselor: materiale sau culturale, mai mult sau mai puțin concrete: compresor, spectacol, — sau entităților abstracte: an, idee. Imposibilă e combinarea cu ființele văzute ca entități reale, nu cu funcții sau relații; cele din urmă permit să se vorbească de „profesor nou”, „coleg nou”, „președinte nou”; în schimb, nu se pot accepta (decît în cine știe ce context special, „obiectualizant”) „pisică nouă”, „copil nou”. Caracterul abstract și utopic al „omului nou” nu face decît să confirme această observație. Antepunerea păstrează, cum spuneam, incompatibilitățile care interzic uzului propoziții de tipul „i s-a născut un nou copil”. Ne-am reîntors astfel la „noul copac”, obiect imposibil — semn al confuziei textuale.

Rodica Zafiu

Cealaltă jumătate a lumii

Petru Dumitriu, NE ÎNTILNIM LA JUDECATA DE APOI, Editura Univers, București, 1992

După ce a lansat romanul **Ostinat** de Paul Goma, „Editura Univers” din București publică în **Colecția Ithaca, Scriitorii români din exil**, o nouă carte pînă nu de mult interzisă, **Ne întilnim la judecata de apoi**, de Petru Dumitriu, în traducerea Adrianei Fianu. Avem de a face cu cel dintîi roman pe care Petru Dumitriu l-a publicat în străinătate, după ce a reușit să evadeze din țară în 1960, **Rendez-vous au jugement dernier** („Seuil”, 1961). „Acțiunea lui se desfășoară în România anilor '50 (după cum precizează scurta recomandare de pe ultima copertă a volumului) și câteva figuri ale nomenclaturii comuniste din epocă se lasă ușor recunoscute. Miza scriitorului nu este însă romanul «cu cheie» ci o meditație asupra destinului individual trecut printr-o experiență totalitară.

Intr-adevăr, cu **Ne întilnim la judecata de apoi**, Petru Dumitriu realizează un început de cronică a celei mai negre perioade din istoria contemporană a României, într-un spirit care exclude biografismul indiscret, pentru a viza chiar mecanismele particulare și esența tragică a Istoriei. Proiectul fusese enunțat explicit imediat după apariția **Cronicii de familie**, o primă secvență putea fi identificată în romanul neterminat **Proprietatea și posesiunea** (apărut recent la „Editura Dacia” din Cluj), dar ideea unei legături foarte speciale între **istorie și destin**, în condițiile în care tragedia generală a unei mari colectivități amenință, înghite sau anulează individualitatea e de întilnit chiar din prima carte a prozatorului, **Euridice**, publicat în 1947 la „Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă”.

Și de data aceasta, un șir de personaje cu nume care aparțin mai mult Bibliei, mitologiei antice sau pur și simplu culturii „clasice” (Prospero Dobre, Dioclețian Sava, Alfred Anania, Herakles Nițeluş, Isaia Prorocescu, Malvolio Leonte) va fi prins în vîltoarea

unor evenimente care mutilează fața Europei, începînd cu momentul declanșării celui de-al doilea război mondial și care echivalează, în terminologia specială a cărții lui Petru Dumitriu, cu o nouă și îngrozitoare **glacilațiune**: „Apariția unei societăți noi este la fel de ireversibilă și de inevitabilă ca o glacilație. Leii și caii mor de frig sau fug spre sud din fața ghețurilor ce înaintează de la un an la altul, de la o iarnă la alta, mereu mai mult. Speciile izolate pe peninsule și pe insule mor de frig. Iar în pădurea arctică, circulă numai urșii, renii și vulpea polară. La fel și la noi: după insurecția din Ungaria pînă la sfîrșitul lui 1959 am văzut specii care au fugit spre sud — spre vest — unele care au dispărut în mizeria și anonimatul social, altele care s-au adaptat. Asemeni unor animale care se acoperă cu o piele pe care la început nu o aveau, oamenii s-au schimbat, au devenit mai secretoși, mai șterși, și-au părăsit unele veleități de independență individuală și de spirit critic sau de civilizație sau de realizare personală sau de succes exterior. S-au închiricit aioda vegetației boreale. Iar animalele glaciare au început a se înmulți rapid, noii șefi, diferind ca tip fizic, trăsături sufletești și spirituale; știind din ce în ce mai puțin limbile occidentului; din ce în ce mai stăpîniți de instinctul împotrivirii surde sau frenetice față de necinstea Babilonului, față de ticăloșia neguțătorilor — ca țărani ai Asiei Minor față de Roma sau ca ciobanii nomazi față de China dinastiei Sung.”

E un fel de a spune (prin onomastica aproape simbolică a personajelor și prin metafora neașteptată a glacilațiunii) că oamenii au devenit **roluri** și că scena pe care ei se mișcă nu mai aparține vieții, ci unei mari piese sinistre, căci textul își devorează unul după altul, propriii actori. Mai mult există chiar momente în care romul lui Petru Dumitriu avansează în direcția

utopiilor negre, unde individul a fost redus la o cifră, adică la o mărime foarte exact determinată și introdusă într-un program din care aleatoriul a fost eliminat. La o recepție de 7 Noiembrie la Ambasada sovietică din București, participanții se comportă ca niște automate docile și acesta este punctul din care începem să realizăm diferența dintre realismul contra-utopic al **cronicii** lui Petru Dumitriu și realismul tradițional al „**Comediei**” lui Balzac sau realismul analitic și psihologizant al autoscopiilor lui Proust: „Ne aflam pe treapta cea mai de sus a peronului ambasadei. Salariați și polițiști din gardă strigau numerele mașinilor. La noi, nu se striga ca în Balzac sau Proust: «Oamenii Domnului prinț de Guermantes!» ci «Două mii patru sute șaisprezece!» Iar din șirurile de Zimuri se desprindea cite o lungă limuzină neagră cu doi **pistolari** lângă șofer, aluneca de-a lungul șoselei Kisseleff și urca spre peron.”

Cu această perspectivă pe care Petru Dumitriu o stăpînește la perfecție, romanul reușește să reconstituie un adevărat ritual al degradării, etalat fără nici o concesie și urmărit în toate componentele lui. Participă la acest ritual (sau scenariu) **ședințele** (vestitele ședințe de „prelucrare” sau de „excludere”, din anii '50) și, în strînsă legătură cu ele, jargonul comunist, etichetele, limbajul de lemn (**conducere colectivă, sectarism, cultul personalității, vigilență revoluționară, elemente dușmănoase, autocritică constructivă, sentimentalism mic-burghez**). Apoi locurile publice de întilnire, de la Capsa la Cantina de stat și de la plaja romantică a Mării Negre la „Parcul de cultură și odihnă I. V. Stalin” din București: „La capătul aleei care ducea spre lacuri, citeva Zimuri lungi așteptau. Cerul era albastru, copacii negri: o dimineață de iarnă uscată, rece. Șoferii ascultau radio sau vorbeau cu milițienii întotdeauna prezenți în acest loc. În depărtare, elegantele vile în care locuiau conducătorii țării. La picioarele statuii, citeva femei cu blănuri, guvernante, copii, cărucioare stăteau la soare. [...] Departe, turnul Combinatului poligrafic se înălța roz deasupra unei cețe ușoare movului ce plutea pe lacul înghețat.” Nu lipsesc nici datele cele mai importante ale calendarului „noii religii” (7 Noiembrie, Ziua Femeii), șeretele exterioare ale Puterii (vila, ghemetele cu milițieni la poartă, mașinile greoaie Zil, Zim sau Pobeda) și, în paralel cu toate acestea, treptată schimbare la față a orașului, care decade și el, împreună cu toate reperele sale tradiționale. Melancolic, strălucitor și viu chiar în timpul războiului (într-o pagină care anunță parcă **Delirul** lui Marin Preda), orașul agonizează împreună cu locuitorii săi, așa încît în penultimul capitol al cărții

naratorul poate constata **decepcionat** că „vechiul București, complicat, voluptuos, misterios, fără măsură, fabulos, rios, nu mai exista.”

Cu tot acest repertoriu de motive sau de tipuri și de procedee ale degradării în față, este tentant să încerci o comparație între cartea lui Petru Dumitriu, scrisă în străinătate, și **romanele politice** ale romancierilor „din interior”, preocupăți și ei de subiectele acestea. Totuși, dialogul între cele două jumătăți despărțite ale literaturii române contemporane e poate mai interesant dintr-un alt punct de vedere. În fond, **Ne întilnim la judecata de apoi** este și romanul unei sfîșietoare drame personale — fuga unui Tristan (împreună cu soția sa Isolda) din România, unde a fost silit să renunțe la proiectul personal al realizării unui mare ciclu de **biografii** sau de **cronici contemporane**, prețul evadării fiind automutilarea sufletească și, mai ales, abandonul copilului, rămas în țară ca zălog.

Ajuns la capătul calvarului său, **dincolo**, într-o lume care este de data aceasta a **utopiei**, Tristan măsoară nu numai drumul pe care l-a parcurs, dar și prețul pe care a fost obligat să-l plătească. Și pentru că nu-și poate oferi nici un răspuns liniștitor, meditația sa se transformă într-un exercițiu continuu de autoflagelare, într-o veșnică Zi a Judecării de apoi, cu unități de măsură mai omeneste decît cele cu ajutorul cărora lumea a fost împărțită în două jumătăți: „Drept este poate acela (își spune Tristan) care, umil rămîne acolo și acceptă și roagă, și poate că efortul meu este dement și criminal. Luciditatea mea, mărunțișul adus la cunoștința omenirii, actul inestimabil al luării la cunoștință, nu valorează pesemne nimic fiind plătit la un asemenea preț.”

Plin de viață (în ciuda unui schematism al perspectivelor care amintește și el de tehnica **utopiilor negre**, dar și de rigoarea sau de claritatea moralismului clasic), **Ne întilnim la judecata de apoi** poate fi socotit printre cele mai bune romane politice românești. Faptul că el a apărut mai întîi în limba franceză (după ce Petru Dumitriu l-a scris în românește) nu-l poate exclude din acest palmares. De regretat ar fi faptul că romancierul nu a supravegheat el însuși versiunea de la „Editura Univers”.

Florin Manolescu

ERATĂ În cronica literară din numărul 19/1992 al revistei, în primul paragraf din prima coloană, în loc de „epoci sociale și politice” se va citi „epopei sociale și politice”, iar în loc de „Editurii Universitas”, „Editurii Humanitas”.

solilocvii

Locuri comune sau despre birna din ochiul altora

Nici n-apuc să intru bine pe ușă și prietenul meu mă ia la întrebări. Menționez că sintem, ori am fost, ori, în fine, ținem să rămînem prieteni în ciuda diferențelor categorice de opinii politice. Ne leagă gusturi și păreri comune amîndu-rona în aproape toate celelalte privinte. Vor fi, însă, toate celelalte, la un loc, suficiente? Nici n-apuc bine să intru și mă mitraliază, cum n-a mai făcut-o de multă vreme cu atît mai mult cu cît s-a abținut și la venirea regelui și la măgăriile cimpenestii: ai văzut, domnule, ce e la Los Angeles? peste patruzeci de morți și o mie șapte sute de răniți (între timp...) pagube de mai bine de o jumătate de miliard, sparg magazinelor, opresc mașinile ca să-i scoată pe albi; și să le dea-n cap? Pricep cu greu despre ce este vorba, căci m-a luat ca din oală, de două zile, dacă tot e unu mai, bat malurile Herăstrăului cu cei mici, habar n-am de „Actualități” și de ce mai mișcă prin lume. Ca să nu mai spun că a reușit, în sfîrșit, să-mi repare cineva casetofonul defect de vreo doi ani, așa că între Roșianu și „Les adieux” cu Arrau la 80 de ani, e mai mult decît limpede ce pot să prefer.

Așa că-mi înșiră toată povestea, de la începuturile ei, adică de la bătaia pe care a încasat-o acum vreun an un șofer negru din partea unor polițiști albi, și-mi amintesc imediat de tot tapajul mediatic (democrația ca libertate a presei... dar e atît de ușor să influențezi opinia publică, iar în goana după senzational pot apărea efecte cu totul opuse intenției). Ceea ce uită prietenul meu, ori poate că nu știe, este că atunci șoferul cu pricina fi „alergase” citeva ore bune pe poliști înainte de a fi fost prins. Ceea ce nu uită însă — și abia acum pricep de ce e atît de aprins, abia acum înțeleg ce le-

gătură au toate astea cu mine, cu noi doi, cu realitatea românească (ați citit bine, da, tragicele evenimente de la Los Angeles au, pentru unii dintre noi, au o ascunsă dar certă legătură cu realitatea românească), ceea ce nu uită, deci, prietenul meu, în culmea exploziei retorice menite să mă rătutească de tot, ca și cum n-as fi și-asa destul de rătutit, e să-și incununeze discursul cu o propoziție antologică, despre care abia în zilele următoare am priceput, stupefiat și în cele din urmă excedat, că va fi stat pe buzele multor români: **ai văzut, domnule, cine ne dă nouă lecții de democrație? Ai văzut că Bush a trimis tancurile?**

A doua zi dimineață, duminică, ultima zi a mini-concediului, ajung din nou în Herăstrău, un loc liniștit, retras, știut doar de puțini, pe malul opus circumiului de la Bordei, un loc pînă de curînd îngărdit și păzit ca toate ogrăzile prezidențiale. E drept că nici acum nu s-a dezagărdit cine știe cît, ori asta nu s-a petrecut cine știe cîtă vreme, căci abia de mergi vreo trei sute de metri și doi soldați te invită muștește să faci stînga-mprejur: ale cui oare ogrăzi, cu ieșire la lac, le păzesc ei acum? Dar nu despre asta voiam să vorbesc aici.

Ajunși într-o poiană, dau să trîntesc sacosele-n iarbă. Dar n-apuc. Tipul lângă care era să mă așez, pur și simplu pentru că acolo părea mai mult loc, mă ia la zor încă înainte de a apuca să mă opresc din mers: ai văzut, zice, ce bilci e la americani! Aia care ne dau nouă lecții de democrație? Fără a zice un cuvînt, — vorba poetului — o iau urgent din loc și parchez, cu familie și bagaje, zece metri mai încolo. Ce-au ăștia cu mine?! Vor să-mi facă, neapărat, educație? Bine, dar am și eu, totuși o vîrstă! Sau, altfel

spus, de ce naiba încearcă să „mă convingă” tocmai pe mine, oare ce scrie pe fața mea, în definitiv faptul că port barbă nu e un motiv suficient, și, oricum, mă confundăți, oameni buni, la o adică eu i-am „înjurat” și pe unii și pe ceilalți...

Mai întîi că, a te declara uimit de amploarea fenomenelor stradale ce au avut loc la sfîrșitul lui aprilie în America, dovedește o totală necunoaștere a problemelor americane reale, deloc ascunse de oficialități ori de massmedia, poate chiar, în goana după subiecte calde, poate chiar exacerbate. Apoi, e de-a dreptul greșos să te bucuri de nenorocirea altuia, cu atît mai mult cu cît nu e vorba de nenorocirea unui individ, ai cărui ochi s-ar putea pur și simplu să nu-ți placă, ci de o adevărată tragedie națională. Ca să nu mai vorbim de stupiditatea, infantilismul gestului de a da cu sic dintr-un Isarlik bine minjit.

Tot atît de stupid este și apelativul general „americani” în care sînt cuprinși de-a valma, toți, uitînd că există și la ei destui exponenți ai naționalismelor și autarhismelor (chiar dacă recentele campanii au arătat o poate surprinzător de slabă priză la electorat a unor asemenea tendințe). Cei ce înjură democrația americană au în vedere, pare-se, mai noua ei caracteristică definitorie, — credința în progres și mondializare —, condamnînd „intervenționismul american”, dar uitînd că, mai mult ca sigur, și noi datorăm proaspăta noastră libertate tocmai valurilor de adîncime ale politicii mai recente. Ori poate că regretăm tocmai această libertate?!? Oricum, dar nu în ultimul rînd, necesara despicare a firului în patru, adică o mai atentă examinare a dedesubturilor unor reacții ca cele întilnite mai sus, demonstrează că e vorba de un complex refutat al propriei minicincii: conștiința de oribilitatea autohtonelor mineriade ne bucurăm din tot sufletul, răsufilăm ușurați cînd ceva similar se întîmplă aiurea (Londra, mai apoi Parisul, iar acum Los Angeles). Numai că nu există absolut nici o sinonimie între „mineriadele” bucureștene și explozia negrilor americani, căci minerii nu sînt o minoritate etnică, nu sînt nici măcar una defavorizată salarial și, mai ales, lor nimeai nu le făcuse absolut nimic. Dacă negrii, pe drept cuvînt într-o anume măsură, s-au putut simți atinși de decizia unui „juriu alb”, ce anume din atitudinea demonștrărilor Pieteii Universității putuse să lezeze

în mod direct, personal, interesele comunității mineresti din Valea Jiului? Intransigența morală față de erorile comunismului și exponenții acestuia?

De aceea, că își dau ori nu seama în străfundurile minții lor, cei care astăzi se bucură că, uite, vezi, se întimplă și în „democrația americană” ceea ce s-a întimplat în „democrația” românească, comit nu numai o gravă eroare confundînd o expediție punitivă, absurdă și abiectă, căci e pornită de niste simpli cetățeni împotriva altora simpli cetățeni, confundînd asta cu revolta relativ motivată (nu și scuzabilă) a unei minorități etnice, dar mai ales, că își dau sau nu seama, cei care se bucură au nostalgia ordinii și disciplinei comuniste.

E, totuși, un nonsens, o nebăgare de seamă a propriului lăuntru, o gravă contrazicerea de sine din partea acelor care, ca mine, crescuți cu Led Zeppelin, Creedence și Bob Dylan, cu mintea răscuțită în Faulkner, Hemingway și zeci de alți scriitori, gata să se ia la hartă cu oricine pentru a-i dovedi că, practic, dacă dai poezia americanilor la o parte, din ultimii cincizeci de ani nu-ți mai rămîne aproape nimic în materie, dispus să trateze drept iremediabil incuiat pe oricine nu pricepe că Asimov nu e un simplu ficționist ci pur și simplu unul din scriitorii importanți ai secolului, absolut convins că cinematografia mondială înseamnă, în proporție de 99%, a-me-ri-can, de la „Once upon a time” la „Pretty woman”, Chomsky și Toffler, pi-si-urile și sticluta de Coca-cola din frigider, după toate astea și sute altele, după ce ai respirat de fapt, zilnic, o cultură americană care te-a format în majoritatea cutelor minții și sufletului, să vii acum a și să pui la îndoaială **democrația** americană, adică exact ceea ce a permis toate bunurile culturale cu pricina, mai mult chiar, să te bucuri că au pățit-o.

Or, fie și măcar ideea de a sta pe același scaun cu domnul acela de la „Adevărul” care, din cînd în cînd, din plicti-seală probabil, se latră pe prima pagină, și tot ar trebui, prietenul meu drag, să fie destul ca să te alarmeze.

Mihail Oprea

horia zilieru

Lacrimă

Mai este mult ? De sare se
descarcă
prisaca lacrimii și-o ia pe lingă
înaltpreamate clopote s-ajungă
în normintarea ei. Acum e-o arcă :

străvechea arcă peste-a mării
tingă
tând potopul crunt. La provă
parcă
scinteile și muzica monarcă
îmi mișcă împietrirea mea nătingă.

C-un veac mai tinără ca ochiul
spune
aceeași spaimă sfintă : „elochime
nu știu ce caut și suride greul

întoarcerii”. Opaite nebune
prin spinii morților din adâncime
ridică-n rod și vrajă curcubeul.

Lună

Nevroza alarmează trandafirii
și foarfecele domnului-setilă
le taie chivăra. C-o escadriță
de luminări în turla mănăstirii

incenunchem. Nu vrei să-ntorci
o filă
în clima temperată a psaltirii ?
„că toți greșim în multe chipuri firii
și-i rău fără astimpăr limba”. Milă

îmi e de nepătrunșii de enigme.
Miresmele într-o imensă plagă
ne schimbă grupa. singelui și-atacă

prin vene invalide paradigme.
Vai ! **ochiul mort pe ceruri**
desenează
un sex și luna întră-n metastază.

Dansatoare

Mănușa albă roză îmi aruncă.
S-o sperii o scufund în cupă. Vinul
uzat de priveghere scade chinul
de crai-de-isarlâc în țară frâncă.

Subt pleoapele înalte trec alpinul
șin bipolar apoi eclipsa-adincă
și tundra fără reni. Oglinda încă
spre polul sud îi mută clavecinul

focoapselor în curbele scandate
cînd rup o cingătoare de porfiră.
A și țipat ? O am băut-o poate

cu vigilența vinului deodată.
Pe buza cupei gura mea respiră
deșertul jefuit de carnea beată.

Râsu-plânsu

În satul vechi începe să coboare
ascunsa stea ce sufletul o ține
cu fata către ornice streine
oprit'e c-un asin în ora mare.

String pleoapele la denii
de saline
imagini în alb/negru migratoare
din răstignirea veche ca o floare
de sălcii plîngătoare. Doamne !
cine

imi va citi și copia amprente
de frica morții pe morminte nalte ?
Nu-mi știe nimeni mira gama
scara

veriga și seismele latente.
În prundul nepătruns al celeilalte
tăceri acordă viermele fanfara.

Blestem

Absența cerului natal te doare.
Ne vaccinez pas la parole ! îndură
al treilea fulger : viața (ta) cu gură
și (lungi) picioare de femeie care

nefericită țese o armură
din rămășiți de aur din altare
și potrivește nimburile clare
cu fruntea geamă și alba zgură

de smirnă arsă peste răni presară.
Între versanți de sfinți sint pasarele
să treacă cimitirele rebele

în ochii imobili. Tu umple-i iară
cu focul dublu : sacru și profanul
și scoală-n trupul sterp leviatanul.

**Din cartea, în pregătire
la JUNIMEA :**

„ÎNTRU DOUĂ NOPTI”

despre...

Roșu și negru

Ș umbră indiscretă, iar pe
alocuri chiar groasă, se lasă dinspre
melancolia moldavă a generației '00
peste **Camera liturgică** (Ed. „Acțiune”,
Piatra Neamț, 1992) a lui Radu
Florescu, el însuși, probabil, un în-
târziat de nevoie ale acestui eșalon.
E vorba de acea melancolie ce-și scal-
dă marginile mai curînd în himeric
decît în reverie și care-și deschide
aripile discursului între ceremoniali-
tate și colocvial. Ea ține să-și păstreze
intactă penetranța existențială și să
salveze un proiect metafizic într-un
limbaj ironic ori măcar cotidian. Ab-
dicarea de la retorica solemnă n-a
fost urmată și de o demisie substan-
țială. Radu Florescu și-a însușit acest
principiu poetic, fără a se lăsa, însă,
remorcat de vreunul dintre colegii de
serie ori de toți la un loc. Asistența
primită din partea lor e mai degrabă
una de climat, decît de poetică, iar la
întregirea acestuia poetul nu vine cu
mîna goală. Din aceleași instrumente
el scoate alte arpegii. Aranjamentul
textual al anxietății, bazat pe fulgu-
ranțe și pe tensiunea comprimată a
fragmentului, îi aparține întru totul și
dacă în repertoriu survin puține ele-
mente inedite, modulația lui nu e mai
puțin personală. Chiar de nu cu
aplomb, Radu Florescu își taie ver-
surile cu precizie și siguranță. **Camera
liturgică** e un volum fără bilbieli și
bijbieli, deși nu de o eclatanță apar-
te. Poetul găsește însă totdeauna dru-
mul scurt spre stare și o atacă în-
tr-un limbaj minim și eficient. El
nu o construiește, ci o definește. Li-
rismul său e unul de raport, cu o in-

ventivitate ce se consumă în precizia
desenului, nu în fascinație. De aici
aerele neutrale pe care și le dă dis-
cursul, înăbușind, de fapt, un tempe-
rament expresionist. Sub enunțul rece
și indiferent, de grețier, poetul lu-
crează în culori tari și în contraste
violente. Aparent placide, poemele
nu-și pot reprima un instinct sangui-
nar și ele se mișcă într-un spectru

concis, alternînd între roșu și negru.
Sînt culorile funebre ale lui Radu
Florescu, întinse în tușe groase în fie-
care poem și în a căror alternanță el
contrage un fond predispus la dra-
mă. Această picturalitate sumară e
modul său de a rezuma conflictul în-
tre vital și mortuar și de a contura
peisaje stranii pe linia dintre coli-
dian și himeric. Peisajele nu sînt al-
teceva decît rapoarte asupra stărilor in-
terioare : „spulberat la marginea vi-
sului viața mea pare un norișor / ar-
gintiu. tu vii și privești spre înlăun-
tru și vezi / soarele negru adîncin-
du-se în mare, ești singur pe țărîm / și
din clipă în clipă un ciine roșcat
undeva pe o stradă / pustie va lătra
înspre mare. / nimeni nu-ți știe plîn-
sul și tristețea ta umple veacul / încet,
orb peste ziuă cu fața spre cer închi-
pui / trei cocori singerii un tremur de
ape și peste mare / singurătatea ino-
tînd în gol”. Imaginativul e transpus
în glacialitatea notației și el plachea-
ză o confesiune construită din rupturi
și frisoane. Dar investiția principală
merge spre imagism, confesivul ser-
vind doar de cadru integrator. Tenta-
ția lui Radu Florescu e de a folosi vi-

ziunea în slujba confesiunii. El pro-
voacă astfel contrarietăți interne în-
tre cele două principii, încercînd să
subordoneze elementul tare celui moa-
le și să oculteze factorul emergent în
atmosfera. Partea sălbatică a textului,
venind dinspre imaginarul convulsio-
nat, trebuie să se topească în contex-
tul mai fragil al stării. Dar malea-
bilitatea ei nu e întotdeauna la înde-
mina poetului. Prins el însuși între
dorința de a inflama versul printr-o
terapeutică punctuală și cea de a li-
bretiza starea de angoasă, poetul
supraîncercă adesea un pol al poemu-
lui. Anxietatea lui dă atunci în chioțe
și emfaza își scoate mîndră capul
deasupra textului : „în mine deznă-
dejdea se prefacă în fiară și / rupe din
pintecul meu /.../ sinele meu strivit
de greutatea muntelui se / torțolește
la soare” etc. Dar această clamare,
emisă în general de abstracțiile perse-
cutate de rîvnă concretizării, nu con-
stituie nota definitorie a poemelor.
Acestea sînt, de regulă, mult mai gri-
juli cu propria acuratețe și, luate
din fulgurant, ajung rareori la dis-
torsiuni pateticoideale.

Un expresionist pe unde scurte, Radu
Florescu n-are, în pofida pregnanței,
și suflu imaginativ. La acest capitol
el trăiește din redundanță și econo-
mie. Acest suflu astmatic al imagina-
ției justifică și opțiunea sa pentru
contragerea registrului simbolic, pen-
tru restrîngerea lui la izomorfismul
adăpostului și refugiului. „Casa” și
„camera” sînt titlurile celor două
cicluri ale volumului, ambele configu-
rații fiind departe, de fapt, de orice
confort și intimitate și plasate sub zo-
dia himericului. Mai degrabă puncte
de focalizare ale agresiunii și angoa-
sei, ele sînt niște receptacole ale
terorii existențiale, cuiburi infernale.
Rarele adieri bucolice ori suave ce bat
prin aceste ținuturi puse sub inciden-
ța frisonului se rezolvă și ele într-un
proiect funest : „prin munți iarba
crește aidoma cîntecului / în pasăre.
casa mea din lemn și trifoi intra în
pămînt / cu mîlnire și teamă”. În
ciuda unor delicateți strecurate prin
poeme poetul nu cunoaște, de fapt, so-
lția idilică. Caligraf al anxietății, el
se ferește de patetizarea discursului
atît prin transcripția albă a spaimii,
cît și printr-o ușoară disponibilitate
ironică. Amîndouă aceste strategii re-
torice protejează, în fond, simburile
expresionist al unei poezii în care se
deslășoară o confesiune asaltată.

Paul Celan și arta sinuciderii în Mitteleuropa (I)

Stiam că Paul Celan locuie pe Rathausstrasse 20, trecusem de vreo trei ori pe-acolo fiindcă frumoasa pianistă ținea neapărat să vadă camera în care locuise poetul, dar așa ceva nu se putea. Pur și simplu, Prin '47 bunica ei îl cunoscuse, ba chiar, imi dădea de înțeles nepoata împărătesei Bhumibol, se întâmplase ceva, ceva fulgerător! Imi arăta mereu o felicitare trimisă în 1949 chiar din Rathausstrasse 20. I-am spus că și eu am o cunoștință timișoreană care a făcut liceul, la Cernăuți, împreună cu poetul. Și că la Timișoara cinea pe piește o corespondentă uite-așa de mare, fiindcă asteaptă să-i crească prețul. Speră că mai tirziu va câștiga milioane. Un pic mai tirziu, când vor cădea dinșii de acord că Paul Celan este cel mai de seamă poet european al secolului XX.

Stăm la taclale la cafeneaua Frauenhuber, în seara trecută am fost aici cu Milo Dor, Bhumibol a vrut să vadă locul unde am fost eu ascară cu Milo Dor. E însoțită de vietnamezul ei și ceaiurile pe care le servim vor fi achitate din diurna lui de înalt funcționar. De fiecare dată când prietena sa rostește numele lui Celan dinsul are o ușoară contracție a mușchilor faciali: e gelos. Îl asigur că Paul Celan a murit de mult și fata lui se iluminează, e fericit. Va zîmbi două ore fără pauză: timp în care am consumat, împreună, cinci coca cola, trei ceaiuri, două strudle. Timp în care le-am explicat că pe scaunele pe care stau ei, azi, au stat Mozart și Beethoven, precum și — în timp ce genialii compozitori se plimbau pe la curțile diversilor principii — prietenii, cunoscuții, precum și rubedeniile. Le-am mai spus — parcă — și că respectiva cafenea a fost întemeiată de unul dintre bucătarii preferați ai Mariei Tereza.

Cu o seară în urmă Milo Dor mă convocase la Cafe Frauenhuber fiindcă respectiva cafenea se afla în centrul centrului: din Kartnerstrasse, înima Vienei, te abatei vreo zece metri ca să dai de imperia-l-i poartă. Pentru cineva care e prima dată la Viena, locul era ușor de găsit. Milo Dor e un bărbat plin de viață, de vreo patru decenii se află în mijlocul literaturii vieneze, îi știe pe toți și le știe pe toate. E un reper important pentru biografii lui Celan. A scris de mai multe ori despre el, i-a fost prieten. Dar cu cine n-a fost el prieten, mă întreb, cu cine?

Prietenii mei au murit, spune Milo Dor, cei din generația mea n-au trăit mult. Unii s-au sinucis, alții au tras cortina la cincizeci, la șaiszeci de ani. Eu sint un supraviețuitor.

Nu a împlinit încă șaptezeci, e puternic, viguros, știe să deguste tihna cafelei. Paul Celan a fost invitatul *Societății austriece pentru literatură*, cu puțină vreme înainte de moartea lui. I-a așteptat, atunci, o sală arhiplină, ei sperau să apară în ultimul moment. N-a apărut. Soția lui Paul Celan se numea Lestrang, era foarte frumoasă și foarte talentată, spune Milo Dor: socrii poetului aparțineau unei familii de aristocrați. Erau francezi șovini.

Nu știu dacă Milo Dor leagă sfârșitul lui Paul Celan de neobișnuita sa căsnicie. *Paul nu era bețivan, eu îl cunoșteam din 1948, el nu era bețivan*. În ultimii ani devenise: își părăsea zile întregi familia, rățacea prin circiumi, devenise un bețivan nevrotic, ein neurotischer Trinker! Fiul lui s-a făcut claun, este claun!

— *E cel puțin claun celebru*, mă întreabă domnișoara Hu.

În jurul nostru obișnuia ai cafelele, domni care de zece de ani vin aici să-și întâlnească prietenii, să citească ziarele, să converseze despre unele și despre altele. Într-un roman celebru, Doderer e de părere că, la cafenea, vienezul e singur. Milo Dor nu e vienez tipic, el este iugoslav nimerit aici după război. Numele lui real este Miloslav Doroslovac. Dar cine e vienez tipic între scriitorii din Viena? Sebesteyn e ungar. Mnačko slovac. Jeannie Ebner, australiancă. Ivănceanu, român. Okopenko, slav. Cei care au ajuns mari au plecat. Li adună, pentru vreo aniversare, pentru vreo comemorare, Österreichische Gesellschaft für Literatur al cărei lider, animator șef, purtător de cuvânt, Wolfgang Kraus a întors, în deceniul al șaptelea, în deceniul al optulea, „mașina literaturii”: le-a demonstrat occidentalilor că există mari scriitori ai estului pe care trebuie să-i ia în seamă. I-a adus înapoi, pentru un scurt răstimp, pe Elias Canetti și pe Manes Sperber, pe Frich Fried și pe Martin Eslin pe Max Brod și pe Johannes Urzidil. Le-a redat conștiința de vienez și a redat Vienei sentimentul că acești mari scriitori o reprezintă, că sint ambasadorii ei la Londra, Paris, Tel Aviv sau New York. În 1938 I-a adus la Viena pe germanistii americani, care sint, la origine, vienezii. I-a întrebat ce le-a dat Viena. În 6 și 7 iunie 1988 la Palatul Wilczek au vorbit despre anii lor vienezii Franz H. Bauml, Susan E. Cernyak-Spatz, Joseph Fabry, Peter Heller, Alfred Holzel, Her-

bert Lederer, Walter H. Sokel, Carl Steiner, Evelyn Torton — Beck, George E. Wellwarth, Harry Zohn: unsprezece magnifici ai bibliotecilor, ai studiilor ai întâmplărilor privind literatura și viața literară austriacă. Unii dintre ei povestesc cum, în America, au descoperit supraviețuitorii ai literaturii austriece. S-au refugiat acolo. Au fost înghițiți de noua lume. Unii dintre ei s-au mai întors la Viena să descopere alți supraviețuitorii ai anilor de glorie ai literaturii vieneze. La Viena se găsesc întotdeauna supraviețuitorii. Viena e un continent al supraviețuitorilor. După 1938, când citeva sute de scriitori, artiști au emigrat, orasul a căpătat o altă identitate. În 1948 Paul Celan are în buzunar citeva nume și citeva adrese. Pe unul îi găsește, mai sint în Austria. Trăiesc încă. În 1955, cind Harry Zohn se întoarce la Viena — pentru o călătorie „de studii”, trăiesc, scriu Franz Theodor Csokor, Felix Braun, Oskar Maurus Fontana. În 1965 Petre Stoica poate să-i vadă, la o cafenea sau la alta, pe Lernet-Holenia. Tot în 1965 Baconsky mai are rarissima șansă de a-i întâlni pe Franz Theodor Csokor, pe Doderer, pe Cristina Busta și pe Cristine Lavant.

Prințesa Bhumibol imi spune că trebuie să mai existe prieteni, cunoscuți, iubite ale lui Paul Celan. Trebuie să mai existe, îi spune înaltului funcționar care dă din cap cu distincție. Trebuie să mai existe supraviețuitorii. Dar n-avem noi șansa de a-i descoperi, imi spune frumoasa pianistă, cu sentimentul că am fi ultimii dintre cei care pot apăra moștenirea. Trebuie să mai existe supraviețuitorii, imi spune.

În Viena există scriitorii care se bucură că te întâlnesc, că te cunosc, că pot afla de la tine știri despre alți prieteni ai lor. Există editori care îți pun în față un maldăr de opere ale autorilor austriece de azi. Dar scriitorii importanți ai Vienei au plecat la Paris, la New York sau la Los Angeles unde, dacă au timp, îi caută pe scriitorii vienezii din Paris, din Londra, din New York sau din Los Angeles. Pe ei sau pe urmașii lor care, desigur, mai posedă prețioase amintiri. Citi mari scriitori s-au oprit citiva ani în Viena ca să plece mai departe? Viena mărginește, pune limite, are o istorie. Oricum am defini Viena, ea rămâne capitala unui imperiu. Oricum am elogia spiritul vienez, el definește un exclusivism și un șir de iluzii. Oricum ne-am întoarce, cele mai de seamă repere ale orașului rămân, de citeva sute de ani, Stephansdom, Schönbrun, Hofburg: o catedrală și două curți imperiale. În preajmă, *cripta capucinilor*.

Viena e un centru al vechii lumi, un loc în care își prelungește existența iubitorii aristocrației eterne. Sfârșitul Imperiului e unul dintre acele cataclisme care incheie nu numai un secol, ci și o civilizație. Civilizația pentru care *spiritul european* fixa legile lumii moderne. Va rămâne Europa un cimitir al mamuților, se întreabă frumoasa pianistă. Se întreabă cu un zîmbet ironic. Ei, ea e pe jumătate vietnameză, așa că n-are ce pierde. E prințesa Bhumibol. Dar dacă vrea să viețuiască melancolic „încă o elegie”, ca s-o cităm pe recent americanizată Susan Sontag, poate să se considere prințesă Ghyka. Are toate dovezile la îndemână.

Zweig, Roth, Celan au plecat mai departe: fiecare s-a sinucis în felul său. Fiecare a trăit teroarea resurecției dreptei, fiecare a trăit pierderea Centrului lumii. Roth și Zweig, care au iubit *lumea veche* cu întemeierile-i imperiale, n-au ajuns să vadă așezarea în 1945, a *noului Centru*, a centrului provizoriu, la Moscova. Celan a crezut o clipă, în victoria noului centru, alături de prietenii săi de la București. Alături de prietenii săi de la Viena. De ce s-a refugiat Paul Celan la Paris? De ce, la Paris, a scris doar în germană?

Dacă toate țările oferă cronici scandaloase procentul lor de sinucigași, sinucigașii adevărați, autentici, sinucigașii care presimt *finalul*, care recurg la această soluție cu un soi de stranie indiferență, se găsesc doar în Imperiul austro-ungar. Kronprinz-ul Rudolf patronează, o serie, Weininger, alta. Există toate categoriile de sinucigași: fiul lui Hoffmannsthal, fiul lui Mach, fiica lui Schnitzler, Fiul lui Franz Joseph. Există sinucigași filozofi, sinucigași fizicieni, sinucigași literați. Există autori care s-au sinucis și autori care s-ar fi putut sinucide. În echipa posibililor, William Johnston îi așează pe Mahler, Kokoschka, Schiele, Ehrenstein, din echipa probabililor — cei care au încercat, fără succes, să o facă — ar face parte Alban Berg, Alfred Kubin, Ilugo Wolf. „Fascinați de descompunere, aceste vârstare fără ocupație (e vorba de tinerii aristocrați ai Imperiului, n.n.) au purtat cultura barocă a morții la extremitate fără precedent... Într-o lume roasă până-n măduva ei, moartea rămânea singura necunoscută majoră”, scrie W. Johnston.

Cornel Ungureanu

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

Luni, 25 mai au fost decernate Premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 1991

Ștefan Aug. Doinaș : Premiul Opera omnia

Petre Stoica : Premiul pentru poezie

Adrian Marino : Premiul pentru critică literară

„Listen, my dear», îi spunea Oscar Wilde lui André Gide la Berneval. «Les Nourritures terrestres — minunat! o carte excelentă! tot respectul! Dar acum trebuie să-mi promiți ceva: elimini din vocabularul dumitale cuvântul eu. Entendu?» Și cum Gide nu părea încă să înțeleagă «You see, în artă nu există persoana întâia».

Cu această frază descoperită cu încredințare în cartea adesea citată a lui Klaus Mann despre André Gide, mă decisese deunăzi să încep un mic eseu despre recepția scriitorului francez în proza românească interbelică. „Gideismul” — real sau pretins — al unora dintre protagoniștii romanțelor lui Mircea Eliade ar fi jucat desigur în acest context un rol central. Dar ce înseamnă de fapt aici: „real sau pretins”? Formula, deși ne vine cu mare naturalitate sub condei, se dovedește a fi un automatism regretabil, dacă ținem seama de faptul — greu de contestat — că succesul unei opere literare, mai ales atunci când îl generează un „eu”, nu crește de regulă decât prin trăirea sensului ei original. Dar unde se află depus „sensul original” al operei lui Gide, a cărui lipsă o simțim adesea, pe cât de difuz pe atât de acut, atunci când parcurgem producția admirabilă a scriitorului, imitatorilor? Nicăieri: acest „sens original” este el însuși o ficțiune: discursul critic — unie, definitiv, infailibil — în care el ar trebui să se încorporeze, nu există și nici nu poate exista.

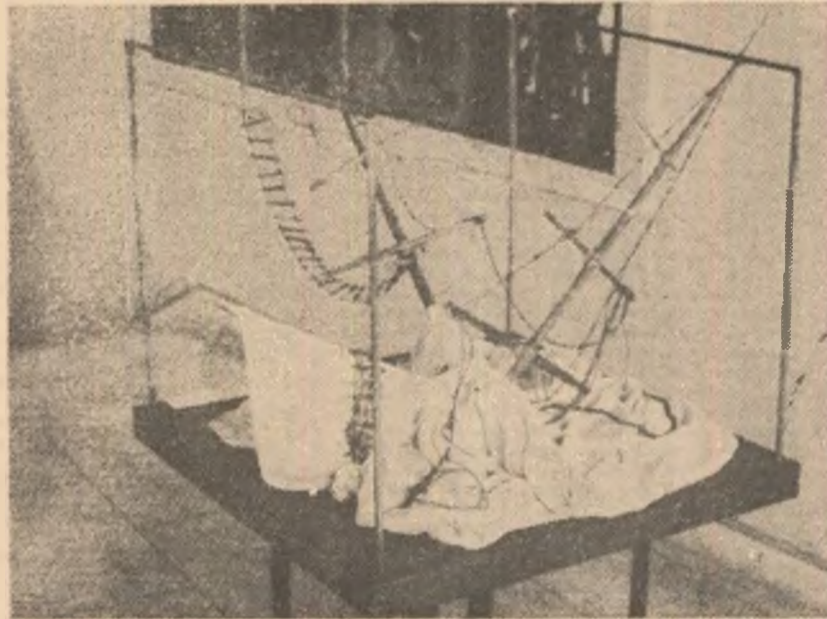
Acest A. B. C al hermeneuticii mi se reconfirma (și pentru a căta oară!) acum, când reluam, după mulți ani de uitare, lectura prozei lui Gide. Căci, de pildă, celebrul „amoralism”, pe care în virtutea reflexelor culturale dobândite, îl asociam instantaneu cu „gideismul” — disponibilitatea nelimitată pentru orice experiență nouă, apologia actului gratuit ca manifestare supremă de libertate, cultul exacerbat al eului, al unicității lui etc. — toate aceste anticipații deveneau, pe măsură ce regăseam textul autentic al scriitorului, un balast stinjenitor. Efect al unei recepții precipitate, valabile desigur, dar numai la un prim nivel de semnificații, asemenea pretinsele înțelesuri îmi readuceau în minte rugămintea lui Gide: „Ne me comprenez pas si vite! Je vous en prie!”, îi spunea el lui Klaus Mann, repetând cuvintele unuia dintre personajele sale, și acesta scriitor. Scriitorii perioadei interbelice, și mai ales tinăra generație a anilor '30, l-au înțeles probabil „mult prea repede” pe André Gide — și nu numai pe el. Ar fi important de urmărit câte transformări suportă „imoralismul” lui Michel (din *L'Immoraliste*) până a deveni „huliganismul” lui Pavel Anicet de pildă. Asemenea alunecări de sens sînt, repetăm, inevitabile atunci când vehiculul comunicării este discursul literar, care prin circulație, într-adevăr, „se consumă”, pierzîndu-și cu ușurință, și în primul rînd, substanța simbolică. „Huliganismul” lui Pavel Anicet va fi și el „prea repede” înțeles, va genera și el malentendu-uri, catastrofale unele dintre ele. Criticii care se cred autorizați să-i aducă autorului imputații morale, au datorită să reconstruiască în prealabil aceste drumuri și metamorfoze ale sensului. Dar oare — dacă „în artă nu există persoana întâia” — nu este însăși citarea autorului în fața instanțelor moralei cotidiene un paradox? Pe ce bază intelectuală s-ar putea redeschide „procesul imoralismului”? Și dacă o facem, va trebui în final să ne scandalizăm recitîndu-l pe André Gide? Ne vom censura interesul pentru „decendenți”, boemi, „blestemati” și ne vom scuza pasiunea pentru Baudelaire? Vom feri adolescenții de lectura lui Barbey d'Aurevilly sau a „demonicului” Laclos? Vom avea destula forță să-l „înfiierăm” pe Marchizul de Sade?

„Eliminî din vocabularul dumitale cuvîntul eu...” Această rugămintă „efectuoasă”, dar nu mai puțin somativă ar putea fi adresată prin extindere și criticului literar, îmi spuneam, parcurgînd cu un început de *malaise* numerele recente ale citorva reviste literare bucureștene. Cu doi ani în urmă, irupția cuvîntului eu în aceleași publicații era exaltantă: participam (cu degetele înnegrite de cerneala tipografică și ochelarii aburii de efortul de a nu citi deodată textul din pagină și cel de pe verso, pe care hirtia groasă, poroasă nu-l mai ținea la respect) — participam atunci la Revoluție: explozia eliberatoare a vocilor atîta vreme reprimată. Dar așa cum s-a instalat ea acum, ca formă quasi-unică a limbajului publicistic și în speță a celui critic-literar, persoana întâia neliniștește. Regulile politicii, care dintotdeauna

l-au recomandat majestății-sale Eu să se disimuleze, își dovedesc din nou înțelepciunea, pentru că odată cu conjugarea verbului, deblocăm o întregă structură mentală. Deplasîndu-ne de-a lungul paradigmei, ne deschidem Cerculul, ne familiarizăm cu trăirile lui, integrăm (sau încercăm măcar) puncte de vedere diferite, pentru a enunța în final adevăruri care ar putea fi ale tuturor. Arbitrarul este marele pericol ce pîndește discursul monopolizat de „eu” — și el nu rămîne singur. Publicistica literară recentă demonstrează că, odată fixat în uzajul persoanei întâia, criticul nu mai dialoghează cu operele literare, ci direct cu autorii. O tristă consecință a liberalizării presei îmi pare a fi extinderea excesivă a spiritului gazetar, cu complementul ei ușor sordid: dilatarea excesivă a cotidianului. Cu greu rezistă criticul noului stil — spontan-prompt-agresiv —, pînă și istoricul literar devine peste noapte reporter. Degradarea discursului critic avansează pe măsură ce scriitorul este solicitat tot mai insistent, dacă nu chiar vehement, să se supună **ca persoană** examenului. Și această „convocare nominală” nu se reduce la scriitorii în viață: și cei iremediabil absenți sînt interpelați, trași la răspundere, abordați „ca de la om la om” — cu o cu totul altă familiaritate decât cea care domnește în ora tăcută a lecturii, și de dorul căreia deschidem de fapt o carte.

Îmi rămăsese în minte cronica lui Z. Ornea la **Memoriile** lui Mircea Eliade („România literară”). Genul lucrării abordate explica desigur în bună parte de ce discuția critică se ducea „la persoană”: autorul cărții i se părea criticului mai important decât cartea însăși, inegală ca valoare documentară — spunea domnia-sa — și mai curînd mediocră din punct de vedere literar. Prin urmare, nici atunci când abandonează **Memoriile** pentru a se referi la publicistica politică, încă insuficient cercetată, a lui Eliade, sau cînd înseamnă o însemnare (destul de echivocă) despre Eliade descoperită în jurnalul lui Mihail Sebastian (rămăsese încă nepublicat), Z. Ornea nu depășește regula operației în care s-a angajat, de vreme ce perspectiva de care se prevalează, este cea a istoricului literar, iar documentul ce-i stă în față, i se pare lacunar. Domnia-sa acuzase la autorul **Memoriilor** „o tendință de ocultare a adevărului” privitor la un anumit episod biografic — un „moment poate penibil” în viața acestuia, cum bănuiește Z. Ornea. Pentru a clarifica problema, istoricul literar recurge și la alte documente decât cele autobiografice — lucru profund legitim, un atât mai mult cu cît specialistul el însuși își impune să procedeze cu simțul măsurii, al justiției și fără resentimente (credem că așa trebuie înțeleasă fraza cam întortocheată: istoria literară „(...) o / activitatea publicistică politică a lui Eliade, deducem / va înregistra și evalua, tot timpul, cu dreaptă și neresențială măsură”). Fără a supraevalua latura formală a discursului critic, nu putem să nu tresărim însă la anumite turbulențe în stilul comentatorului: alături de formulări cumva contorsionate ca cea citată mai sus, stau altele, mai mult decât spontane. De pildă: fiind vorba despre atitudinea politică a lui Eliade în anii fascismului ascendent, Z. Ornea scrie: „M. Eliade (...) de prin 1935—'36, o **colecte** o vreme, și el, spre legionarism”, iar mai tîrziu, cînd pune la îndoială afirmatia lui Eliade privind legătura dintre plecarea sa din țară și moartea lui Nae Ionescu, Z. Ornea însinuează că nu angajamentul moral jucase atunci de fapt rolul decisiv, ci mai curînd „așa s-au brodit lucrurile”. Asemenea alunecări verbale distonează bizar în contextul lor, obligîndu-ne să ne întrebăm de ce se produc ele tocmai în momentele-cheie ale discursului. Oare de te se asociază imputația morală pe care istoricul literar o aduce lui Mircea Eliade, cu licența stilistică? Să percepem oare aici semnalul unei alte transgresii, petrecute pe alt plan al raportului dintre cercetător și „subiectul” abordat? În alte situații, cu alți actori, asemenea schimbări abrupte de cod verbal, pot traduce o încercare de intimidare a interlocutorului, dacă nu chiar o ofertă cifrată de colaborare la nivelul moral „de jos”, acolo unde abdicarea de la o idee se calculează odată cu opțiunea pentru ea. Să ne apărăm totuși contra unor astfel de asociații cu strategiile sinistre ale „limbașului de lemn”, sperînd cu toată tăria că noua istorie a literaturii române se va scrie așa cum o cere Z. Ornea — cu măsură, cu simțul justiției și fără resentimente. Și mai sperăm că această operă mult așteptată nu va fi un simplu lexicon cronologic de biografii scriitoricești.

DE LA LIBER LA DICTATURĂ

Bogdan Brilla: Mîchetă la „Furtuna” lui W. Shakespeare

1991 ar trebui declarat anul editorial Mircea Eliade, se putea citi de curînd pe prima pagină a ziarului „Universul cărții”, după ce o serie întregă de „topuri” lunare aduseseră numele scriitorului în fruntea listelor de favoriți ai publicului cititor. Dar chiar și fără acest ajutor statistic, orice observator al scenei culturale românești putuse remarca succesul enorm al cărților lui Mircea Eliade. Zehul profesional al celui ce se străduiește să-și țină, pe cît se poate, la zi fișierele, bibliografiile, de abia mai face față: o adevărată competiție s-a declanșat între mai multe edituri, care oferă într-un tempo incredibil traduceri, recitări sau ediții în premieră ale scrierilor lui Eliade, literare, științifice, memorialistice. Toată această febrilitate presupune o adevărată „foame” a cititorilor — fenomen pe care restricțiile suferite în anii regimului comunist îl explică foarte bine. Dar „nevoia de Eliade” nu se reduce la dorința de a recupera un capitol prestigios al culturii românești; ea exprimă cu siguranță nevoia mai adîncă, imperioasă, a românilor de a-și regăsi pămîntul spiritual. Dacă nu e prea naiv să ne imaginăm că o cultură are în felul ei un „suflet”, atunci cultura română, atacată violent în tradițiile ei, trebuie să se simtă „orfănă”, și cum ea a trecut prin mizeriile, torturile, perversiunile comunismului, un nou **inceput** nu e imaginabil decât ca **regăsirea Tatălui pierdut, ca întoarcerea** Tatălui care, departe fiind, a rămas ferit de atingerile murdare ale istoriei răsăritene — Tatăl imaculat, personificarea Binelui, deținătorul Adevărului, al Înțelepciunii. Tatăl iubitor, statornic și blind, Tatăl puternic, a cărui autoritate lumea întreagă o recunoaște... Psihologia aceasta e desigur infantilă, dar nu numai națiunile, ci și fiecare din noi rămînem cumva iremediabil copii. Și apoi cum să faci abstracție, în ciuda naivității proiectate în această imagine colosală, de nevoia uriașă de purificare pe care ea o exprimă — de speranța salvării spirituale și nevoia renașterii în adevăr, după lungile, chinuitoarele exerciții de deumanizare suportate sub dictatură? Mircea Eliade a devenit un mit — și ca orice mit, el poate fi pervertit ideologic și speculat politic. Pe de altă

parte, era de așteptat ca supradimensionarea personajului să incite spirite critice, ba chiar să trezească la un moment dat reacții sarcastice. Cine prevedea însă că, înainte de a găsi receptivul rațional și eficient al idolului, recepția lui Eliade va înregistra iconoclastia? Va urma oare „anul Eliade” anul denigratorilor lui?

Sub titlul „Culpa fericită” re „22” a publicat cu cîteva luni în urmă un articol al lui Norman Manea pre Mircea Eliade. În ciuda înteleptelor anunțuri și insistente repetate, nu pot dispensa de cuvîntul „eu”. Cum exprim altfel consternarea pe care mi-a provocat-o textul, demoralizădîncă, tenace, cu care lup de a și al cărui nume potrivit e de **1 jalea?**

Ne-am cunoscut cu cîteva ani în urmă, în timpul sejurului său la Berlin, și deși nu ne-am mai văzut de atunci, cred, o dată, și nu am schimbat decât cîteva, foarte puține, ilustrate cu urări de Sărbători, mi-a bîșnuit să cred că devenisem, cîrămas și sîntem prieteni. Poate de aceea lectura articolului lui Norman Manea a fost o suferință, pe care o pot depăși decât răspundînd.

Îmi amintesc încă precis modurile în care, la Berlin, Norman Manea își apăra condiția de scriitor latină sa autonomie în raport cu ticul, datorită chiar de a evita contactarea directă cu puterea. Deși impresiile grele la început, acceptasem însă, cînd spunea că scriitorul român se putea opune represiei — și pentru că într-un conflict deschis cel dezarmat, nu ar fi avut nici o șansă de a învinge, ci pentru că, acțiind să devină adversarul lui scriitorul ar fi trebuit să adopte loacele ei de acțiune, s-ar descalca deci ca scriitor. Dar nici în proză — terenul propriu de rezistență Norman Manea nu se dovedea încă în mod special către social și nică prezenta opțiuni individuale răsplet stilul său narativ se distingea prin subiectiv-lirică, corespundea unei pensuni pentru stările „intermedii” amestec de reflecție și afect, lucid și impulsiv imaginativ; eroul său „acasă” într-o irealitate apropiată totuși vag determinată, fluentă, c

MANEA PRESEI REPORTERULUI

at de curente memoriei, atrasă în
încurile ei de un „delir“, de o mare,
nică angosă. M-am bucurat cu Nor-
an Manea la apariția primului său
dum în traducere germană, am ur-
rît și după aceea cu bucurie apari-
i — în ritm susținut — a unor noi
rți. Nu era greu de remarcat în
le mai recente dintre ele că abstenen-
politică practică pînă atunci de
tor, ținea deja de domeniul trecutului
? abuzurile regimului comunist —
orale, juridice, economice —, psihoza
lectivă întreținută de spuravegherea
ntinuă, mai mult sau mai puțin as-
nsă a cetățenilor, destrămarea molă
a individului într-o lume în care
na nu mai putea fi localizată etc. —
ată această tragedie forma acum
im-planul prozei lui N. Manea. Des-
peream în plus vocația dramaturgică
scriitorului, subtilitatea cu care re-
ea să-și construiască personajele
în dialog; mai ales tipul securistului
perfect mi se părea o realizare de-
bită, așa cum se constituia el în
port cu victima, de-a lungul anche-
re, trecind prin toate registrele stilis-
te, mobilizînd cele mai surprinză-
re valențe „perlocuționare“ ale lim-
bului, jucînd pe rînd o mulțime de
luri și clacînd el însuși la răstîm-
uri, epuizat de această enormă și in-
nană exhibiție. Omul puterii, agen-
l fără pistol, salariatul tern în fond,
re îmbracă orice uniformă, se de-
zează fără reticențe, nulitatea peri-
loasă care aici suride, aici urlă, aici
une un „banc“, aici înjură — aceas-
îmi părea a fi obsesia fecundă a lui
orman Manea și desigur miezul mol-
estetic al cărților ce aveau să vină.
Nu mi-era cunoscut pînă la lectura
ticolului „Culpa fericită“ interesul
riitorului pentru Mircea Eliade. În-
leg însă din afirmațiile sale că Eli-
le nici nu-l interesează prin ceea ce
te el însuși, ci mai curînd prin ceea
el **reprezintă** — anume o parte a ti-
rei generații de intelectuali români
n anii '30 — și că, apelînd la acest
az“, Norman Manea vrea să illustre-
cariera unei idei nefaste — totali-
rismul — ca și rezistența nebănuită
fascismului, care renaște azi sub o-
ni noștri.

Cînd caracterizează prin această
mbră diagnoză situația României ac-
ale, Norman Manea știe bine că nu
te singur: multe voci s-au pronun-
t în presa occidentală în mod asemă-
tor, urmărind cu spaimă lupta acer-
a neo-comuniștilor pentru a-și pă-
sa sau recupera puterea, și pronun-
înd eșecul forțelor democratice. Nu a
ăpat de asemenea nimănui că neo-
mismul anexează ideea națională,
i chiar combinată cu cea religioasă,
elînd astfel din recuzita vechiului
gim elementele cu priză socială ve-
ficată, după cum și comunismul, la
ndul său, adoptase naționalismul ex-
emist și profitase chiar de formele
ulturii de masă, de tehnicile delirului
lectiv descoperite de fascismul in-
rbelic. Reconstituirea unor asemenea
șele de împrumuturi subterane, re-
etiții, transferuri și corespondențe —
problemă de socio-politică compa-
tă dintre cele mai brizante — devine
să absurdă, dacă — fascinat de ase-
ănările formale — cercetătorul ig-
ra deosebirile nu o dată profunde de
ns, cînd el nu mai discerna între a-
opțiune și uzurpare, între asimilare
pervertire, între apropierea unei
lei și instrumentalizarea ei politică.
r viziunea lui Norman Manea nu e
ci ea forțată de asemenea primejdii,
r primejdia latentă se îndreaptă spre
nctul exploziei, atunci cînd autorul
i alege spre exemplificare cazul lui
Mircea Eliade.

Cît e de greu de demonstrat că ope-

ra lui Eliade a servit regimului comu-
nist, o știe Norman Manea el însuși.
Cum s-ar putea trece sub tăcere obsta-
colele de care s-a lovit editarea acestei
opere în România, limitele rigide pe
care editorii, redactorii de reviste, cri-
ticii nu le-au putut niciodată depăși,
atunci cînd era vorba de acest autor?
Ceea ce insinuează însă Norman Manea
este că, dacă Eliade nu a fost total in-
terzis, aceasta se datorează faptului că
spiritul lucrărilor sale convenea dicta-
turii. Iată-ne invitați să acceptăm si-
logismul care spune: comuniștii nu au
fost **contra** cărților lui Eliade, au fost
deci **pentru** ele; ergo: aceste cărți
nu sînt **anti** — ci **pro**-comuniste. **Dar**
aceeași sofistică prăpăstioasă ar trebui
atunci aplicată întregii producții lite-
rare apărute sub dictatură — inclusiv
publicațiilor lui Norman Manea; în
plus, ea șterge definitiv deosebirea din-
tre literatura română și aparatul de
partid și de stat care o controla, creînd
impresia că toată revalorificarea tradi-
ției culturale, așa cum s-a petrecut
ea de-a lungul ultimelor decenii, a fost
exclusiv opera Securității! Dată fiind
precaritatea evidentă a argumentelor,
ce rost mai avea mențiunea (repetă-
tă) că, în ultimii ani, Eliade înlăunse,
printre nenumărați prieteni, colegi, cu-
noșcuți mai apropiați, mai depărtați
oficiali „și comuniști“? (Numele acës-
tora lipsește însă).

Centrul de greutate al articolului
„Culpa fericită“ nu se află însă în pa-
sajele care pun la îndoială anti-comu-
nismul gîndirii lui Eliade, ci în cele
care se străduiesc să dezvăluie funda-
mentul ei fascist. Numai că această
apreciere nu poate fi demonstrată fără
o cercetare atentă a operei eliadești,
atît literare cît și științifice. Or, Nor-
man Manea — îmi permit să remarc,
scuzîndu-mă — nu este nici critic sau
istoric literar și nici istoric al religîi-
lor. E de înțeles deci că din articolul
său lipsesc cu desăvîrșire observațiile
pertinente sau măcar avizate privind
enorma producție a scriitorului și sa-
vantului Eliade. Cele cîteva considera-
ții generale cu care se deschide artico-
lul, sînt de-o simplitate incredibilă,
iar detaliile „speciale“ furnizate mai
tîrziu asupra personajului (de genul:
încă din adolescență Eliade se strădu-
ia să-și reducă orele de somn în favoa-
rea celor de lectură, sau: deși în stră-
inătate și captivat de știință. Eliade a
continuat să scrie proză, și anume în
românește, etc.) jenează în banalitatea
lor pînă și pe un novice. Dar poate că
publicul căruia se adresează autorul,
este de o ignoranță totală. Aceasta spo-
rește însă dramatic răspunderea celui
ce s-a decis să-l edifice. Dar, Doamne,
nu se întîmplă în practică, mult prea
adesea, tocmai contrariul? În ce mă-
privește, deși am citit de-a lungul anî-
lor cea mai mare parte a operei lui E-
liade, nu pot găsi, orice efort aș face,
vreun text — fie el literar sau știin-
țific — care să illustreze acea „ideo-
logie totalitară“, care — conform opi-
niei lui Norman Manea — ar consti-
tui o rădăcină primordiale și o con-
stantă ocultă a gîndirii eliadești. A-
ceeași neputință se leagă de pretinsul
fascism, definit de Norman Manea ca
„un fundamentalism creștin ortodox cu
o structură teroristă“ (cu precizările:
cult al morții, ritualizarea sacrificiului
creștin, excluderea străinilor, idealiza-
rea satului, respingerea civilizației
moderne, occidentale, a individualis-
mului): nu știu care dintre scrierile lui
Eliade face apologia unei asemenea
ideologii, nu știu nici măcar vreun al-
ter ego prezumtiv al autorului, vreun
erou fictiv care, în locul lui, să intru-
chipeze exemplar o asemenea doctrină.
Bănuiesc că nici Norman Manea nu ar
putea furniza vreun exemplu cît de

oit acceptabil, dar pentru domnia-sa
acest impediment nu are importanță,
de vreme ce **nu după operă îl judecă**
domnia-sa pe Eliade — nu după mîile
de pagini scrise, nu după volumul e-
norm de muncă, nu după pasiunea și
efortul intelectual-creator care a tîns
de timpuriu să se confunde cu însăși
existența scriitorului, nu... În ce pri-
vește elucidarea raporturilor lui Mir-
cea Eliade cu Legiunea, ar fi fost de
așteptat o investigație privind publicis-
tica politică a acestuia, dar nici aici nu
întregim vreun progres: în „Culpa
fericită“ regăsim aceleași indicii, refe-
riri, citate pe care le utilizează și Z.
Ornea, care și el le-a preluat în parte
— din cîte înțelegem — de la biogra-
ful american al lui Eliade, Mac Lins-
cott Ricketts. Aria de cercetare și ana-
liză pe care am putut-o presupune la
baza verdictelor lui Norman Manea,
s-a redus pe nesimțite — ca o piele de
sagrîn, trist talisman ce-a măsurat
alt timp decît al voluptății; bucățica
ce ne rămîne-n mînă, este memorialis-
tica lui Eliade — dar nu toată, ci mai
ales **Jurnalul**, dar nu tot **Jurnalul**...
Spre completarea informației intră în
schimb în joc colportajul — spicuirii
dintr-o literatură orală crescută cu
timpul în jurul celebrului personaj, și
care ar fi putut deveni mai copioasă,
ba chiar abracadabrantă, dacă discre-
ția, demnitatea, modestia, sobrietatea
fără defect a eroului nu ar fi contra-
carat anarhia genuină a unui asemenea
tip de folclor. Și din nou ne întrebăm:
cui i se adresează de fapt „Culpa feri-
cită“? Nu numai specialistul, dar orice
cititor de-o exigență intelectuală nor-
mală, va refuza o asemenea „edifica-
re“, simțindu-se cumva sfidat.

Comentariul desfășurat în „Culpa fe-
ricită“ nu pleacă de la ceea ce con-
ține **Jurnalul lui Eliade**, ci de la ceea ce
caută comentatorul în text și nu gă-
sește. De altfel Norman Manea bănu-
iește că nici nu ar putea descoperi —
nici aici, niți în altă parte a operei e-
liadești — frazele de care ar avea ne-
voie, pentru a compune **dosarul fascis-**
tului Eliade. Un citat fericit ales a-
duce chiar la un moment dat o rază de
lumină în chinuitorul operațiune:
„Nu există mai mult nazism în Kant,
în Fichte, în Hölderlin sau în Nietzsche
(toți fiind gînditori revendicați de
nazism) — și, la extrem, nu există
nici chiar în muzicianul Wagner — de-
cît există Gulag în Hegel sau în Marx.
Sau Teroarea, cu toată simplitatea
ei, în Rousseau“. (Dureros stil, în tre-
căt fie spus, a cărui vină o poartă, cu
siguranță, traducătorul). Putem așadar
continua lista personalităților deja
menționate cu numele lui Eliade și re-
nunța de a mai căuta în opera lui cau-
za fenomenului fascist? Logica aceasta
se dovedește prea simplă. Urmărind
demonstrația lui Norman Manea, con-
statăm că, aplicată la cazul scriitorului
român, disocierea înțeleaptă dintre
discursul cultural-specializat pe de o
parte și practica politică pe de alta, de-
clanșează un mecanism psihic ciudat:
absența declarațiilor clar fasciste nu-l
disculpă pe Eliade, ci produce dimpo-
trivă o nouă și complexă culpabilitate.
Vina lui Eliade constă, conform a-
cestei dialectici pasionale, în: 1) a nu
fi definit în mod explicit și public, nici
în anii treizeci nici mai tîrziu, esența
legionarismului și obiectivele lui pra-
ctice; 2) a nu fi analizat de ce, în ce
condiții și pe ce căi ideile sale de or-
din religios, filozofic, moral, estetic etc.
puteau fi revendicate de mișcarea le-
gionară și incluse într-un program po-
litic ultrareacționar, sovînist, antisemit,
obscurantist, terorist; 3) a nu fi con-
damnat destul de limpede și aspru miș-
carea legionară din România în ansam-
blul ei; în sfîrșit, ultima și cea mai
mare vină, aceea, 4) de a nu se fi de-
clarat niciodată el însuși legionar!

De ce îmi vine oare în minte perso-
najul filmului lui Bertolucci, „Am fost
împăratul Chinei“? O viață întregă a
petrecut acest „dușman al poporului“
în închisoare: nu a fost executat, po-
ate nici chiar torturat, ci doar „redu-
cat“. Anii de zile și-a scris și rescris
sub control autobiografia, în variante
tot mai „îmbunătățite“, tot mai aprige
și pasionate în elanurile lor autocritice.
Dar tragedia împăratului-deținut nu e
decît versiunea „pe ecran lat“ și cu va-
luri-valuri de figuranți, a celei ce s-a
repetat de mii și mii de ori între pe-
reții unor birouri banale, atunci cînd
reprezentantul Puterii stătea față-n fa-
ță cu victima sa. Norman Manea în-
suși ne-a arătat în proză **sa că scopul**
anchetelor comuniste nu era în genere
descoperirea vinovatului sau mărturi-
sirea victimei, ci crearea ei, auto-incul-
parea victimei. Ca cititori al articolului
„Culpa fericită“ ne aflăm însă într-o
situație inedită: orice solidarizare cu
acuzatul, ba chiar orice ezitare, orice
aminare a gestului de lepădare și con-

damnare, ne va arunca și pe noi pe
banca acuzării. Cum să interpretăm
altfel, dacă nu ca amenințare, semna-
lul pe care ni-l dă autorul încă de la
inceputul textului, asociînd numele
lui Mircea Eliade cu cel al lui Paul de
Man? Prin masiva, insuportabila pre-
siune morală pe care o exercită asupra
cititorului, acest discurs și strategia
lui teribilă îmi par replica aievea a
„artei“ cu care torționarii din proza
lui Norman Manea își subjugă victi-
mele.

Dar oare torționarii din „Die Befra-
gung“ de pildă“ (în volumul **Fenster**
zur Arbeiterklasse) și-ar face alt de
bine meseria, dacă el n-ar avea o „fi-
lozofie“ a lui, un fel de concepție an-
tropică sigură, care-i spune că
ceea ce deosebește specimenul uman
de strămoșul său patruped, sînt de fapt
veleitățile? — pretenții care, desigur,
fi stau bine — valori, principii, idea-
luri — și fac impresie bună, dar de
care, la nevoie, „ca să treacă puntea“
și dacă-i „deștept“, antropoidul avan-
sat se debarasează, ca de niște straie
de împrumut. O victimă cooperantă îi
procură de aceea anchetatorului o sa-
tisfacție „spirituală“, materialist-dia-
lectică, confirmîndu-i că așa-zisele
probleme de conștiință sînt de fapt
ifose, iar lichidarea lor — o chestiune
de rutină.

Într-un pasaj din „Culpa fericită“
urmărim un scenariu neașteptat. Co-
rectînd o ipoteză fugitivă a lui Mircea
Eliade privind șansele sale după răz-
boi în România, Norman Manea ne
propune următoarea variantă drept
mult mai plauzibilă: **Eliade se întoar-**
ce la sfîrșitul războiului din străin-
tate; mai devreme sau mai tîrziu a-
junge, ca mulți alți foști prieteni ai
săi, la închisoare; nu moare acolo, ci
supraviețuiește detenției — dar nu cum
își imaginase Eliade însuși, ca un căr-
turar modest, anonim, marginalizat,
dimpotrivă: el reîncepe să scrie, să
publice — și anume ceea ce regimul
comunist aștepta de la el încă de la
inceput! Nu știu de unde vine mai în-
tîi atrocitatea acestei viziuni: **de la**
facilitatea jocului imaginar cu viața și
moartea, cu suferința, boala, eșecul u-
nui om? de la aluzia perfidă, rea, pe
care acest model biografic o face la
traectoria lui C. Noica? sau pur și
simplu din banalitatea bruscă, rece, to-
tală a ideii de conștiință?

Cînd după zeci de ani fostul împă-
rat al Chinei părăsește cu creierul bine
spălat închisoarea, el este de mult
deja un bătrîn și bun gîdinar: își va
petrece restul zilelor singuratic, îngri-
jindu-și senin, zîmbitor, tăcut, cu ne-
sfîrșită răbdare și dragoste, florile.
„Culpa fericită“ ne plasează într-un cu-
totul alt univers: tenebrele ne învă-
luie din toate părțile, pretutindeni pîn-
desc în umbră monștri. Să nu ne lă-
săm amăgiți de aparențe, ne averti-
zează articolul, și în primul rînd **să nu**
ne înșelăm masca savantului Eliade, cor-
dialitatea, afabilitatea lui cuceritoare,
austeritatea vieții lui! Din odaia lui
încărcată de tomuri și manuscrise de
la Chicago, aflăm cu groază, Eliade a
lansat virusul „protocronismului“, care
— transportat de agenții săi în Româ-
nia — a declanșat acolo epidemia știu-
tă și a făcut atîtea victime de seamă!
În ireproșabilul savant, înconjurat la
bătrînețe de atîta admirație, copleșit
de onoruri — ne avertizează articolul
— se ascunde „celălalt“ Eliade, cel tî-
năr, legionarul, viu încă de vreme ce
nu a fost exorciat prin confesiune pu-
blică, auto-acuzare și ispășire rituală.
Și acest dublu nocturn, pe care Eli-
ade, noul Dr. Jekyll, îl ocrotește la sin,
nu are instincte mult diferite de ale
oribului Mr. Hyde. O istorie **colpor-**
tată la momentul potrivit ne arată
bestia dezlănțuită: „Este cunoscut
de-acum, de pildă, că în 1940, aflînd
că studentul Gogu Rădulescu (...) a
fost reținut la sediul Legiunii și bătut
cu funii ude, Eliade nu numai că și-a
exprimat satisfacția față cu această
«pedeapsă» barbară, dar a spus că el
i-ar fi scos ochii“. Denunțul rămîne de-
sigur anonim.

Mi-am spus adesea în ultima vreme
— pe urmele lui Rousseau de fapt —
că omenirea ar fi fost poate mai fe-
ricită, dacă ar fi rămas analfabetă.
Dar oare ca să ne ferim și de zvonuri,
nu ar fi trebuit să ne naștem surdo-
muți? Dacă am fi și orbi, nu am cu-
noaște Ispita și poate nici violența. Cel
mai bine ar fi fost însă să nu ne naș-
tem deloc, așa cum visează Cioran: „**A**
nu te fi născut! Numai ce te atinge
acest gînd, și ce fericire te cuprinde!
Ce libertate! Cît spațiu!“.

Ilina Gregori

Berlin, mai 1992

JURNALUL SURORILOR GRIMM

19 septembrie. Nu pot să ies azi afară. Plouă. Mă hotărâsc să mă apuc de jurnal. Ideea este mai veche. Adică să notez din când în când cite ceva, că poate peste cincizeci-saizeci de ani o să-mi facă plăcere să-mi reamintesc. Nu știu dacă voi găsi numai lucruri esențiale de spus, nu știu dacă toate judecățile mele de valoare, cite vor fi, vor ajunge în acest caiet și, în sfârșit, nici nu știu dacă este foarte bine ce fac sau pentru ce-o fac?

21 septembrie. În vacanța de vară am fost la mare. Nu este un eveniment deosebit, mulți copii merg la mare, dar anul acesta a fost pentru prima oară când mi-am făcut de cap în 2 Mai. Singur la bazar, singur la plajă, la școală la fotbal, pe stradă. De! Am împlinit șapte ani. Nu cu mama de mină, nu cu Titu.

24 septembrie. Titu e bunică-mea.
13 octombrie. Zua maică-mii. Lume multă. Cei bătrini au desfăcut glassvandul și s-au lăsat pe o sută de metri pătrați. Eu am stat la mîne în cameră cu Matei și Ana-Maria. Nu înțeleg cum de joacă Ana-Maria balet cu picioarele aștea. Două grisine.

Matei îmi spune că săptămîna viitoare suntem distrbuți amîndoi într-o piesă la televiziune. Noi suntem copiii. Cum găsesc că suntem prea puțini, îl propun și pe Alex. Matei e de acord, el are rolul principal, deci el hotărâște.

Dincolo cei bătrîni dansează. Maică-mea cu tata, Tudor cu Ileana, Bogdan cu Lia, Tatiana cu Paul, Irina cu Șerban, Cîntă Celentano.

23 octombrie. În studio la TV. Platoul 4. Păstrați liniște. Asta nu se poate pentru că viorile pe care ni le-au dat sunt din tablă și în contact cu arcușul scot un sunet înfiorător. Am înțeles că asta nu conta, pentru că Vivaldi era la M.G.S. Adică striga cineva tot timpul: M.G.S. ! M.G.S.-ule !, și-am înțeles că acolo-i toată șmecheria. Și tot de-acolo striga cineva la noi că-i prea mult sau prea rău ce facem noi trei. Sub mine s-a rupt un taburet. Fiind plin cu apă, studioul a fost inundat într-o secundă. De ce cu apă? Ni s-a spus că trebuie să aibă greutate. Să stea locului.

După patru ore, regizoarea mai avea cinci fire de păr în cap. Din astea patru ore, doar zece minute urmau să rămînă în piesă. Restul de pînă la două ore, cit ține piesa, era cu o mamă care se tot plimbă de colo-colo cu niște plase. De ce? N-o să știm niciodată.

14 noiembrie. Tata îmi spune că un jurnal trebuie să reflecte o parte anume a preocupărilor mele. Să aibă o linie, o unitate cit de cit. Adică nu că m-am culcat, m-am sculat și gata. Sau că mă duc la școală. Asta nu interesează pe nimeni. Toată lumea se culcă, se scoală, lasă că toți copiii merg la școală.

Îi spun că jurnalul e pentru mine, nu intenționez să-l public. N-are nimic, zice tata. Jurnalul, aș să înțelegi mai tirziu, este o formă foarte delicată de exprimare. De obicei, continuă el, din citeva mii de pagini cite se adună într-o viață de om, publicabile sunt două-trei sute. Adică sunt cele cu o formă literară cit de cit accesibilă unui cititor pe care, repetă el, îl interesează doar dacă ai ceva original de spus, inedit, formidabil, evenimente deosebite, care lui nu i s-au întîmplat și din care poate să tragă niște învățăminte, nu cum scrii tu că a dansat Bogdan cu Bogdan. Sigur că poți să spui că era o casetă cu Celentano. Dar continuă să spune-ți părerea ta originală despre Celentano. Că ce-a însemnat el pentru tine, pentru cei de vîrstă ta, pentru bătrîni, ăia de dansau dincolo.

Dacă am înțeles ceva? Am înțeles eu ceva, dar nu mi-e la îndemînă să-mi etalez nu știu ce cunoștințe sau să fac caz de nu știu ce preocupări extraordinare pe care le-aș avea, pentru că nu am deocamdată nici uncele nici altele. Poate mai tirziu. Acum la opt ani...

10 ianuarie. Vacanța, cu Anul Nou cu tot, la Bușteni. Între două certuri cu Fonfi, fiul dlu; Weigel, am schiat cu niște Fisheruri minunate.

Seara, demoliți cu citeva palme, Fonfi poate fi abordat și construim amîndoi din Lego un aeroport. Bineînțeles montan. E adevărat munții ne-au ieșit roșii, pista galbenă și avioanele verzi. Turnul de control era negru, cerul albastru, cisternele de benzină mov, pantalonii de pe noi uzi. Ce conta? În cameră era cald, paturile erau făcute iar dl. Weigel prăjea slămina de fiecare seară.

20 ianuarie. La compunere avem o compunere. Dacă n-ar fi compunerile aștea blestemate, școala n-ar fi un chin. Dar așa?

3 februarie. Așară au fost la noi Ileana și Bogdan. Mi-am terminat lecțiile și urmăresc discuția de la mine din cameră.

Tata vrea să dea două anunțuri pentru rubrica „Doresc să corespundeze”. Unul pe numele unui băiat și altul pe numele unei fete. Ileana este de acord. Apariția lor depinde de ea. Ce temă să alegă pentru eventuala corespondență? Mai toți cei care-și dau adresa la ziar propun subiecte variate care nu se știe dacă-i interesează într-adevăr sau nu. Formații de rock, heavy-metal, muzică ușoară, fotbalisti, literatură, film, teatru, etc. Tata vrea să vadă dacă, propunînd o temă de corespondență mai ieșită din comun, nu-și atrage de partea lui toți corespondenții revistei Ileana, Bogdan și maică-mea nu sunt convinși că ăsta-i singurul lucru urmărit de tata. El nu-și dezvăluie intențiile pînă la capăt, spunînd: o să vedeți voi.

Deci se caută tema. Adică anunțul să apară așa: „.....cutare, adresa cutare, vrea să corespundeze...”.

După vreo oră de vodcă și ceva salată de boeuf, ideea vine: „probleme de viață”. Nu tu film, sau poate și film, nu tu fotbal, formația Steaua, dar poate și fotbal. Și fotbalul și filmul pot fi probleme de viață.

Maică-mea e de părere că poate tata vrea să surprindă o anume stare de lucruri sau anumite mentalități prin această corespondență. Cum e de scontat că vor răspunde fel de fel de oameni, este probabil că această corespondență va ilustra starea de spirit a unui deceniu. Al optulea. Sigur că da, sunt de acord Ileana și Bogdan. Tata zîmbește.

Să dea nume reale? Toți zic că nu. Pot fi surprize. Te poți trezi cu cineva la ușă. Se caută nume. Unul de fată și unul de băiat. Băiatul are 27 de ani, fata 23. Un moment de tăcere, adorm.

10 februarie. În discuția pe care am avut-o cu tata acum citeva săptămîni despre rostul jurnalului, mult mai lungă decît am relatat-o eu, am înțeles că trebuie să încerc și niște descrieri.

Încep cu Bogdan. Este un bărbat de 43 de ani. Asta acum în 1986. Dacă jurnalul apare peste șaptesprezece ani, se adaugă 17 la 43. Dacă apare peste 30 de ani se face tot o operație de adunare: 30+43. Se află astfel vîrsta exactă a lui Bogdan în momentul cînd cititorul ajunge la această pagină. Dacă jurnalul apare în 1980, din 43 se scad 6 ani. Dacă nu apare niciodată, atunci vîrsta de 43 de ani rămîne valabilă pentru totdeauna.

Deci Bogdan este un bărbat de 43 de ani. Barba, pieptănătura, felul de a se îmbrăca, vădese un dezinteres total pentru vestimentație și apariție în lume. Dacă acum e așa, apoi peste 17 ani cînd va apărea jurnalul, cum va fi? Dar peste 30? Dar acum 6 ani? Spune Irina că l-a văzut cu o cămașă roșie și pantalonii verzi. Cumpărase un pepene și trei castraveți. Mă rog. Săritor, tată admirabil. Bea. Cînd bea, admiră natura. Îl apucă așa o stare. Arată cu degetul: uite o frunză, ce muscată, un plop. Ileana, soția lui, e la fel.

15 februarie. POLITISTUL MARONIU

Un polițist l-a murdărit pe unul cu cașcaval. Atunci celălalt l-a vopsit în maroniu. Polițistului îi mersese faima în lume că ar fi un extraterestru. Virful unei turle l-a bătut cu gardul în cap, deoarece polițistul stricase kilometrajul făcîndu-l să arate 2000 km pe secundă.

De pe acoperișul unei case începu să cadă o ploaie de farfurii de porțelan pe care polițistul le aprecie ca pe niste cîrnați. Vaporul construit dintr-o cutie de conservă se pregătea să plece în țara oamenilor nebuni. Dar cînd ajunse acolo polițistul se decoloră la soare din cauza unei găgici cu trei țife. În ziar se dăduse veste că hornul unei case vrea să facă în așa fel ca să dezvolte țara. Atunci începu să arunce cu ceasuri care arătau cinci fără un sfert, iar cel chemat să dezvolte țara eram eu.

16 februarie. Recitesc POLITISTUL MARONIU. Îmi place. Este prima mea proză. Ion, prietenul lui tata, zice să o bat în mai multe exemplare și să o trimt la revistele pentru copii. Mă mai gîndesc.

19 februarie. Ieri a fost ziua mea. Opt ani. Printre invitați și Ludmița. Stă cu noi în bloc și-mi face o curte asiduă. Eram curios să văd ce-mi face cadou. A intrat, s-a repezit la maică-mea și i-a întins o pereche de cercei. Normal că toată seara nu i-am adresat nici un cuvînt. Doar cu Alex ce-am mai împins trenul electric de colo-colo. Mama s-a îngrijit să avem de toate. Titu a făcut un tort excelent.

20 februarie. Surorile Grimm au fost trei: una mare și două mijlocii. Ideea a plecat de la cea mijlocie: să ținem un jurnal. Zis și făcut. Au chemat un notar, un bătrîn cu părul albastru care umbla cu un papagal vorbitor pe umăr, și i-au spus drept în față: vrem să ținem un jurnal. Moșul a înțeles imediat. A pus două ștampile, a numărat sutele și-a plecat. Fetele s-au apucat de scris și-au lăsat o operă nemuritoare.

Tata îmi spune toate astoa, pentru că azi dimineată am avut o discuție în ce privește titlul acestui jurnal, în cazul în care va vedea lumina tiparului. Sustin că trebuie să am grijă cum îl numesc. Pur și simplu „Jurnal” nu merge. Se vor crea confuzii. Toți au scris jurnale sau memorii. Cititorul ce să creadă? Cumpără? Nu. Și dacă nu, vinzi geaba intri în istoria literaturii universale.

Jurnalul surorilor a dispărut pe la începutul secolului. A fost căutat, o vreme. Apoi, omîneria și-a îndepărtat atenția de la literatură, au venit războaiele, tot felul de stihii. Se pare că abia acum, în deceniul al nouălea, cîțiva cercetători și-au găsit timp să porcoadă la scocioreli prin bibliotecile lumii.

Am adormit, gîndindu-mă la cele trei surori și la munca lor de-o viață.

23 martie. O scrisoare în cutia postală. Este pe numele Immanuelei, pisica noastră. Destul de mirat, deschid și citesc: „Stimată necunoscută,

De ce vă scriu?... fiecare cu al său aller-ego, care în ceca ce mă privește, s-ar putea să fie preaplînul revărsărilor incandescenteî trăirilor interioare, vulcanice, care poartă dureroasa vină a... firii mele! Neverosimil sau nu... v-am scris totuși ca să am un fel de ușurare, deși cu aceasta n-am rezolvat ipotetic mai nimic, fiind într-un fel un punct de plecare... căci s-ar putea ca dintr-un început aceste rînduri să vă pară cel puțin ciudate la o primă lectură fugară.

Astfel că ajuns aici de unde începe și acea largă deschidere a frumosului centru civic al municipiului, m-am oprit la chioșcul de ziare cu pricina solicitînd presa din acea zi... și m-am trezit că răsfoiam «Săptămîna», revista patronată de scriitorul Eugen Barbu, mașinal, fără

o alegere prealabilă a rubricilor, unde dintr-un colț de pagină dintr-o fotografie, într-adevăr zimbea mai mult decît discret, fosta actriță ploieșteană... Margareta Pogonat... cînd... privirea mi-a fost inundată de o lumină mirifică în străluciri de genii, fiindu-mi atrasă — incredibil dar adevărat — ca de un nefiresc magnet de... numele dvs.: «I»... de mi se părea că totul plutește în acea strălucire feerică de lumină, în care numele dvs. predomina cel mai imens și larg frontispiciu posibil?

Mergeam — sau pluteam astfel — fascinat, fără să mai știu pe unde, atît eram de transportat, cînd... în urechi m-a sfredelit o frînă stridentă și m-a readus la realitatea puțin previzibilă în care eram, mă aflam în plină stradă carosabilă, în mijlocul ei, pe zebră totuși, locul marcat de trecere a pietonilor, în fața unei mașini ce oprise la cîțiva pași de mine, forțuită de împrejurare...

Cel care oprise vehiculul, a deschis portiera și-și scoase capul pe a căru față se putea citi o îngrijorare tumefiată, apostrofîndu-mă într-o măsură pe deplin justificată, însă eu i-am suris — de unde atîta putere? — după care l-am salutat cu o oarecare minie involuntară, deoarece mă trezise din acea stare de vis... — dacă așa pot numi acea ipostază prin care trecusem — grăbindu-mă să ajung la bordura trotuarului unde semaforul sclișea roșu...

Atunci cînd v-am așternut acestea, aici la Ploiești noaptea își așternea lenesa maramă liniștitoare peste majoritatea mișcătorilor care se odihnesc în somn profund. Ploieștiul fiind capitala neincoronată a revoluțiilor parodice, cu verva persiflării realului de bagatelă, curăldesucheată, care a avut în Caragăle exponentul de excepție, de rasă...

Cu deosebit respect și aleasă prietenie, sărut mina! Vasile“

Deci anunțul apăruse și iață prima scrisoare. O las pe masă să o vadă și tata. Sunt curios ce-o să spună.

14 aprilie. Scrisorile vin cu sutele. De comun acord cu tata voi trece în jurnal cele mai interesante epistole.

Discuție aprinsă între ai mei dacă să se răspundă la citeva. Tata zice că da. Trebuie să ne gîndim, spune el, la o scrisoare tip pe care să o trimitem celor cit de cit interesați, adică vor apărea indivizi care au ceva de spus, a căror timiditate, singurătate, îi fac să umple mai ușor citeva pagini adresate nimănui decît să se destăinuie onora de prin preajmă.

25 aprilie. Atras de ineditul scrisorilor, într-o seară apare și prietenul Ion. Mi-am adus aminte de faptul că tata a insistat să am în jurnal și niște descrieri. Să încerc și cu Ion.

Ion este un bărbat de 45 de ani. Asta acum în 1986. Dacă jurnalul apare peste 28 de ani, se adună 28 cu 45 și dă 73. Vîrstă la care Ion își editează în „Opere complete” tot ce a scris. Dacă jurnalul nu apare, Ion tot asta va face la 73 de ani.

Cum stăteau ai mei cu Ion în jurul mesei pe care se aflau miile de scrisori, ziceam că ne aflăm într-o poienită. Îmbrăcat în kaki, pantalonii, geacă și cămașă. Ion este cu pușca la ochi. Arma este îndreptată undeva înspre virful celui mai înalt copac. O bubuitură. Nu se întîmplă nimic. Altă bubuitură. Nimic.

Natura e darnică și a umplut poienita, cu fel de fel de flori: brebenei, magnolii, trandafiri. Apare un urs. Vine drept spre Ion. Cum sunt foarte aproape de el, aud ce-si spun:

Ursul: — Nu-i bine ce faci!

Ion: — Sezonul s-a deschis... ce vrei să spui?

Ursul: — Bine-bine, dar pasărea în care ai tras nu-i una oarecare...

Ion: — Cum adică?

Ursul: — E regele papagalilor. Dacă-l lași în pace și te împrietenești cu el îți împlinesc trei dorințe, imposibil să n-ai și tu trei dorințe acolo.

Ion: — Am mai multe.

Ursul: — Păi vezi? Taman pe el l-ai ochit! Ce impresie l-ai lăsat! Voi oamenii nu vă gîndiți niciodată înainte de a face un rău...

Ion: — Da! n-am știut...

Ursul: — Cunosc eternul „n-am știut”, cu care vă grăbiți să vă acoperiți fapte reprobabile... Stai mai bine jos aici lângă mine, să fumăm o țigară și să vedem cum o dregem cu regele... Cum îl momim, să-l facem să înțeleagă că a fost o greșeală, mă gîndesc totuși că vrei să-ți vezi măcar trei din dorințele tale îndeplinite... Greșesc?

Ion: — Nu.

Reiese din dialog că Ion este un bălat bun, iubitor de animale. Din cînd în cînd aduce cite un porumbel acasă și-l îngrijeste. Porumbelii nu vor, pentru că n-au nimic, dar asta nu are nici o importanță. Altfel, Ion este un bărbat nu prea înalt, slab și mare amator de literatură, de unde și prietenia cu taică-miu. Nu poartă bască.

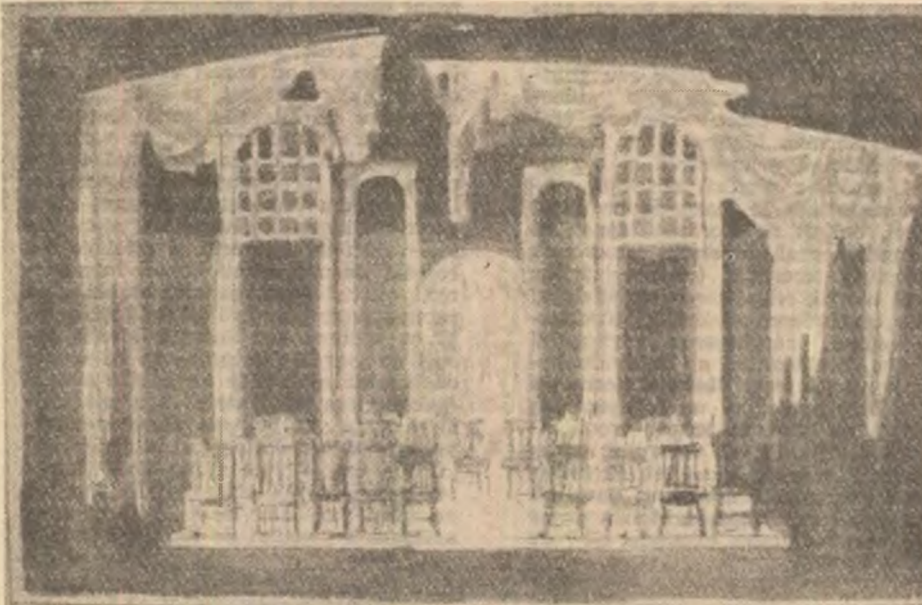
27 aprilie. Acu' două luni tata a cumpărat un AKAY fără boxe. Am urmărit ziarul zi de zi. Astăzi, în sfârșit un anunț: „Apartament două camere pe hol, boxă mare”. Diseară mergem împreună s-o vedem. Dacă se aude bine o luăm.

5 mai. Pentru miine avem la compunere o compunere. Dacă n-ar fi compunerile aștea mai treacă-meargă cu școala. Compunere:

„Cartea“

Cartea bună este cel mai bun prieten al omului. Din cărțile bune cunoaștem patria cu frumusețile și bogățiile ei, oamenii cu munca și obiceiurile lor, țări și popoare îndepărtate.

Cartea ne învață „cum să ocolim răul, cum să facem fapte bune, cum să iubim adevărul și frumosul, să muncim cu dragoste cu toții, români, maghiari, germani și alte naționalități conlocuitoare, pentru înflorirea patriei și. la nevoie, să ne jertfim viața pentru apărarea ei, să iubim și să trăim în pace cu toate popoarele lumii. Fără să vreau îmi dau seama că există un anume limbaj al compunerilor. Asta mă deranjează.

Aurel Florea: „Seancele” de Eugen Ionescu

FAPTELE SFINȚILOR APOSTOLI

CAPITOLUL 26

Pavel se apără în fața lui Festus și a regelui Agrippa ; amândoi îl găsesc nevinovat.

1 Agrippa i-a zis lui Pavel : Îngăduit îți este să vorbești pentru tine. Atunci Pavel și-a întins mâna și s'a apărât zicând :

2 Fericit mă socotesc, o, rege Agrippa, că'n fața ta mă voi apăra astăzi de toate câte sunt învinuit de Iudei,

3 mai ales pentru că tu cunoști toate obiceiurile și întrebările Iudeilor. De aceea te rog să mă ascuți cu răbdare.

4 Viețuirea mea din tinerețe, cum a fost ea de la început în poporul meu și în Ierusalim, toți Iudeii o știu.

5 Dacă vor s'o mărturisească, ei de mult știu despre mine că am trăit după școala cea mai meticuloasă a religiei noastre, ca fariseu.

6 Și acum, stau și sunt judecat pentru nădejdea făgăduinței făcute de Dumnezeu părinților noștri,

7 la care cele douăsprezece seminții ale noastre nădăjduiesc să ajungă slujindu-I lui Dumnezeu fără'nțetare, zi și noapte. Pentru această nădejde sunt eu învinuit de Iudei, o, rege Agrippa !

8 Cum de se socotește la voi de necrezut că Dumnezeu învie morți ?

9 Așadar, eu am crezut în sinea mea că față de numele lui Iisus Nazarineanul trebuie să fac multe împotriva ;

10 ceea ce am și făcut în Ierusalim ; și luând eu împotrivă de la arhierii, pe mulți dintre sfinți i-am închis în temnițe ; iar când erau dați la moarte, întâream și eu cu glasul meu ;

11 și deseori îi pedepseam prin toate sinagogile și-i sileam să blăsfemieze ; infuriindu-mă tare pe ei, îi urmăream până și prin cetățile din afară.

12 Astfel că'n timp ce mergeam și la Damasc cu putere și însărcinare de la arhierii,

13 în calea mea, o, rege, am văzut în miezul zilei o lumină din cer mai puternică decât strălucirea soarelui strălucind împrejurul meu și a celor ce mergeau cu mine.

14 Și căzând noi toți la pământ, eu am auzit un glas zicându-mi în limba evreiască : Saule, Saule, de ce Mă prigonești ? Greu îți este să lovești cu piciorul în țepușă.

15 Iar eu am zis : Cine ești, Doamne ? Iar Domnul a zis : Eu sunt Iisus pe Care tu Îl prigonești.

16 Dar scoală-te și stai pe picioarele tale ; că spre aceasta M-am arătat Eu ție, să te rânduiesc slujitor și martor, și al celor pe care le-ai văzut, și al celor întru care Mă voi arăta ție^{208a},

17 alegându-te pe tine din popor și din neamurile la care te trimis.

18 să le deschizi ochii, pentru ca ele să se întoarcă de la întuneric la lumină și de la stăpânirea lui Satan la Dumnezeu, pentru ca să primească ele ierierea păcatelor și parte cu cei ce prin credința'n Mine s'au sfințit.

19 Iată de ce, rege Agrippa, n'am fost neascultător cereștii arătări,

20 ci mai întâi celor din Damasc și din Ierusalim și din toată țara Iudeii și apoi neamurilor le-am vestit să se pocăiască și să se întoarcă la Dumnezeu făcându-i pocăinței lucruri vrednice de ea.

21 Pentru acestea m'au prins Iudeii în templu și'n-cercu să măucidă.

22 Așadar, dobândind eu ajutorul de la Dumnezeu, până'n ziua aceasta stau și mărturisesc la mic și la mare, nimic spunând în afară de ceea ce și proorocii și Moise au spus că va să fie :

23 că Iristos va să pătimească și că, fiind El primul învial din morți, lumină va vesti, și poporului, și neamurilor²⁰⁹...

24 Dar cu acestea apărându-se el, Festus i-a zis cu glas mare : Pavele, ești nebun ! Cartea cea multă te duce la nebunie²¹⁰...

25 Iar Pavel a zis : Nu sunt nebun, preaputernice Festus, ci grăiesc cuvintele adevărului și ale înțelepciunii ;

26 că regele știe despre aceste lucruri și lui cu'n-drăznire îi vorbese, incredințat că nimic din ele nu-i este ascuns, pentru că aceasta nu s'a făcut într-un ungher²¹¹.

27 Crezi tu, rege Agrippa, în prooroci ? Știu că crezi !

28 Iar Agrippa i-a zis lui Pavel : Cu puțin de nu mă îndupleci să mă fac creștin...²¹²

29 Iar Pavel a zis : Cu puțin, eu m'aș ruga lui Dumnezeu ca nu numai tu, ci și toți cei ce mă ascultă astăzi să fie așa cum sunt și eu — afară de aceste lanțuri...

30 Atunci regele s'a ridicat, și procuratorul și Berenice și cei ce ședeau împreună cu ei.

208a Mărturisitor al vedeniei de acum și al viitoarelor fapte minunate ce i se vor descoperi.

209 Atât neamului evreiesc cât și păgânitor din afară.

210 Festus îl întrerupe în momentul când argumentarea eruditului și atât de logicului Pavel pare să fi căzut sub incidența absurdului.

211 Intregul fenomen creștin (patimile, moartea, înviearea și mântuirea lui Iisus, predica apostolilor și primele comunități), totuși de notorietate publică, iar regele e printre cei ce o știu.

212 Aproape somat de Pavel să se convertească, regele reacționează printr-o jumătate de glumă.

din NOUL TESTAMENT

Versiune revizuită, redactată și comentată de arhimandritul Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe numeroase alte osteneli.

31 Și plecând, vorbeau unii cu alții : Omul acesta n'a făcut nimic vrednic de moarte sau de lanțuri.

32 Iar Agrippa i-a zis lui Festus : Omul acesta putea să fie eliberat dacă n'ar fi cerut să fie judecat de cezar.

CAPITOLUL 27

Pavel, înlănțuit, navighează spre Roma. Furtuna de pe mare, Naufragiul.

1 Iar după ce s'a hotărât să plecăm²¹³ pe mare spre Italia, pe Pavel și pe alți câțiva înlănțuiți i-au dat în primire unui sutaș cu numele Iuliu, din cohorta Augusta.

2 Și urcându-ne într'o corabie de la Adramit, care avea să treacă prin locurile de pe coasta Asiei, am plecat, eu și alții fiind Aristarh, macedonean din Tesalonic²¹⁴.

3 Și a doua zi am ajuns la Sidon. Și Iuliu s'a purtat omenește cu Pavel și i-a îngăduit să se ducă la prietenii ce să primească îngrijire.

4 Și plecând de acolo, am plutit pe lângă Cipru, pentru că vânturile erau împotriva.

5 Și dac'am străbătut marea Ciliciei și a Pamfiliei, am sosit la Mira Liciei²¹⁵.

6 Și acolo a găsit sutașul o corabie din Alexandria care naviga spre Italia și ne-a suit în ea.

7 Și după ce multe zile am plutit cu'necelinală, deabia am ajuns în dreptul Cridului ; și pentru că vântul nu ne slăbea, am plutit pe sub Creta²¹⁶ spre capul Salmone.

8 Și cu greu trecând pe lângă el, am ajuns într'un loc numit Limanuri-Bune, de care era aproape orașul Lasea.

9 Și multă vreme trecând și mersul pe mare fiind primejdios fiindcă și Postul trecuse²¹⁷, Pavel îi îndemna

10 zicându-le : Bărbaților, văd că drumul va să ne fie cu vătămare și cu multă pagubă, nu numai pentru încălcătură și corabie, ci și pentru viețile noastre.

11 Dar sutașul s'a încrezut mai mult în cărmaci și în căpitanul corăbiei decât în spusele lui Pavel.

12 Și cum limanul nu era bun de iernat, cei mai mulți au fost de părere să plecăm de acolo și, de s'ar putea, să ajungem și să iernăm la Fonix, un liman din Creta cu deschidere spre vântul de miazăzi-apus și spre cel de miazănoapte-apus²¹⁸.

213 Luca reia povestirea la persoana întâia plural ; ceea ce urmează are caracterul unui adevărat jurnal de bord.

214 Ucenic al lui Pavel, care-i va sta aproape, ea în temniță, și în captivitatea din Roma (vezi Col 4,10).

215 Unele manuscrise precizează că după cinsprezece zile.

216 Pe lângă coasta de sud a insulei ; amănunt prin care naratorul pare să aibă'n față harta Mediteranei.

217 „Postul”, nume tradițional al sărbătorii iudaice Kipur (Ziua ispășirii), singura zi de post obligatoriu prevăzută de Legea Veche (Lv 16, 29—31) ; ea se celebra în jurul echinocțiului de toamnă, când navigația era de obicei întreruptă până'n primăvară.

218 Literal : Liba și Horos ; numele celor două vânturi care puteau împinge corabia spre liman.

13 Și suflând ușor un vânt de miazăzi și crezând ei că sunt în stare să-și plinească gândul, au ridicat ancora și navigau cât mai aproape de Creta.

14 Și nu după multă vreme s'a slărmit asupra ei un vânt puternic numit Eurachilon²¹⁹.

15 și a răpit corabia ; și neputând ea să meargă împotriva vântului, ne-am lăsat duși în voia lui.

16 Și trecând pe lângă o insulă mică numită Cauda, cu greu am izbutit să fim stăpâni pe luntre ;

17 și după ce au ridicat-o, au folosit ajutoarele²²⁰ și au încins corabia pe dedesubt. Și temându-se să nu cadă în Sirta²²¹, au coborât pânzele²²² și erau purtați așa.

18 Și tare fiind Ioviți de furtună, a doua zi au aruncat încărcătura.

19 Și a treia zi cu mâinile noastre am aruncat unele corăbii.

20 Și dacă timp de mai multe zile nu s'au arătat nici soarele și nici stelele și furtună mare ne amenința, orice nădejde de scăpare ni se luase.

21 Și nu mâncaseră de mult. Atunci Pavel, stând drept în mijlocul lor, le-a zis : O, bărbaților, trebuia să mă ascultați pe mine și să nu fi plecat din Creta și-am fi scăpat de această vătămare și pagubă.

22 Și iacum, vă îndemn să aveți curaj ; că nici un suflet dintre voi nu va pieri, decât numai corabia²²³.

23 Că'n această noapte mi-a stat înainte un inger al Dumnezeului Căruia îi aparțin eu și Căruia-I slujesc,

24 zicând : Nu te teme, Pavele ; tu trebuie să stai în fața cezarului ; și iată, Dumnezeu ți i-a dăruit pe toți cei ce călătorești cu tine pe corabie.

25 De aceea, bărbaților, aveți curaj, fiindcă eu îi cred lui Dumnezeu că așa va fi după cum mi s'a spus.

26 Trebuie, dar, să dăm de o insulă.

27 Și când a fost a paisprezecea noapte de când eram purtați încoace și încolo pe Adriatică²²⁴, pe la miezul nopții corăbierii au presimțit că li se apropie un țarm.

28 Și aruncând măsura²²⁵, au găsit douăzeci de stânjeni²²⁶ ; dar dacă s'au îndepărtat puțin și au măsurat din nou, au găsit cincisprezece stânjeni.

29 Și temându-se ca nu cumva să dăm de locuri stâncoase, au aruncat patru ancore de la partea din urmă a corăbiei ; și doreau să se facă ziua.

30 Dar corăbierii căutau să fugă din corabie și coborau luntrea în mare sub cuvânt că vor să întindă și ancorele din partea de dinainte a corăbiei.

31 Pavel a zis către sutaș și către oșteni : Dacă a-veștia nu rămân în corabie, voi nu puteți să scăpați.

32 Atunci ostașii au tăiat funiile lunții și au lăsat-o să cadă.

33 Iar înainte de a se face ziuă, Pavel îi ruga pe toți să mănince, zicându-le : Paisprezece zile sunt astăzi de când așteptați și postiți, fără să gustați nimic.

34 De aceea vă rog să mâncați, fiindcă aceasta e spre mântuirea²²⁷ voastră. Că nici unuia din voi un fir de păr din cap nu-i va pieri.

35 Și dacă a zis acestea, a luat pâine și, mulțumind lui Dumnezeu în fața tuturor, a frânt și a început să mănânce.

36 Și prinzând toți curaj, au mâncat și ei.

37 Și eram în corabie, de toți, două sute șaptezeci și șase de suflete.

38 Și săturându-se de bucate, au ușurat corabia aruncând grâul în mare.

39 Și când s'a făcut ziuă ei nu recunoșteau pământul, ci vedeau un sân de mare cu țarm nisipos, în care voiau să împingă corabia, dac'ar fi fost cu puțință.

40 Și au desfăcut ancorele și le-au lăsat în mare, slăbind totodată funiile cărmelor ; și ridicând în bătaia vântului pânza cea mică din față, țineau spre țarm.

41 Și când au dat de un dâmb de nisip²²⁸, au înțepenit corabia. Și înfigându-se partea de dinainte, stătea neclintită ; iar partea de dinapoi se sfărâma sub puterea valurilor.

42 Iar ostașii s'au sfătuit să-i omoare pe cei de sub pază, ca să nu scape vreunul înotând.

43 Dar sutașul, vrând să-l ferească pe Pavel, i-a împiedicat de la gândul lor și a poruncit ca aceia care pot să inoate să se arunce primii și să iasă la uscat,

44 iar ceilalți, care pe scândurii, care pe câte ceva de la corabie. Și așa au ajuns să scape cu toții la uscat.

219 Dinspre nord-est.

220 Odgoane cu care era încinsă corabia spre a nu fi dislocată de furtună.

221 O arie marină periculoasă, probabil în apropiere de coasta Africii (Libia de astăzi).

222 Într'o seamă de traduceri străine moderne : ancora plutitoare (platformă de lemn ancorată de pupă, menită să frâneze vasul și să-l mențină, pe cât posibil, pe axa vântului). Atât practica navigației cât și contextul (v. 40) pledează însă pentru opțiunea de aici.

223 Textual : fără numai al corăbierii. Majoritatea versiunilor engleze traduc astfel, deoarece englezii, ca și anticii, credeau că o navă este o ființă însuflețită ; ei până'n ziua de astăzi o desemnează prin pronumele personal she — Ea.

224 Prin „Adriatică” se înțelege în acea vreme toată aria Mediteranei cuprinsă între Grecia, Italia și Africa.

225 Sonda de adâncime.

226 Un stânjen măsura aproximativ 1,80 m.

227 Greceseul soferia înseamnă și scăpare (dintr'o primejdie), și mântuire (de cel-rău). Pavel îi folosește în ambele lui dimensiuni ; pe de-o parte, salvarea trupului prin întremare fizică ; pe de alta, salvarea sufletului prin Euharistic (vezi următoarele două versete).

228 Literal : un loc dintre două mări ; limba de nisip dintre doi curenți marini.

PRIVIGHETORUL

— rubrică de debut realizată în colaborare cu revista Expres Magazin —

DAN CERNESCU

● Unul dintre cele mai originale personaje ale poeziei tinere este, cu siguranță, Dan Cernescu: profesor de franceză, mare meloman, constructor de rachete și aeromodele unice în țară, de bumeranguri australiene și alte ciudate jucării zburătoare, își patronază la ora actuală „editura artizanală PRO DOMO”, la care a debutat cu volumul „Așchii de căluș”, scos în tirajul de... 12 exemplare. Acum putem fi siguri că poezia va supraviețui în preajma munților Carpați, în orice vremuri și în orice condiții! Ciclul „Video-clipuri” este un pamflet pe măsura „actualităților” noastre de toate zilele și nopțile.

VIDEO-CLIPURI

(brusc, realitatea umilește ficțiunea, semnificativul o ia înaintea semnificativului campania electorală, înaintea campaniei agricole: ciți candidați, cam tot atâtea Oscar-uri pentru cea mai bună interpretare a lui Cațavencu..)

poate doar ochiul camerei să mai înregistreze, impasibil, totul.)

8: 00 — 23.12.1989

cărți groase, legate în pinză, filuri aurite, broșuri cu coperti roșii zac vraiste în curtea Căminului cultura

(scăpate de iertarea prin foc vor fi înecate de minioasa uitare?)

vintul răsofioeste deșucheate scandări, fărime de apoteoză „...fruntea-mi fără rid ...pe tine te urmează, scump partid!”

(la televizor îl poți vedea mișcând, vorbind pe autor...)

8: 25 — 23.12.1989

la poarta secretarei P.C.R. flutură tricoulul Revoluției.

LILIANA CIORNEI

● Născută în 4 iunie 1962, Liliana Ciornei este contabilă la Liceul industrial din Cîmpulung Moldovenesc și, probabil, o fire extrem de retractilă: „Prefer să-mi faceți uitate aceste versuri, decît să primesc un răspuns care m-ar pune într-o situație penibilă în provinciala mea urbe. Nu v-aș lua tăcerea în nume de rău”. Nu se poate tăcea în fața poeziei sale. Ar fi penibil cel care ar face o! Liliana Ciornei e o poetă!

Sezon

Marea, terasa, ringul de dans, tangoul și Borges — zăpada din cerul gurii, sarea pe chipul copilului mort.

Sumbre și neînflorite sînt toate.

Un cuvînt golit de suflet

Între pereți închiriată o existență închiriată. Chipul din oglindă — picătura de singe de pe chiuveță — amintirea — bunicului săpînd o fîntînă și tu, aplecată peste ghizduri,

(ceva mai tirziu, tovarășa va astupa, gospodărește, gaura din steag cu: „BUTIK — whisky, țigări, bombonele” nebănuite talentele comunistului de nădejde! dar acel „K” de la „karagöz”?)

7: 00 — 28.01.1990

compatriotul concetățeanul proaspăt unsul domn intră tot în clădirea cu trepte de marmură tot la ora asta

(altfel unul dintre cei mai promițători tineri una dintre cele mai luminate creiere marxiste ale județului

opere: „Tovarășul prim — Discursuri” și „Sfaturi literare” vol. I „Pionieri”, vol. II „U.T.C.” eșantion: „Pentru TREPTE DE AUR imi trebuie cinci poezii — două cu țara, trei cu partidu’...”)

10: 08 — 22.02.1990

(vreme de două luni turnătorul și-a lăsat barbă)

acum iese din frizerie unde tocmai și-a ras-o și pleacă grăbit să înființeze Liga Conștiințelor Imaculate.

respirînd un cuvînt golit de suflet. Ieși din baie — spălată de farduri și privirea ți se agață de rafturile bibliotecii unde odihnesc cei ce ți-au oferit o vagă descriere a morții.

O voce de miere

Verticala — o linie tot mai greu de reprezentat. Împingi căruciorul de invalid al promisiunilor cu o voce de miere, grea, în care se afundă încet, dar sigur, girbova stare de spirit a traiului domestic. Imbraci pielea de porc dis-de-diminează și nici-un detergent nu va putea îndepărta parfumul ratării — atît de intim și de firesc.

N. MERIȘANU

● Serie o poezie fără vîrstă a cărei actualitate profită din plin, asemenea poemelor lui Pound, de cunoașterea la sursă a marii poezii grecești și latine. „Pentru un latinist, a învăța italiana, franceza, spaniola este un fleac. Fără cultură profundă, poezia modernă rămîne doar o exhibiție ridicolă”. Poemele pe care le-am selectat din grupajul trimis de N. Merișanu sînt o provocare deschisă, prin acoperirea în valoare a profesiunii sale de credință.

Tristețea vine din sud

Vînt, ploaie peste cîmpurile semănate cu morcovi ingeri mov în delta de aur.

Cetate plutitoare, amăgitoare măsurată de nori și durere.

Biped și patruped privind frunzele copacului centenar, vise lăptoase, incestuoasă maternitate — corăbiile plutesc pe bălțile verzi.

Tablou de iarnă

Zăpada acoperind inutile lucruri. Domestice animale dormind în cuburi cenușii; pe mese, zemoase fructe dintr-o vară pierdută, trupul bucurîndu-se de belșug.

Descriptio

În nopțile cu ceață, dihania cu patru fețe coboară pe plajele pustii. În somptuoase palate nu se întîmplă nimic.

Nicicînd mai candid diavolul șchiopătează în bibliotecă, ignorînd rigorile morții.

haiku

Stradă-nSORITĂ —
o, neatinsă
de umbra cuvîntului!

GLOSSĂ

Începe o nouă lună. Ce va aduce acest noiembrie, Entitatea calendaristică e poate singura forță reală care ne conduce destinele. Sintem, în primul rînd, robii aerului în care trăim. ai elementelor naturale care ne-nconjoară. Obişnuințele care ne-acapareză de la o vreme tot de-acolo ne vin: ele sînt generate de climat. Și gîndul poate că...

Nu îndrăznesc să articulez prea multe. Obişnuința poeziei: a sugera, nu a îngroșa! Dacă avem tăceri avem și ecouri. Reverberațiile aduc mai mult decît o mie de cuvinte. Omul se poate înțelege prin tăceri, dacă a trecut mai întîi prin miezul cuvintelor. A scrie cuvintele e primul pas spre a le înțelege. Înțelesul este condiționat de un suport material. Înțelesul e al lumii întregi, doar gîndul e al tău. Mai exact: înțelesurile aparțin celor din jur. Dacă ele se mai suprapun, à rebours, peste gîndul inițial — asta e altă problemă. Potl să faci un semn în aer, să știi de ce îl faci, și totuși după un timp să-ncepi să te-ndoiești. Ne-maiavînd-l la îndemină, memoria începe să-și brodeze păienjenisul din

care nimic nu mai scapă viu. Memoria, păianjen otrăvitor. Memorizarea a tot ceea ce nu este cuvînt scris are grade enorme de subiectivitate, care se accentuează cu timpul. O poezie sau tabla inmulțirii, sau pomelnicul morților familiei: sînt singurele lucruri sigure, pe care poți să te bizui. Tot restul conținutului memoriei e abur, influență astrală, hățis idiomatic. Te poți descurca și-n acest conținut, însă ca-ntr-un limbaj primitiv, lacunar, cu nostalgia surpării evidente. Și tocmai de această nostalgie ne-agățăm în cea mai mare parte a vieții noastre... Pentru că ne e lene să gîndim exact, să memorăm conștiincios cuvintele, nu înțelesurile...

Zi cu soare, îmi aduce aminte umbra creionului pe această pagină. Pot scrie așa printre desenele perdelei, timid început printre lucruri care nu se pot afla altfel. Stări în care cele cinci degete negre ale copacului de peste drum îmi par vii, pulsînd de-o tăcere pe care-o simt a mea. Ne intristăm doar pentru că nu recunoaștem dinaintea ceea ce credem că ne-ar fi aparținut. Tristețea e ca malul apei pentru ograrul care n-a primit încă nici o fluierătură a vîntătorului.

Constantin Abăluță

(Jurnal anticameloeonic — 1/3 nov. 1991)

Reflecții și parafraze

● Oamenii au inventat de-a lungul timpului nenumărate „reguli” de civilizație, mai mult sau mai puțin insusite, mai mult sau mai puțin aplicate: printre aceste reguli, poate chiar primele, au fost cele de vorbire. Uimitoare este însă absența unor reguli de tăcere...

● Se spune că „tăcerea e de aur”. Adevărul acestei afirmații se verifică cel mai bine atunci cînd nu se pot spune lucruri care să valoreze mai mult decît tăcerea...

● Unii luptă doar împotriva dictatorului dar nu și împotriva dictaturii, pentru simplul motiv că dictatorul este cel care-l împiedică să-si exercite propriile instincte de dominare.

● „Orice putere are nevoie de un drac” — spunea A. Michnik. Dar ce te faci însă cînd „dracul” este însăși puterea?

● Dacă Dumnezeu ar fi numit o comisie pentru crearea lumii, probabil că lumea n-ar fi apărut nici astăzi.

● DEMNITATE. Iată un cuvînt al cărui singular și plural n-au fost niciodată în acord.

● Sînt oameni care cred că A CONSULTA înseamnă a cere altora să fie de părerea lor. Probabil că așa se simt mult mai „liniștiți” sau își întăresc doar o falsă proprie încredere. De verificat.

● În general toasturile se tin la desert; unii scapă de grijă înainte de a lua sîna pentru că nu se știe niciodată dacă va mai urma desertul...

● Se spune că japonezii nu sărută niciodată pe nimeni, nici chiar rudele apropiate. Și totuși se iubesc...

● Sînt indivizi care pot inspira mai multă teamă privindu-l cum tin în mină un buchet de flori decît atunci cînd au un satir.

● De multe ori nu înțelegem — sau să refuzăm să credem — gesturile cele mai sincere, cele mai pasnice, pentru simplul motiv că sîntem surprinși nepregătiți.

● Se întimplă uneori cînd citind sau auzind ceva, să afirmi că si tu ai fi putut s-o scrii sau s-o spui, dar, n-ai făcut-o. Probabil din cauza timpului relativist.

● Culmea opoziției: sensul mirării a trecut în opoziție față de cel pentru care a apărut acest gest reflex.

● Planeta noastră este un urias amfiteatru în care se joacă o piesă la care participă sînt de trei feluri: eroi, trădători și spectatori. N-ai putea însă să spun CUM se schimbă rolurile si DACA schimbarea este o funcție a timpului de plictiseală.

● Se spune că energia umană este inepuizabilă. În acest caz oamenii ar trebui să economisească drastic celelalte forme de energie. Și totuși nu se întimplă așa.

● Este suficient ca un același necaz să se repete, sau două necazuri diferite să apară în condiții identice sau foarte asemănătoare pentru a fi tentati să cădem în greșeala superstiției.

● 1. Numai natura poate greși fără a putea fi judecată. 2. Greselile ei se numesc „greseli naturale”. 3. Deci greselile sînt de două feluri: „naturale” și „omenești”. Între ele există o legătură biunivocă.

● Unele „gusturi”, bune sau rele, trec reversibil sau ireversibil în „poftă”, condiția de ireversibil fiind totodată condiția de viciu.

● Sînt oamenii care si-au „construit” în timpul tineretii lor atît de magnifice „castele” în Spania, încît azi ar fi fericiți să-si poată pune si cortul pe locul fostelor „castele”, dacă nu chiar să locuiască în ruinele lor...

● Tendința actuală este spre simplificare: spre ESTE nu sînt.

● Prima dată spunem: asta nu mi s-a mai întimplat în viața mea sau așa ceva n-am avut niciodată. A doua oară spunem: o singură dată am avut ghinionul. Feriți-vă de obișnuință!

● Viata este ca o fabulă a cărei morală o află ca de obicei, la sfîrșit. Unii par că nu tin însă cont de ea sau nu vor să o afle niciodată. Poate de aceea unii sînt amoralii...

● PARADOXUL SUFERINTEI. Sufărînta pe care o înduri din partea unora pentru alții este mai mică în raport cu aceea pe care o vei avea de îndurat din partea celor pentru care ai suferit.

Ilcana Huber: Măcheta de costum

M. B. Lupescu

Trienala de scenografie

Etajul al treilea al Teatrului Național sub semnul evenimentului artistic: scenografia românească iese din rena spectacolului pentru a se arăta publicului ca „personaj” de sine statător. Văduvită de luminile rampei, în are trăiește funcțional și strălucitor, ceaștă artă a sintezelor ambientale și ineretice are virtuți poate mai puțin evidente sub raport plastic decît suralele ei din breaslă, dar nu mai puțin ncitante. Pentru că ne aflăm într-o ume a desfășurării spectacula-e, impactul ei asupra privitorului ste net. O eficiență indiscutabilă, care i supus această artă, în ultimul secol, mei presiuni a tehnologicului mai nare decît în orice alt domeniu al ar-elor vizuale. Revoluția artei scenice, la are încă sintem martori, are în am-ianța scenografică un bastion de ivangardă.

Nu altfel trebuie receptat acest sa-on al scenografilor, care ne copleşte i la această trienală cu creații de re-erintă. Fapt cu atât mai meritoriu, cu it organizatorii au avut laudabila ini-iativă de a așeza în uvertura expozi-iei lucrări ale studenților de la Aca-lemia de Arte Frumoase. Noul val al cenografiei românești, dirijat cu dis-incție profesională de maeștri de talia ui Popescu-Udriște, Niculaie Ularu, Dan Jitianu, se exprimă, chiar și la această oră, cu o maturitate a emisie-i reitoare demnă de valoarea institu-țiilor artistice, pe care se pregătesc să e slujească.

Expoziția este structurată pe trei sec-uni, care rezumă cele trei destinații

specifice sub incidența cărora întră creația scenografică — teatru, film, te-leviziune. Este important de remarcat contribuția artiștilor scenografi din România la dezvoltarea artelor ecranu-lui, cîmp de acțiune de mare audiență și cu posibilități de exprimare de o in-finită cuprindere stilistică. Deși se resimt condițiile vitrege în care încă mai lu-crează artiștii noștri scenografi, perfor-manța lor este eminentă. Sint pregnan-te schițele, machetele și, în general, concepția scenografică a lui Mihai Mă-descu pentru „Henric al IV-lea” de Pi-randello, sau Vittorio Holtier la „Mult zgomot pentru nimic”, Romulus Feneș la „Merlin”, Victor Crețulescu pentru „Teatrul în vremea lui Nero și Seneca” și multe altele, care au transformat spectacolele respective, prin calitatea viziunii plastice propuse, în adevărate evenimente artistice. „Punerea în pa-gină” a unor asemenea creații se bucură la această trienală de o inspira-tă demonstrație de profesionalism, pri-visorul fiind atras, prin materialul do-cumentar atașat, să pătrundă și în la-boratorul creației scenografice. O rea-litate captivantă, valabilă atât în ca-zul scenografiei de teatru, cît și al celei de film și televiziune.

Ne-a făcut plăcere să ne reîntîlmim cu una dintre ultimele realizări sceno-grafice ale cuplului Radu și Miruna Boruzescu, pentru spectacolul „Atlantida” de Chaillot montat la Paris. După cum, o surpriză notabilă o constituie grupul celor șase scenografi ba-sarabeni, care apar astfel pentru prima dată integrați ambianței artistice româ-nești într-o manifestare oficială cu caracter republican.

Vasile Rotaru: „Buzunar cu piñe”, de M. Vișnicu

Un tronson aparte în expoziție îl ocu-pă, cum este și firesc, scenografia de televiziune. Un domeniu în care pro-blemele au o complexitate și o dina-micitate deosebite, unde capacitatea creativă este solicitată intens, iar con-fruntarea cu publicul este permanentă și severă (prin capricii!). Nume care defilează, de regulă, rapid într-un ge-neric pe un ecran de televiziune, scă-pînd multora, deși contribuția lor este adesea meritorie, apar astăzi în contact nemijlocit cu publicul în câteva re-prezentări de excepție — Paul Isac, Szantai Eva, Anton Stelia, Drigissa Pe-tru, Virgil Popa, Zamfir Pasula, Teo-dora Dinulescu...

Scenografia de film, prin natura și dimensiunile ei, nu putea fi prezentă decît cu piese de detaliu, machete par-

țiale ori imagini fotografice „din de-cor”. Dincolo de unele piese de recuzi-tă din filmele cunoscute ale lui Ser-giu Nicolaescu (armuri, trenuri, chi-voturi, mobilier), impresionează efortul artistic reconstituit al arhitectei sce-nograf Adriaana Păun și al colaborato-rilor săi pentru filmul „François Villon”. Un binemeritat loc, sugestiv susținut de materialele expuse, îl ocupă creația scenografică și recuzi-teră a filmului de animație, care de-ține la noi un soi de supremație a Cenușăresei. Dar prestația și consec-vența artistică în acest domeniu a unor Ion Truică, Isabela Petrașincu, Lumi-nița Cazacu, Mioara Buescu, T. Apahi-deanu sînt totdeauna o pledoarie pen-tru valoare.

Corneliu Antim

spectator

Vassa 100

i on Cojar și Naționalul bucu-reștean au cîștigat pariul pus în 1988, a premiera „Vassa Jelesnova” de M. Gorki. Spectacolul a ajuns la venera-ful număr 100, proaspăt, actual, va-ros, adevărat eveniment teatral. Cîș-igarea pariului a fost determinată, de-sigur, de trupa actoricească, arzînd strălucitor în creuzetul mării perfor-manțe, în retorta măiestriei artistice — dînd în clocot creator! Este un spec-tacol în stil american, cu atmosferă americană, așa cum l-a scris Gorki, cu eroi ruși decrepiți, în agonie („Lume sortită pieirii”), într-un spațiu specific rusesc, dar pe care și l-a dorit pus în scenă foarte americanăste! Regizorul Ion Cojar a ghicit dorința lui Gorki și — a îndeplinit-o... A izbutit în magica ui îndrăzneală de-a uni personaje și vieți rusești, cu personaje și vieți ame-ricane, într-un univers existențialist general mapamondic, într-un **capita-ism bolnav fără frontiere**, viabil la in-eputul secolului nostru, dar și la sfîrșitul acestuia — mizerabil și înăl-ător — adică... astăzi! Este, deci, un spectacol al nostru (și al lumii), al zi-elor noastre, pline cu negustori în-nulțiți (și-imburgheziți) ca ciupercile, fiindcă este bîntuit de bucuriile și du-verile, de fericirile și suferințele, de viața și moartea **negustorilor** de ieri (ajunși bancheri), **negustorilor** de tot-leauna, care trăiesc și mor într-o să-ăcie egală bogăției lor, adunată lacom și mirșav, care trăiesc și mor respec-înd cutumele junglei, care trăiesc și mor asfixiați în mocirla caracterului fără ... caracter (ceilalți corecți și normal, nu rezistă, falimentează). Este epoca negustorilor neghiobi, orbi, surzi, neoameni, criminali... Iar specta-colul gorkian-cojarian tocmai pe astfel de negustori (imburbheziți, nu și cu nar aristocratic) îi plesnește peste mo-avurile și malversațiile lor, îi dez-oracă de aparențe și ni-i arată goi în esențele lor!

Vassa este, aici (prin Florina Cercel), o obeză chintesență a negustorului im-burbhezit, dar fără har aristocratic, este o ființă crudă, rapace, tiranică,

ipocrită, singură, fricoasă (în curajul ei nebun), este o mare grămadă de **voință**, care se rostogolește peste toți cei din juru-i, o avalanșă de încrince-nare, o criminală... Dar, înainte de toa-te, este om, cu virtuți și păcate (ne)o-bișnuite, cu sentimente (ne)obișnuite, cu credință și păgînitare, cu gingășii, refulări și umiliri, omul-**forță**, omul-**putere**, omul-**ac**, fără de care cei din juru-i slabi, leneși și viciați, ar pieri! În duritatea ei, ea vrea binele și feri-cirea celor dragi, familiei, în fanatis-mul ei negustoresc știind că binele și fericirea în viață și pe pămînt (ba, și-n viața de apoi, în ceruri) se cumpără cu mulți, foarte mulți bani. Și că poți rezista doar fiind dur, moic, bătăran, insensibil... Florina Cercel ne copleş-te cu această Vassa, cu această femeie-**afacerist**, născută pentru afaceri, cu talent mult, ba chiar cu geniu, trăind pirjolitor destinul ei de **patron** atât de contemporan! Un rol care-i conferă blazonul de mare actriță...

Un joc dens colorat, pe o partitură generoasă, descifrată cu virtuozitate, dezvoltă la altitudinea sa de autentic monstru sacru George Constantin, în fratele Vassei, pușlamaua Prohor, spec-tatorul regretînd cînd personajul iese din scenă, ceea ce spune totul despre prestația acestui original actor. Are da-tele necesare unei creații reușite și Olga Delia Mateescu, în nora Vassei, distin-sa, rafinată, hotărîta și bonoma Ra-quel, femeie paralizantă și demnă vi-zionară a unor timpuri noi, sănătoasă moral. Lasă urme adînci și persistente în conștiința estetică a spectatorului, prin exactitatea portretizării și prin cele mai fine nuanțe (care redau zbu-ciumul sufletesc) conferite personaje-lor întruchipate (permanent ostraci-zate, clausturate și torturate, dar fiecare în alt mod), pîndite de liniaritate, sal-vate prin bogată diversitate, actorii Tamara Crețulescu (blazata și maladi-va, cu răbufniri lucide, Natașa), Mag-dalena Cernat (tumultuoasă și excesiv sensibilă, pasională pasăre cu zbor frînt, Ludmila), Rodica Mureșan (Ana, spirit malefic, suflet uscat, un fel de cirtîță a familiei sau șobolan, care sapă din umbră galerii nevăzute), Gheorghe Co-zorici (decrepitul soț al Vassei, Serghei, putred de depravat, moartea lui ciu-dată fiind o ușurare pentru familie).

Vlad Andrei Orheianu

parțial color

Crainici și rezerviști (!)

C ap luminat — se vede doar cu ochiul liber! — Răzvan Theodorescu pu-tea să-și facă o echipă de crainici după chipul și asemănarea sa. Pentru impresia artistică și pentru a închide gura unor contestatari de profesie — cu modestie, vreau să fiu și eu plasat aici — a recrutat oameni noi la vremuri noi, dar, ca orice conservator, adică fesenist, a reținut și din vechea gardă, fiindcă nu voia să rupă definitiv cu un trecut pe care-l valorifică ori de cite ori are prilejul. Ne-au pără-sit (mai bine spus, ni s-au ascuns veșeria!) George Marinescu, înflăcărutul zilelor re-voluției, lucrînd cu același zel și pentru unii și pentru alții, Petre Popescu, sobru și parcimonios ca un recrut, Ilie Ciurescu, cîntăret de palat și volajor prezidențial, a cărui voce întuneca ecranul ori de cite ori intra în priză. Nu s-au retras încă Victor Ionescu, Dumitru Graur, Florin Mitu, Felicia Meleşcanu, Corneliu Ro-șianu, Cristina Bota și a fost distribuită parțial Delia Budeanu, atunci cînd nu e de serviciu la microfonul Pleței Revolu-ției. O parte din aceștia se chinuie să țină trena televiziunii, o alta aleargă să nu scape trenul celebrității de moment. Cît îl privește pe Florin Mitu, zece revoluții să vină și tot acolo va rămîne, fiindcă ci-tește corect tot ceea ce i se pune sub ochi, fără să dea lecturii un suflu afectiv. Ase-menea lui a rămas în tranșee și Dumitru Graur. Numai că numele său predestinat îl ajută să gliseze între regnuri și să ci-ripească într-o limbă în care numai Du-mitru Pelican îl mai înțelege uneori. Co-legul acestuia din urmă, Ilie Dobre, chiar îl adoră. Graur pare să-i fie maestru în domeniu, altfel nu l-ar imita cu atita de-zinvoltură. Șochează, firește Ilie Ciures-cu. El nu numai că se leapădă de trecut, neputîndu-se încă acredita la Cotroceni

— e acolo o privighetoare strecurată în stolul cucuvelelor! — cum ar fi fost fi-lesc, dar, în plus, își ascunde chipul — adică în minus — trimittîndu-ne în auz numai vocea sa dogită, inconfundabilă, care se înscrie în sunete de aur într-o epocă din același metal prețios. Un an și ceva cît a stat la cutie s-a inițiat în alt domeniu, astfel că azi ne desfată cu filo-soficele sale intru călărie, polo, volei, karate etc, fiindcă nimic din ce mîscă sub cupola sportului nu-l este străin. Si-gur decît cu Cornel Pumnea la risc — îți trîntește adevărul pe program cînd țî-e lumea mai dragă — mai bine cu Ilie Ciu-rescu la microfon, fiindcă s-a specializat de mult în mistificări și gogoși de tot fe-lul, încît se poate deja privatiza în ca-drul televiziunii, și așa cu visteria seacă-tuită. Or, pentru Ciurescu nu-i nici un efort să joace după cum i se cîntă. Cu Corneliu Roșianu e mai dificil. Cînd se îmbată cu parfum de trandafiri întră în-tr-un delir lingvistic năucitor, încît numai Victor Ionescu îl mai poate eclipsa. Căci aici e bătaia pestelui, în preajma rozelor, unde au mușcat din momeală mai mulți, iar unii, zbatîndu-se prea tare, au intrat de-a dreptul în cadrul rezerviștilor. Ga-briela Neagu e una din victime. Știe el Roșianu ce știe de dă o anumită intona-ție textelor venite de la Cotroceni. Tre-cut o vreme pe linie moartă, a reintrat iarăși în prim planul actualității, dar și al **Actualităților**, aruncînd peste bord un tînr fiindcă pur și simplu a îndrăznit să fie obiectiv în privința unor eveni-mente la zi. Nu, nu-l permis ca Radu Co-șarcă să aibă altă coloratură, trebuie să fie un om de echipă, să respecte optiuni-le de la cel mai înalt nivel. Nu acum, ci cu mult mai înainte era nevoie să fie de-barcat, ca să fie de exemplu și pentru alții. Poate vor învăța între timp ce să dea pe post și, mai ales, cum să prezinte ști-riile ca atare. Iată, spre exemplu, înlocui-torul său, și-a demonstrat iute iscusința cu prilejul premiilor oferite de Uniunea Scriitorilor. Secvențele filmate la Casa Vernescu au fost difuzate imediat după altele care aveau în prim-plan un borfaș. Există vreo legătură între cele două ima-gini? Noi nu am făcut-o, dar, dacă Ro-șianu s-a gândit la ceva, s-ar putea chiar să fie fericit că a mai dat o lovitură opo-ziției. Oare, cui o fi voit să-i facă plăce-rea?

Marius Tupan

Cea mai verde insulă

Autor al aclamatelor **Mosquito Coast** și **The Old Patagonian Express**, Paul Theroux își stringe în **World's End** nuvelele publicate mai întâi, conform obiceiului de peste Ocean, în marile reviste, în cazul de față „Harper's Magazine”, „The New Statesman”, „The New Yorker” ș.c.l. La fel proceda un Vonnegut în tinerețe, pentru motivul declarat al asigurării subzistenței și al acumulării de rezerve (financiare, afective, narrative) în vederea redactării „marilor cărți”. De fapt, în America este foarte profitabil, mai ales din punct de vedere publicitar, să-ți plasezi textele în reviste prestigioase și, pentru a „intra” în aceste pagini, concurența e foarte dură. (Nimic nou sub soare: Martin Eden din romanul omonim proceda la fel...). Nici publicații, precum **Playboy** nu sînt evitate, ba chiar dimpotrivă. Un Marquez bunăoară este clientul lor constant, ceea ce sugerează destul de evident diferența de atitudine (și apatitudine!) a marilor scriitori profesioniști față de contemporanii noștri autohtoni. Cîți dintre aceștia ar publica în **Prostituția** (200 000 exemplare)? Dar, nu! Șaizeciști, șaptezeciști, optzeciști, și parte din nouăzeciști preferă „Contemporanul”, „Luceafărul” și altele...

Totuși, nici în Statele Unite nu-i suficient să-ți vezi publicate textele în

revistele cu tiraj mare pentru a dobîndi liniștea sufletească și socială, plus independența economică, care să-ți asigure climatul corespunzător scrisului propriu-zis. Același Paul Theroux consacră, în finalul antologiei sale, nu mai puțin de 5 (cinci) pagini mulțumirilor pe care le aduce sponsorilor săi, de la John Simon Guggenheim Memorial Foundation (care i-a acordat o bursă de un an, prelungită apoi la doi ani) pînă la anonimă doamnă Mabel Nittish, care i-a procurat... o bicicletă. Mai mult, sînt amintiți toți rectorii, decanii și șefii de catedră care i-au trecut cu vederea absențele de la colegiu unde era „visiting professor”, făcîndu-se că predă literatura comparată. Literatura fără toți acești sponsori și sponsorei, este de neimaginat în Occident. Și funcționează! Spre deosebire, în Valahia, Cristian Popescu, înainte de a fi sponsorizat de vreun „Coleus”, se mulțumește — așa cum singur o declară în chiar revista „Luceafărul” — să fie „sponsorizat de Dumnezeu”, iar Daniel Bănuțescu încă mai speră să facă rost de fonduri și de sală pentru a sa nebunească expoziție... de poezie, cu fostele amante și noile texte expuse în vitrină...

Ei, și ce produce oare atît de sponsorizată literatură occidentală? (Că veni vorba, nu toți autorii au nevoie de fonduri acolo, în Vest, Wallace Ste-

vens, de pildă, era, el însuși, vicepreședintele unei companii de asigurări. Stau și mă gîndesc: oare Dl. Isărescu scrie poezii? Eventual pe noile bancnote de 5 000...). Produce cărți. Cărțile, dacă editorii hotărăsc cum că ar fi bune, sînt sprijinite de mari campanii publicitare, impuse de piață și, apoi, vîndute. Floresc. Scriitorii capătă consistente drepturi de autor, dobîndesc faimă și o anume lejeritate a vieții (altă decît cea descrisă agonic de Kundera), care le permite să scrie în continuare. Dacă ei reușesc să nu se apuce de droguri și dacă nici SIDA nu-i răzbate, trăiesc ani mulți și fericiți, scriind și iar scriind.

Scriind nuvele, ca acest Paul Theroux. Spicutesc din titlurile sale: **Zombies**, **Ghețaria Imperial**, **Algebra**, **Aventura engleză**, **După război**, **Verbele-s fapte**, **Minciunea rasei albe**, **Portretul unei doamne** și, sursa titlului acestui articol, **Cea mai verde insulă**. Theroux construiește scenarii pentru umanitatea americană cutreerînd lumea (Africa, Germania, Corsica, Por-

to Rico ș.a.m.d.). Un fel de **Innocent Abroad**, cum s-a și sugerat de altfel de către o anumită parte a criticii. Cinismul său este, totuși, uimitor de comprehensiv, fără a devia în poezie. Își iubește idiologii (personajele, adică), le mai dă câte-o palmă și, finalmente, este destul de mîndru că e american și că, pe oriunde s-ar duce în lumea asta largă, face ce face și rămîne tot american, asemenea protagonistului din nuvela cea mai amplă, **The Greenest Island**. Mai mult, acesta se și întoarce în America, după aventura sa portorică, ceea ce face și Jerry Benda din **White Lies**, variantă super-parodică la **Out of Africa**. Fie pizza cît de rea, tot mai bine-n America, nu? Cu un umor fin este privată și babușca Engliteră, în **The Odd-Job Man**, în care un umil profesor universitar american încearcă marea (literaturii) cu degetul (păt de cerneală) în conservatorul Regat. **Volunteer Speaker** narează alienarea progresivă a unui cuplu de funcționari diplomați aflați în Germania, iar **Portrait of a Lady** lumina stupidă în care-i apare Parisul unui modest anglofob din Boston. **Words Are Deeds** este consacrată unui eșuat în căsnicie care răpește o nouă soție dintr-un restaurant corsican de mîna a doua, chiar de sub privirile singerosului soț și padrone aflat după teștea.

Nimic spectaculos de altfel în tematică, dar o foarte inteligentă percepție a umanității mediocre aflate în căutarea unei determinări superioare. Cartea nu deviază în pedagogie, fiindcă Theroux nu se îngheșuie să ofere soluții ori să profetească cine știe ce resurrecție ulterioară. În plus, își permite și mici recitaluri stilistice, precum în cuplul de texte **Zombies** și **The Imperial Icehouse**, meditații deloc patetice asupra artefactului confruntat cu propriul său artefact.

Una peste alta, o lectură rafinată, dar nu excesiv de condescendentă, a întâmplărilor de toată mîna, într-o carte care — fără a sparge geamurile librărilor — consolidează reputația unui autor pe bună dreptate... sponsorizat.

Dan-Silviu Boerescu

Virgil Miloia : Schițe decor la „Răceala” de Marin Sorescu

dosar: suprarealismul

PAUL ELUARD

Căutarea verbului

Paul Eluard este, cu Aragon și Breton, unul din fondatorii suprarealismului. El va fi ultimul care se desparte de Breton, în 1939, la întoarcerea din călătoria efectuată de acesta în Mexic, unde îl întâlnise pe Troțki. Dar timp de aproape douăzeci de ani, el va rămîne umbra discretă a lui Breton, mai grijuliu de propriile sale cercetări poetice decît de alternanța de scandaluri și excluderi în care suprarealismul își găsea paradoxala sa coerență.

În 1920, Eluard întemeiază revista **Proverbes**, participă la câteva manifestații dadaiste, unde primește, în general, loviturile destinate altora. Ruptura cu Dada se produce în 1922: Breton adună în jurul revistei **Littérature** (seria nouă) pe suprarealiști, cu Eluard în frunte. Eluard nu-și va întrerupe colaborarea la **Littérature** decît ca să întreprindă, fără să prevină pe cineva, o călătorie în jurul lumii, care arată măsura popularității sale: se și crede în apariția unui nou Rimbaud.

La întoarcere, Eluard îl regăsește pe Breton și Aragon ca să întemeieze **La Révolution Surréaliste**, al cărei prim număr apare în decembrie 1924, înlocuind defuncta revistă **Littérature**.

1924 este și anul publicării **Mourir de ne pas mourir**. Eluard va da apoi câte-va poeme la **Clarté**, va publica **Capitale de la douleur** în 1926 și **Les dessus d'une vie ou la pyramide humaine**. În noiembrie 1926 Cei Cinci (Aragon, Breton, Eluard, Peret, Unik) îi exclud pe Artaud. Vitrac și Soupault înainte de a proclama adeziunea lor la Partidul comunist.

În 1930 apare **Immaculée Conception**, prima operă comună a lui Eluard și Breton. Eluard participă apoi la redactarea fițuicilor împotriva expoziției coloniale din 1931, amintește, în „certifi-

Breton și Eluard în travesti

catul” pe care-l dă lui Aragon cînd părăsește grupul suprarealist, fraza lui Lautreamont: „Toată apa mării n-ar ajunge să spele o pată de sînge intelectuală”, înainte de a părăsi partidul comunist în 1933. Pînă la război, Eluard va mai publica: **La rose publique**, **Nuits partagées** (1935), **Les Jeux fertiles** (1936), **Les mains libres** (1937), înainte de a redacta cu Breton **Le Dictionnaire abrégé du surréalisme** (1938). Războiul din Spania mai întâi, rezistența apoi, precipită evoluția lui Eluard. **Poesie et vérité**, **Dignes de vivre**, **Au rendez-vous allemand** n-au nimic comun cu suprarealismul; îngrijorătoare înclinare a lui Eluard pentru un umanism din cele mai serbede își găsește concluzia în **Les poemes politiques** și **Une leçon de morale** (1949).

Despărțit de Breton, Eluard va publica totuși în 1947 o admirabilă incantație erotică, **Corps mémorable** și **Le Phénix**, în 1951, unde se regăsesc ecourile slăbite ale celor mai frumoase cîntece de dragoste din marea epocă suprarealistă.

Ecouri prea repede stinse: Eluard moare în noiembrie 1952. Spectacol suprarealist? : Din oră în oră radioul a

oferit ca hrană, mulțimii, evoluția agoniei poetului, trist omagiu rezervat, de obicei, mareșalilor ieșiți la pensie și campionilor cicliști. Fără pic de indoliență, ascultătorii au ignorat cu toții, sensul cuvîntului amor-nebun.

BENJAMIN PERET

Anarhist absolut

A fost prietenul lui Breton și rămas poate cel mai apropiat de el în timpul întregii istorii a suprarealismului. La moartea sa, atacat de George Huguot în termeni deosebit de jignitori, el își găsi apărători infocați, care s-au dus să-l palmuiască pe cel care îl defăimase. Peret a fost unul din suprarealiștii cei mai puri și cei mai duri. Acțiunea antireligioasă a grupului scandalul permanent, cercelările poetice datorează mult acestui om secret, a cărui operă este, în final, dominată prin tandrețe și umor. Opera lui Peret este rară: el a refuzat întotdeauna să fie un succes de librărie. Și, malițios, publica în fiecare volum toate volumele precedente. **Le gigot, sa vie, son oeuvre**, pe care l-a editat Eric Losfeld, conține aproape tot ce-a publicat Benjamin Peret. Cea mai bună parte a operei sale, alături de poeme admirabile, e constituită din basme fantastice, umorale, minunate, ele se numesc între altele: **Il était une boulangère**, **Au 125 Boulevard Saint Germain**. Nu din întâmplare Benjamin Peret a făcut o antologie a basmelor populare din America de Sud.

Benjamin Peret a refuzat întotdeauna să se alăture unei coterii sau alteia; a făcut războiul din Spania în rîndurile P.O.U.M.-ului anarhist și a provocat scandal publicînd, în Brazilia, unde se afla, **Le deshonneur des poètes**, al cărei titlu răspundea culegerii colective a poezilor din rezistență. **L'honneur des poètes** și în care protesta împotriva înregimentării poeziei, chiar dacă era făcută pentru o cauză dreaptă.

Benjamin Peret rămîne un exemplu al revoltei fără concesie și opera sa scandalos ignorată, este una din cele mai frumoase pagini ale suprarealismului.

Traducere de D. St. Rădulescu

Dumitru Georgescu : Decor la „Domnișoara Cristina” de Gib Mihăescu

Misiunea lordului Glouster

reale — toate celelalte decurg astfel de la sine.

— Poți schimba lumea, așadar accentuă doctorul.

— Însă la realitatea numită Jeanne, domnii nu s-au așteptat! spuse Nicolas cu o satisfacție amară în glas. Jeanne nu intra în planurile lor absolute deloc și — odată ce am făcut această descoperire, pe cînd, apiecat deasupra cărților, mă stingeam încet de tuberculoză, într-o mică mănăstire din Codrii Ardenilor, uitaiți de lume și părăsiți de Dumnezeu — am putut să cred în reîntoarcerea Jeannei.

— Astfel v-ați îndeplinit deci misiunea.

Bernheimer dădu din cap aprobator, în timp ce mașina opri în fața intrării de la Sportfeld.

— Da, spuse Nicolas.

Doctorul îl privi cu atenție Nicolas era cu adevărat un englez tipic. Îi amintea de fotografiile făcute colonelului Lawrence.

— Mă duc să iau bilete, spuse Bernheimer. Între timp parcați automobilul.

Mergînd spre casa de bilete, simți deodată că totul se schimbă. Ceva nou plutea în aer. Nici o îndoială — undeva, în Domrémy. Fecioara se pregătea. În jurul ei se și adunaseră tinerii săi paladini, bărbați, precum acest Glouster. Săbiile lor inscriau nevăzute pe cerul Europei cuvîntul „Orléans”.

— Două bilete, vă rog, spuse Bernheimer.

— De ce două? întrebă domnișoara de la casă. Mai așteptați pe cineva?

Doctorul Bernheimer îi aruncă o privire și se întoarse.

În arșița albă, dogoritoare, a amiezii, vastul loc de parcare, betonat, din fața stadionului era gol, complet gol. „Desigur, gândi doctorul, n-a sosit încă clipa, așa spuse Glouster”.

Și cu un zîmbet amabil și bizar se adresă casieritei:

— Dați-mi totuși două!

Valentin Călinescu : Decori

DOI POETI CHINEZI

JIDI MAJIA

Adormitele corzi

Dacă pădurea ar fi fost o mare
imbelsugată

El s-ar fi aruncat în adineuri
Trăgîndu-și sufletul pe marginea

Coliba este asemenea unei nave
Eșuate înspre colțul sudic al pădurii

Spre colțul nordic al câmpiei
Ancorată într-un imens port

Ciinele așipit cu spatele arcuit
Desenează un cald și unduitor semn al

intrebării

În fața nopții de dincolo de foc
El doarme în

Coliba ce miroase a păr de femeie
Și a prunc

Un vis ca o apă se insinuează tîriș
în jurul

Intunecatei sale coroane
Și în lumina zilei frumoasa umbră a

căprioarei

Nu mai plutește de atunci
Apoi, el începe vinătoarea, umerii îi

sînt acoperiți
Cu atît de multe aurite frunze de

toamnă căzute

Dar nu trage, ci îi urmărește
Dansul pe un deal din China de

Sud-Vest

Și ar fi dansat și el
Dar cum, căci pe un braț el are capul

soției sale

Și cel al copilului pe celălalt braț
Două mici porturi

Doar în gînd pare a fi în stare
Să se miște ușor cum vînătorii din

vechime

Fluierînd melodios
În timp ce nocturna păduricii

nemărginite

Se furișează ușor din fruntea sa

Un yi vorbește focului

Tu, care ne dai nouă singe și pămînt

ne dai nouă

întins dincolo de vechea istorie a

omului

Tu, care ne dai nouă profunzime și

consolare ne dai nouă

Care lași urmașii să se asemuiască

strămoșilor în umbre

Lăsînd ființării tandrete și blîndețe

Tu, care ne faci să simțim compasiune

și zeitate să înțelegem

Ocroțește-ne respectul de noi înșine

Tu, care te ferești a-ți răni pe alții

Ești abținere, chemare și vis

Tu, care ne oferi nemărginita bucurie

Ce ne lasă să cîntăm spre deliciul

inimilor noastre

Noi nu vom trăda nici cea mai mică

neplăcere

Cînd vom părăsi această lume

Dar fie că vom fi bogați, fie săraci

Ne vom îmbrăca sufletele

În veșnice straie

Daniela Trandafir : Personaj din „Furtuna”

Cîntec popular

De la piață oamenii s-au întors acasă
Dar poemul meu nu s-a întors

A fost văzut purtînd un lanț aurit
Sub streșinile unei răscruci în amurg

Beat

Așteptînd descurajat

Oile ce au pășunat pe dealuri sînt

de-acum în țare

Doar poemul meu nu s-a întors

A fost văzut de berbecul din fruntea

turme

La apusul soarelui

Privînd revărsarea cascadei

Încercînd să plîngă

Singur și bolnav de inimă

Vecinii din jur au adormit cu toții

Dar poemul meu nu s-a întors

Stau singur în pragul ușii așteptînd

Cine ar putea uita o asemenea seară?

Contrast

Nu am nici un ideal

Deodată însă soarele prevestește

În spatele meu o primejdie

Văd un alt eu

Creștetul unui cap sprijinit pe noapte

și pe timp

Hrănindu-se din hrișca amară a lunii

Și văd că mina mea nu este aici

Ci în întunecatele adineuri ale

pămîntului

Înălțînd spre țării o floare de os

Ce poate chema

Sufletele strămoșilor

Văd un zid învechindu-se în strălucirea

soarelui

Și toate proverbele sînt inecate în

băutură

Văd cum ritmul muzicii caută adăpost

în lina oii

Un cîntăreț căuțînd cu virful limbii

sale de flamă unduitoare

Pămîntul transcendental

Eu nu sînt aici căci există un alt eu

Mergînd în direcție opusă.

AI QING

Pe ruinele

orașului antic Jiaohe

Miraj să fie oare? O caravană taie iar

orașul

pătrunde în mulțime și zurgălăii

cămilelor

animă străzile și viața se revărsă

dintr-o dată.

Atelaje strălucitoare trec în șir indian.

Nu! Palate fastuoase și splendide

pavilioane

în praf căzute sînt pentru vecie.

Tristețea despărțirilor și bucuria

regăsirilor

după mii de ani nu au lăsat vreo urmă

Cei rămași în viață se preocupă de

binele lor

Și nu mai așteaptă ca pămîntul să-și

destăinuie amintirile

Fereastra

În acele splendide zile

visez: ochii îmi stăruie asupra acestei

ferestre

ca și asupra ei...

În visele mele

o văd la fereastră sprijinită în coate

cu minile sub bărbia ei gingașă

cu ochii înduioșați

de amintirea gîndurilor sale

În ochii ei

un cer nemărginit se ogîndește

Iar culoarea cerului

este albastră precum visul meu

Pe cerul albastru

plutesc zdrențe de nori

În prelungirea privirii

ea vede chiar și umbra mea

Da, ea mă poate vedea

în acele splendide zile

căci și eu am văzut-o

în spațiul viselor ei

Acolo

Riu întunecat, cer întunecat

între tenebre

se-nșiră ici și colo

un miliard de lumini.

Totul este tăcut.

Doar acolo, dinspre lumini,

urcă fără oprire

scrișnet de fier,

zarva orașului.

Printre lumini,

plutesc focurile roșii și verzi

lansînd secundă de secundă,

avertismente apocaliptice.

Riu întunecat, cer întunecat,

între tenebre,

se-nșiră ici și colo

un miliard de lumini.

Priviți:

acolo se zbate lumea umană.

Traducere de
Sorin Petrescu

moda, altfel

„Actualizarea” textelor (III)

Actualizarea textelor nu este un fenomen ce apare numai impus de un regim politic. El e o reacție firească la meandrele vieții, e dovedit de mai toți artiștii lumii, din toate timpurile, mai ales de poeți („poezia este o experiență concentrată”) și în special de cei ce scriu texte pentru muzica ușoară, în toate speciile ce aceasta le cuprinde, indiferent de denumire și pretenții.

Francezii sînt mereu actuali. În dragoste, discursuri politice, vizite oficiale sau particulare, corupere de nevinovate popoare minore, generozitate sau severitate (?-?) pentru genurile emigrante (în!), căci, apoi pe drept cuvînt, geniile le cam apartin, ei actualizează tot ce „mișcă-n lumea asta”, dintr-o castană găsită de un băietel ce s-a lovit la genunchi și plînge, fac o poemă națională marile lor vedete cîntătoare își povestesc, învesmintate de Pierre Cardin (etc. etc...) conversațiile telefonice sau intimplările ce au avut loc în timpul lînguitului din piață, „Domnișoarele din Rochefort” sînt pur și simplu penibile (în ciuda distribuirii rolurilor)

în ciuda studiilor, talentului și pretențiilor simbolice, sub umbrela sansonetei pălăvrăgesc despre subiecte usurele dar grațioase, mai cîntă, mai povestesc, își mai baț joc de străini, că adică ei sînt caraghioși care le-au stricat stilul și dau un „cîntîsel” ce a înconjurat lumea, probabil datorită stupidității lui: „Gaston, c'est le téléphone qui sonne / Mais y a jamais personne qui repond”.

Americanilor le este la îndemînă să reflecte actualul, în textele pentru muzică, marea forță pe care o asigură populația de culoare asigură o permanentă actualizare a oricărui text „cu cîrlig”, chiar dacă el transmite credințe strămoșesti, pline de religiozitate sau poate tocmai de aceea. Din puzderia de astfel de texte unele devin foarte iubite de receptori, de ascultători, mai ales atunci cînd în transmiterea lor, ca mesaj spiritual intervin artiști valorosi. În jazz, KULU SE MAMA (sau Juno SE MaMa) este un imn „un bine-venit sentiment de pace”. Juno Lewis e cîntăreț vocal, maestru la tobe și compozitor. John Coltrane a fost și (rămîne) un geniu al saxofonului. Afinitatea dintre cei doi era veche și KULU SE MAMA a fost o actualizare a tot ce credeau ei despre ceea ce făceau. Nu numai bucata de jazz a rămas „clasic nemuritoare” ci și textul: „Juno se mama a ajuns la mine prin tatăl meu / El m-a învățat ceea ce înseamnă a fi / Om, Individualitate, Putere / E un ritual dedicat mamei mele...” „În tinerețe am muncit / Și am visat / Am vrut să sculptez, să frămînt pămîntul / Cu minile mele. / Eu vorbesc cu minile mele. / Cine să mă invete... nimeni. / Mi-am părăsit locul natal, New Orleans. / Oamenii mei nu erau familia-rizați cu artele africane. / Eu voiam să construiesc, să spun. /... „Eu, Juno, sînt născut tobosar, American. / Tatăl meu, un tobosar tuxedo” (jachetă neagră cu re-

vere de satin, purtată în ocazii deosebite, de gală, oficiale sau un costum ce include jacheta specială, pantalonii negri cu lampas de mătase, lateral și cravată neagră sau fundă neagră). „cîndva un tobosar tuxedo, întotdeauna un tobosar tuxedo / Tatăl mamei mele a fost tobosarul unui căpitan...” „Centrul meu de Artă Afro-Americană va fi un cămin pentru cei fără de cămin / Viitorii filii ai toboclor. / Coltrane se îndreaptă în această direcție / Un om care știe că direcțiile viitorului depind / de felul în care noi artiștii de astăzi / tăiem drumul”.

Cu citiva ani în urmă, destul de mulți (vreo zece, cincisprezece, „ani trec ca apa”) Tom Waits, roscovan din cale afară (nu de culoare!) cucerește sau scandalizează America, „It depends on the point of view!”, nici vocea lui bizară (bizar este cuvîntul care exprimă mai mult decît se poate explica în „cuvintele noastre simple” și niciodată nu se poate ști dacă e de bine sau de rău), nici cîntecele lui cu accente fierbînti sau nostalgice, n-au uluit ca textele scrise de el. Imitîndu-l, alții au cîștigat bani și glorie facile. Transplantată în Europa, muzica lui a creat dubii în apreciere mai ales datorită textelor. Reacția a fost interesantă, un fel de test: ori a fost iubit de la prima audiere ori n-a fost acceptat. Totuși, discurile lui s-au vîndut ca piinea caldă, poate numai pentru a putea fi contestate, mai ales cel intitulat „Nighthawks at the Dinner”. Ocupîndu-se de partea vocală, de pian și de chitară s-a ocupat și de texte, pe care le-a dorit expresii ale realității înconjurătoare. Opțiunea a fost anunțată încă din titluri „Bere caldă și femei reci”. „Oua și cîrnat”. „Nimeni”. „Într-o noapte cetoasă”. „Reportaj”. „Oua și cîrnat” are specificat, în paranteză, pe coperta discului: „Într-un Cadillac cu Susan Michelson” și apelează și la părerca

unul cor „bufnițe de noapte la cina de aniversare a 49 de ani ai Emmel. / e un rendez-vous al străinilor în această seară în jurul urnei de cafea / toți țiganii care clopitesc, insomniacii / acum toate ziarele au fost citite, acum chelnerita a spus / ouă și cîrnat și o margine de piine prăjită / ...ce fel de plăcintă doriți?”. Corul: „sectiunea clasificată nu oferă nici un fel de indicație (direcție) / e o cafeină noroasă pulverizată într-un nor de nicotină / acum atingerea degetelor tale persistă arzînd în memoria mea...”. În „Reportaj” (succesul fiind demențial, bestial, după părerea tinerii generații) grosolănia e acuzat remarcabilă: „cumnatul meu era acolo, și-a înscris semnul tattoo, în asfaltul albastru, era în Malibu / Liz Taylor și Montgomery Clift / venind cu un ritm îndrăcit / ...Au fost primite toate înregistrările lui Stan Goetz, / n-am obținut nici un Smother Brother / așa că I combed back my Detroit...”

Cea mai formidabilă actualizare a unui text, a unei comunicări, e culeasă din „alesul” program al T.V. române și e transmisă de o mare personalitate politică actuală. Cine o recunoaște nu cîștigă nimic dar are dreptul să zîmbească (e puțin?) : „Chestiunea primordialis este es-cadadarea conflictului politic, în vederea parteneriatului pentru colaborarea împreună a tuturor partidelor, indiferent de culoarea politică”.

Corina Cristea

ALFRED ANDERSCH

ALFRED ANDERSCH, scriitor german (1914—1980), unul din reprezentanții de seamă ai „Grupului '47”.

Deși închis în anul 1933, pentru mai mult de șase luni, în lagărul de concentrare de la Dachau, ca șef al tineretului comunist bavarez, Andersch respinge ulterior cu fermitate ideile comuniste, mai ales în romanele sale „Zanzibar sau ultimul motiv” („Sansibar oder der letzte Grund”) și „Cea roșie” („Die Rote”).

În timpul celui de-al doilea război mondial se află pe front, de unde dezertează în 1944, fugind la americani.

Editează, după 1945, revistele literar-politice „Der Ruf” și „Texte und Zeichen”. Din anul

1948 lucrează pentru o lungă perioadă la Radio, desfășurând o fructuoasă activitate ca autor de piese radiofonice și critic. În 1952 apare mult discutatul său roman provocator „Cireșele libertății” („Die Kirschen der Freiheit”), cu un pronunțat caracter autobiografic, în care Andersch relatează și justifică evadarea din armata nazistă.

Este autorul unei serii de eseuri, studii critice, însemnări de călătorie, piese de teatru, nuvele, schițe, povestiri. Stilul său narativ realist excelează în precizarea detaliilor. Alfred Andersch avind o deosebită predilecție pentru episoade cotidiene banale, cu un final cu totul neobișnuit și neașteptat.

Miruna și Radu Boruzescu : Decoruri și costume la „Atlantida” de Chaillot

MISIUNEA LORDULUI GLOUSTER

În inima orașului Frankfurt, colț cu localul gărzii principale și Bibergerasse, se afla pînă mai deunăzi o dugheană cu cîrnăciori. Puteai să cumperi de acolo cîrnați fripți, cîrnăciori de vită sau deliciosii „Frankfurter” și să-i măninci stînd în picioare, sprijinit de teighea, privind la forfota din jur.

Pe 13 iunie, cam pe la prînz, Nicolas se afla aici, avînd în față, pe o mică farfurie de carton, un cîrnat fript pe care pusesse mai întîi muștar, întrucît era prea fierbinte pentru a-l apuca cu mina.

— Bun, nu-i așa ? îl întrebă un bărbat care gustase deja din cîrnatul său. Ar fi trebuit însă să luați unul fript mai bine.

— Mi-e totuna, răspuse Nicolas, împăturind un servetel de hîrtie și apucînd cu el cîrnăciorul. Oricum, cîrnați ca pe vremea mea nu mai există astăzi. Aștia de acum sînt doar așa... o amăgire. Pe vremuri însă, în Burgundia, dacă ați fi văzut ce cîrnați erau !

— Da, da, pe vremuri..., spuse bărbatul. S-au dus timpurile alea...

Apoi adăugă curios :

— Burgundia ? N-am mai auzit. Unde-i asta ?

— Nu mai există de mult, pare-se — răspuse Nicolas posac, privind apoi cu admirație după un Buick-Cabriolet de culoare crem, care trecea pe Bibergerasse. Am mai fost pe acolo de curînd. Acum partea aceea se numește cu totul altfel : Luxemburg, Belgia, Franța..., continuă el.

Bărbatul deveni deodată circumspect.

— Cînd ai fost în... în... ?

— Burgundia, completă Nicolas amabil.

— Hm... cînd ați fost deci în Burgundia asta ? își continuă celălalt întrebarea.

— Ultima oară în 1445, spuse Nicolas. Tare aș mai vrea să știu ce s-a întîmplat cu Burgundia. Dumneavoastră știți cumva ?

Bărbatul îl privi fix, în tăcere.

— Deh..., spuse el într-un tîrziu. Fiecare cu pășărica lui, dar dumneavoastră aveți un stol întreg. Își infundă în gură și ultima bucată de cîrnat și își mototoli furios servetelul.

— Vă bateți joc de mine ! Ziua-n amiaza mare !

Nicolas privi întristat în urma lui. Apoi, în timp ce-și mîncea cîrnatul, își pipăi duios vesta de mătase ripsată pe care și-o cumpăraseră dintr-un magazin de pe Goethestrasse. Și-o luase numai pentru că era fără mineci ; îi amintea de cea din zale fine, pe care o purtase la Azincourt. Nicolas fusese un excelent spadassin și, cînd mergea la luptă, prefera întotdeauna doar vestele fără mineci, care-i permiteau o mai mare mobilitate a mișcărilor.

Zîmbi, gîndindu-se cum îl eliberase pe Lancaster, care, îmbrăcat în fier din cap pînă-n picioare, fusese bătut zdravăn de francezi atunci, cînd îi scăpase sabia din mîini.

Aceeași aversiune a lui Nicolas față de armurile grele îl determinase să-și achiziționeze un mic automobil MG, roșu, pe care îl parcaseră acum în față, la Café Kranzler. Era foarte mîndru de faptul că MG-urile erau produse de industria din țara sa natală.

Furaț de astfel de gînduri, deosebit de plăcute, nici nu observase că un domn îi vorbea.

— Scuzați-mă, spuse acesta, vă rog să-mi permiteți să mă prezint : Bernheimer. Doctor Bernheimer.

Nicolas se dezmeteci brusc.

— Gloucester, se prezentă el, înclinîndu-se ușor.

— Oh, un nume cunoscut, mărite Lord ! spuse doctorul Bernheimer. Sînteti desigur cel de-al șaptelea conte Gloucester, care în timpul expediției militare a lui Heinrich al V-lea în Franța, cam pe la 1430, a dispărut fără urmă și nu a mai revenit niciodată pe Insulă ?

— Într-adevăr, spuse Nicolas cu răceală. Dar de unde știți... ?

— Am auzit puțin mai înainte, fără să vreau, discuția pe care ați avut-o cu bărbatul acela care a plecat așa de supărat, explică doctorul Bernheimer, zîmbind jenat. Și cînd apoi v-ați spus numele, nu mi-a fost greu să fac imediat legătura... Trebuie să știți că m-am ocupat puțin cu istoria familiilor englezești, adăugă el cu modestie.

— Oh, așa deci..., spuse Nicolas, devenind brusc curios. Îl privi cu atenție pe doctorul care purta un costum gri la două rînduri și care își pusesse lîngă el, direct pe jos, două mape pline cu acte și lucrări. „Îmi aminteste oarecum de Cusanus, pe care l-am întîlnit în 1440 la Trier, după ce

citisem «De Docta Ignorantia»”, se gîndi Nicolas. „Ce mult mi-a plăcut teoria despre contradicțiile sufletului omenesc, pe care însă nici asta de aici nu pare să se fi armonizat — cu fața lui de ascet și cu ochii aștia de muzician”.

Între timp doctorul Bernheimer bea o sticlă de Coca-Cola.

— Cumplit de cald azi în oraș ! spuse el, împingîndu-și înspre ceafă pălăria de paie.

— Am putea să ieșim cu mașina undeva, în afara orașului, propuse Nicolas.

— Cel mai bine ar fi la Stadionul Sportfeld, consimți Bernheimer.

Se urcară în micul automobil, unde îngrămădiră și cele două mape și Nicolas accelera cînd o coti pe Kaiserstrasse.

— Știți, aș putea să vă ajut în ceea ce privește Burgundia, spuse Bernheimer în timp ce treceau pe podul de peste Main. Practic, cu Burgundia s-a sfîrșit încă din 1477, cînd Carol cel Îndrăzneț a căzut în asediul de la Nancy.

— Cine a fost Carol cel Îndrăzneț ? întrebă Nicolas.

— Cum, nu l-ați mai apucat ? se miră Bernheimer. A fost cel mai de seamă om al Burgundiei. Ca militar însă a avut aproape întotdeauna ghinion.

— Interesant, spuse Nicolas. Din păcate eu am murit încă din 1445.

— Păcat, spuse Bernheimer cu o voce plină de regret, ați pierdut mult.

Apoi, privindu-l cu atenție pe Nicolas — zvelt, blond, un englez tipic —, continuă :

— Foarte în vîrstă nu puteți fi.

— Oricum, cincizeci de ani, spuse Nicolas. M-am născut pe 13 iunie 1395. Astăzi este ziua mea de naștere.

— Oh, felicitări ! Păreți însă mult mai tînăr !

— M-am fixat la treizeci de ani pentru această vizită.

Nicolas trebui să încetinească, deoarece șoseaua era blocată înspre Sachsenhäuser de două mărfare care se încrucisaseră.

— Conduceți excelent ! zise doctorul Bernheimer, în timp ce MG-ul gonia pe cheiul Mainului.

— Asta nu e totuși o artă, răspuse Nicolas, uitîndu-se la vitezometru. Mult mai dificil era de condus Omar.

— Cine era Omar ? întrebă Bernheimer.

— Armăsarul cu care am plecat la luptă în Franța în 1412. Era descendentul unui pur sînge arab, pe care tatăl meu îl cumpăraseră dintr-o călătorie în Trapezunt și-l încrucisase cu o iapă frizonă. La Orleans, Omar mi-a salvat viața. A trebuit să părăsim în grabă orașul, după cum știți..., adăugă el jenat.

— Orleans ! exclamă doctorul. Spuneți-mi, ați văzut-o pe Fecioară ?

— Jeanne ? spuse Nicolas, aruncîndu-i lui Bernheimer o scurtă privire piezișă, întunecată.

Apoi, pentru a schimba vorba, atînsese în trecut ziarul „New York Times” pe care îl avea în buzunarul de la jachetă și întrebă :

— Ce se întîmplă cu Coreea ?

— Și ce-o să se mai întîmple ! spuse doctorul Bernheimer grăbit. Americanii vor păstra Coreea, cum și voi ați reținut odinioară Calais-ul ca să-l destinați altor scopuri. Coreea însă nu este importantă. Mai bine povestiți-mi despre Fecioară.

Fără să-i răspundă, Nicolas o coti pe Forsthausstrasse, spre o stație de benzină, unde opri mașina.

— Douzeci de litri ! se adresă el benzinărilor.

Cît timp i-a făcut plinul și i-a controlat apa și uleiul, Nicolas a rămas la volan fără să scoată un singur cuvînt. Îi plăcea mirosul de benzină tot la fel de mult ca și mirosul de grăsime cu care își ungeau odinioară armurile, în taberele de campanie din Picardia.

Apoi, cînd o porniră din nou la drum, vîntul, care i se juca prin păr, nu se putea nicidecum compara cu cel al biruinței de la Azincourt sau cu cel al retragerii de la Orleans.

— Jeanne, însă, ar fi luat foarte în serios problema Coreei, spuse Nicolas însoțitorului său în cele din urmă. Am văzut-o pentru ultima oară la Rouen, pe cînd era dusă spre rug. După aceea am încălecat și am plecat de acolo, adăugă el foarte încet.

— Din cauza asta, deci, nu v-ați mai întors în Anglia ? întrebă Bernheimer.

Nicolas tăcea.

— Era o misiune, spuse el într-un tîrziu.

— Fecioara v-a încredințat-o ? Ați vorbit cu ea ?

— Nu, niciodată. Am văzut-o pentru prima oară la Orleans, ca învingătoare. Fața ei era luminoasă, ca o fanasma. A trecut pe lîngă mine parcă în zbor. Am revăzut-o apoi la Rouen, la judecată. Nu era nevoie să vorbești cu ea pentru a-ți încredința o misiune.

— Ah, înțeleg. Și cum suna misiunea ?

— Retrage-te din toate, mi-a spus, păstrează-te numai pentru tine însuși și pregătește totul !

— Ce urma să pregătești ? întrebă doctorul Bernheimer nedumerit.

— Reîntorcerea Jeannei, firește, spuse Nicolas.

— Vreți să spuneți că ea revine ?

— Încă nu a sosit clipa, răspuse Nicolas. Dar va veni !

— Și v-ați îndeplinit misiunea ?

— Am pornit-o, atunci, calare, înspire est, relată Nicolas. În Franța nu puteam oricum poposi. Dar în ținutul Luxemburgului, care pe vremea aceea aparținea Burgundiei, am găsit o mică mănăstire unde m-am adăpostit. Acolo am citit scrierile lui Duns Scotus și Wilhelm von Occam, iar mai tîrziu pe cele ale lui Nikolaus von Cues. De aceea nu mă prea miră ceea ce e pe aici, adăugă el, arătînd înspre aleile străjuite de copaci, stațiile de benzină, stîlpii de înaltă tensiune și șinele de cale ferată. „Universalia sunt nomina”, spuse el brusc, zîmbind sarcastic. Ideile nu sînt altceva decît cuvînte, înțelegeți, odată ce le începi poți apoi să faci ce vrei cu faptele

Prezentare și traducere : Carmen Banciu

continuare în pag. a 15-a

